

Jaarverslag 2017

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

Inhoudsopgave

Inleiding p.3

1 Jaarverslag p.4

Programma 1 Waterveiligheid p. 5

Programma 2 Watersysteem p.11

Programma 3 Afvalwater p.26

Programma 4 Wegen p.35

Programma 5 Omgeving & Organisatie p.40

Ondersteunende producten p.47

2 Paragrafen

2.1 Financiering

2.2 Risicomanagement

2.3 Weerstandsvermogen

2.4 Waterschapsbelastingen

2.5 Incidentele baten en lasten

2.6 Verbonden partijen

2.7 Onttrekkingen aan bestemmingsreserve

2.8 Bedrijfsvoering

2.9 EMIU-saldo

3 Jaarrekening

3.1 Algemeen

3.2 Reserve

3.3 Investerings

3.4 Exploitatierекeningen

3.5 Exploitatierекening naar programma's en kostendragers

3.6 Balans

3.7 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

3.8 WNT verantwoording

3.9 Controleverklaring

3.10 Vaststelling

Inleiding

voor u ligt het jaarverslag met de jaarrekening van het jaar 2017. In dit jaar zijn nagenoeg alle activiteiten die wij ons voorgenomen hebben uitgevoerd. Toch sluit de rekening met een fors positief resultaat in plaats van het geraamde tekort.

Dit wordt veroorzaakt doordat met name de kosten voor het onderhoud lager uitvielen dan was begroot. Mede door de zachte winter was er bijvoorbeeld minder onderhoud nodig aan de wegen. De kosten van baggeren waren als gevolg van extra uitgaven in 2016 ook lager. Daarnaast hebben wij inkomsten ontvangen die niet voorzien waren (energie teruggave), maar vooral de belasting inkomsten waren veel hoger dan verwacht. In het verslag treft u per programma en taak een toelichting op de uitgevoerde werkzaamheden en kosten en inkomsten verschillen.

Het afgelopen jaar laat zien dat het trefzeker plannen en flexibel ingaan op de activiteiten die onze omgeving wil ondernemen een andere aanpak vraagt van de planning en uitvoering van onze werkzaamheden en ook een andere raming. Het aantrekken van de economie geeft een enorme toename aan activiteiten in de ruimtelijke ontwikkeling. Daarmee zien wij ook de arbeidsmarkt aantrekken en de kosten stijgen van de uitvoering. Het vormt een interessante uitdaging om dit te combineren met onze ambitie om de tarieven laag te houden en een overheid te blijven die het wonen en

werken in ons gebied aangenaam faciliteert. Het resultaat van 2017 levert ons goede ervaringen hiervoor op en een financieel resultaat dat ruimte biedt voor de ontwikkelingen die op ons af komen

1 Jaarverslag 2017

Dit hoofdstuk bevat de vijf programma's die in grote lijnen gebaseerd zijn op de thema's uit het Waterbeheerplan 2016-2021 (WBP):

Elk programma is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel begint met de inhoud van het betreffende programma op hoofdlijnen (wat zijn de belangrijkste taken?) en welk effect wordt hiermee beoogd (watervaart de omgeving ervan?). In het Waterbeheerplan is dit per programma verder uitgewerkt in doelen voor de planperiode 2016-2021. In de programmabegroting wordt beschreven welke specifieke ontwikkelingen het komende jaar verwacht worden en wat de organisatie in grote lijnen gaat doen om de specifieke doelen, zoals benoemd in het Waterbeheerplan, te bereiken, waarbij het accent ligt op de bestuurlijk relevante maatregelen. Dit deel heeft een duidelijk dynamisch karakter en kan per jaar andere accenten en onderwerpen laten zien.

In het jaarverslag wordt teruggeblikt op gestelde doelen en maatregelen en toegelicht in hoeverre deze

gerealiseerd is. De organisatie rapporteert via een kleurenmodel en een toelichting op de maatregelen.

In het tweede deel wordt ingegaan op de financiën van het betreffende programma. De geplande investeringen en de verwachte exploitatiekosten worden in beeld gebracht. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een financiële toelichting op de ondersteunende producten. Op programmaniveau zit de financiële realisatie van de exploitatie er als volgt uit:

Exploitatieresultaat 2017						Bedragen x € 1.000
Programma	Begroting		Realisatie	Restant		
	2017	VJN 2017		t.o.v. VJN	% restant	
P1 - Waterveiligheid	13.092	13.254	13.605	-351	-2,7%	
P2 - Watersystemen	26.332	26.234	24.567	1.667	6,4%	
P3 - Afvalwaterketen	34.472	34.719	33.241	1.478	4,3%	
P4 - Wegenbeheer	3.876	3.877	3.518	359	9,2%	
P5 - Omgeving & Organisatie	12.072	12.123	11.495	629	5,2%	
Subtotaal	89.844	90.207	86.426	3.781	4,2%	
Waarvan ondersteunende producten	14.663	15.319	15.587	-268	-1,8%	
Dekkingsmiddelen en saldo	-85.925	-85.925	-89.838	3.913	-4,6%	
Totaal	3.919	4.282	-3.413	7.695		

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

1.1 Programma Waterveiligheid

Algemeen

De maatregelen uit de programmabegroting 2017 voor wat betreft Waterveiligheid zijn nagenoeg uitgevoerd.

Primaire waterkeringen

De nazorgfase van de dijkversterking Krimpen en Capelle-Moordrecht is (nagenoeg) afgerond. De verkenning van dijkversterking KIIJK ligt goed op schema en er wordt toegewerkt naar een voorkeursalternatief. De samenwerking met deze omgeving verloopt naar wens. De POV Voorlanden is gestart en heeft een tussenversie van de handreiking voorland opgesteld. De implementatie van de risicobenadering Waterveiligheid (nieuwe normen), de zorgplicht voor de primaire waterkeringen en de nieuwe beoordelingsronde van de primaire waterkeringen krijgen gestalte en liggen op koers. In 2017 is gestart met de beoordeling van de primaire waterkeringen. Hiervoor is circa 2-3 jaar uitgetrokken. De vertraagde levering van het Rijks instrumentarium voor de Hollandsche IJssel heeft geleid tot een aanpassing in de volgorde van beoordeling. Begonnen is nu met de Nieuwe Maas en Lek. De Hollandsche IJssel is naar 2019 doorgeschoven. De bestuurlijke kaders voor de

Onze ambities

- 1.1 Vergroten van de waterveiligheid
- 1.2 Continue zorg voor de waterkeringen
- 1.3 De omgeving centraal stellen

overkoepelende beleidsregel primaire waterkeringen zijn aangegeven. Gewerkt wordt aan uitwerking van de beleidsregel.

Regionale waterkeringen

In 2017 zijn meer kadevakken van de regionale waterkeringen op orde gebracht dan gepland in de jaarschijf van het meerjarenprogramma (MJP) regionale waterkeringen. Dit is ook een inhaalslag van voorgaande jaren, waaronder kadevakken met veel tuinen en daarmee samenhangende intensieve en langdurige participatietrajecten (bijvoorbeeld Esse Hoog). De algemene trend is dat omgevingsgericht werken in het voorbereidings- en realisatieproces meer inspanning (zowel doorlooptijd als kosten) vraagt. Een aanvang is gemaakt om het Meerjarenplan om te vormen tot een risico gestuurde aanpak waarin de feitelijke situatie het uitgangspunt is. Er is een plan van aanpak opgesteld voor de legger van de secundaire waterkeringen.

Tot slot is de aanbesteding van de inwinning van de hoogteligging van de waterkeringen door middel van laseraltimetrie vertraagd en wordt deze verder opgepakt in 2018.

Wat wilde we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

Maatregelen 2017		2017	Uitvoering
1.1 Vergroten van Waterveiligheid			
1	We vergroten de waterveiligheid door de kans op een doorbraak en overloop van de waterkeringen te verkleinen.		
1.1	Dijkversterking Capelle-Moordrecht –laatste deel uitvoeringsfase en nazorgfase.		In de nazorgfase zijn geen vermeldenswaardige zaken opgetreden.
1.2	Dijkversterking Krachtige IJsseldijk Krimpenerwaard (KIJK) – verkenningsfase.		In samenwerking met het ingenieursbureau zijn na inventarisatie van alle mogelijke alternatieven de kansrijke alternatieven in beeld gebracht. Op basis van onder meer de resultaten van de vele uitgevoerde onderzoeken is voor elk dijkvak per kansrijk alternatief een beoordelingstabel ingevuld om te komen tot een voorkeursalternatief (VKA) per dijkvak. Het VKA wordt naar verwachting in het najaar van 2018 vastgesteld door D&H.
1.3	Project Overstijgende Verkenning Voorlanden – inventarisatie.		De POV heeft een inventarisatie uitgevoerd van de belemmeringen, kennisbehoeften en witte vlekken die een optimale afweging van voorlanden in de weg staan. De POV heeft zich verbonden met praktijkvragen van HWBP-projecten en is het gesprek aangegaan met meer dan de helft van alle waterschappen. Er is een tussen versie van de handreiking voorland opgeleverd en de activiteiten voor de komende fase zijn in beeld gebracht.
2 We vergroten de waterveiligheid door meer en betere afstemming in de ruimtelijke ordening.			
2.1	Afronding van het provinciale project voorlandkeringen en compartimenteringsdijken .		De compartimenteringsdijken (onder andere Blaak en Oostzeedijk) zijn door de provincie Zuid-Holland aangewezen als regionale waterkering en er is een norm voor vastgesteld. De legger wordt hier op aangepast.
2.2	Uitwerking provinciale project voorlandkeringen.		De provincie Zuid-Holland heeft bepaald dat de Stormpolder en de kade rond de zuivering Groenendijk, vanwege beperkt overstromingsrisico, niet zal worden aangewezen als regionale waterkering. Het hoogheemraadschap kan nu zelfstandig beslissen of deze gebieden volledig als buitendijks kunnen worden beschouwd of dat er (deels) toch nog sprake moet zijn van een overige waterkering. Met de gemeente Rotterdam is nog overleg gaande over de resterende gebieden (DWL-terrein, polder de Esch en de weg langs het Rivium terrein) in verband met eerdere afspraken (rond 1980) over beheer en onderhoud van weg en kering. Na (bestuurlijke) vastlegging van de

			toekomstige taken en verantwoordelijkheden van gemeente en waterschap zal de provincie in 2019 een besluit nemen of wel of niet wordt overgegaan tot aanwijzing als regionale waterkering.
3	We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.		
3.1	Het houden van calamiteitenoefeningen.		In 2017 is geoefend met droogte inspecties door het dijkleger en het sluiten van coupures en tunnels in de waterkeringen.
3.2	Het calamiteitenplan is getoetst, actueel, afgestemd met de omgeving en up-to-date.		Het calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen is geactualiseerd.
1.2	Continue zorg voor de waterkeringen		
4	We hebben een actueel en compleet beeld van de toestand van de waterkeringen en de kunstwerken.		
4.1	Het actualiseren van de legger voor de secundaire waterkeringen.		De werkzaamheden zijn door her-prioritering vertraagd. Eind 2017 is een plan van aanpak opgesteld. In 2018 zal de legger worden geactualiseerd.
4.2	Het uitvoeren van inspecties conform het vastgestelde.		Inspecties zijn conform plan uitgevoerd, vervolgens is het Inspectieplan aangepast.
4.3	Actualiseren onderhoudsprogramma's.		Waar nodig worden onderhoudsprogramma's aangepast. In 2017 is het onderhoudsprogramma maaien PWK geactualiseerd.
5	We voldoen aan de landelijke eisen voor inspectie van de primaire waterkeringen (Zorgplicht).		
5.1	In overleg met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) werken aan een 1 ^e rapportage in het kader van de zorgplicht.		In overleg met de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport) is de datum voor het bezoek van de ILT vastgesteld. De voorbereidingen zijn in volle gang.
5.2	Het verder inrichten van de ambtelijke organisatie voor de uitvoering van de zorgplicht.		zie 5.1
6	We hebben uiterlijk in 2023 inzicht verkregen in de mate waarin de dijken en kades aan de nieuwe landelijke en de provinciale normen voldoen.		
6.1	Bijdrage leveren aan het Wettelijk Toets Instrumentarium (WTI).		Het hoogheemraadschap heeft een bijdrage geleverd aan de totstandkoming tot het wettelijk beoordelingsinstrumentarium (WTI) onder andere door uitvoering van proeftoetsingen.

6.2	Start wettelijke beoordeling primaire waterkeringen.		In 2017 is gestart met de beoordeling van de primaire waterkeringen. Hiervoor is circa 2-3 jaar uitgetrokken. Omdat het Rijk niet op tijd het instrumentarium voor de Hollandsche IJssel heeft aangeleverd is de volgorde van beoordeling aangepast. Begonnen is nu met de Nieuwe Maas en Lek. De Hollandsche IJssel is naar 2019 doorgeschoven.
6.3	Opstellen van een plan van aanpak toetsing regionale waterkeringen (boezemkaden).		Er is een plan van aanpak opgesteld. Er wordt gewerkt aan het opstellen van een ondergrondmodel voor de regionale waterkeringen. Naar verwachting zal in 2019 daadwerkelijk worden gestart met de toetsing.
6.4	Initiëren grondonderzoek primaire- en regionale waterkeringen.		Het benodigde grondonderzoek is (deels) uitgevoerd. Afronding vindt in 2018 plaats.
7	We beheren de waterkeringen en kunstwerken efficiënt en effectief, op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.		
7.1	Het onderhoud van de waterkeringen geschiedt conform de bestaande onderhoudsprogramma's, en betreft onder andere de volgende kadevakken.		Het totaal aantal km dijkvak is ruim volgens jaarplanning. Wel is sprake van verschuiving door andere prioritering.
7.1.1	De Oost- en Westringdijk, in de gemeente Gouda/Zuidplas.		Het project is uitgevoerd.
7.1.2	Tweemanspolder in de gemeente Zuidplas, Esse Hoog en Prinses Beatrixstraat in Nieuwerkerk a/d IJssel.		Projecten in Nieuwerkerk zijn uitgevoerd. De Tweemanspolder wordt gecombineerd met andere vakken in 2018 uitgevoerd.
7.1.3	Bleiswijkse Zoom, Veiling, Klappolder en Rottedijk in de gemeente Lansingerland.		Deels uitgevoerd. Dit wordt deels gecombineerd met andere vakken in 2018 uitgevoerd. De Rottedijk in Moerkapelle en de tussenboezem in Ommoord is extra uitgevoerd.
7.1.4	Vlietkade, in de gemeente Zuidplas.		Dijkvak wordt gecombineerd met andere aanliggende dijkvakken in 2018 uitgevoerd.
1.3	De omgeving centraal stellen		
8	We zorgen voor een soepel verloop en beperken de hinder voor de omgeving bij de uitvoering van onderhoud aan de waterkeringen.		
8.1	Klachten en meldingen worden zo veel als mogelijk voorkomen.		Ontvangen klachten en meldingen worden over het algemeen snel (96% haalt de norm binnen 10 dagen" opgelost en de meldingen worden met hoge klantgerichtheid (score 8,7) en algemene tevredenheid van de melder (score 7,3) opgepakt en afgerond.
8.2	Klachten en meldingen worden actief en binnen de geldende		Ontvangen klachten en meldingen worden over het algemeen snel (96% haalt

	servicenorm afgehandeld.		de norm binnen 10 dagen" opgelost en de meldingen worden met hoge klantgerichtheid (score 8,7) en algemene tevredenheid van de melder (score 7,3) opgepakt en afgerond.
9	We staan medegebruik van waterkeringen toe, waar mogelijk en gewenst.		
9.1	Afronding van de beleidsregel beplantingen primaire waterkeringen.		Deze beleidsregels gaan onderdeel vormen van de beleidsregel Primaire waterkeringen. Zie 9.2
9.2	Actualiseren beleidsregels/algemene regels.		De kaders voor de beleidsregel Primaire waterkeringen zijn bestuurlijk aangegeven. Gewerkt wordt aan uitwerking van de beleidsregel. Deze zal in 2018 worden vastgesteld.
10	We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke.		
10.1	Vast te stellen leggers, beleidsregels en algemene regels worden via de website voor derden beschikbaar gesteld.		De website wordt actueel gehouden met informatie met betrekking tot Waterveiligheid.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2017	VJN2017	Realisatie	Restant	
				t.o.v. VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	223	255	69	186	73%
BP02 Plannen van derden	98	138	97	41	30%
BP03 Beheersinstrumenten waterkeringen	1.236	1.397	1.710	-313	-22%
BP04 Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.288	11.230	11.505	-275	-2%
BP05 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	247	234	224	9	4%
	13.092	13.254	13.605	-351	-2,7%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Programma 1 heeft een overschrijding van € 351.000. Dit wordt veroorzaakt door een overschrijding van de doorberekende personeelslasten. De afdelingsbudgetten die doorberekend worden aan programma 1 hebben een overschrijding gerealiseerd. De hogere inhuur € 308.000 wordt gedekt door vacature ruimte van € 170.000 en de geactiveerde uren voor het project KIJK. Ondanks de hogere inhuur is sprake van minder geactiveerde uren dan begroot. Dit omdat besloten is het project Bergse Linker Rottekade deels op de exploitatie te laten drukken en daarnaast waren de begrote geactiveerde uren niet in balans met het aantal fte.

De maatregelen lopen op de Vlietkade (7.1.4) en legger (4.1) na conform plan. Op beheer en beleidsproduct niveau worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Indien de afwijkingen volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten door urenverschuivingen), zullen deze niet nader worden toegelicht.

Toelichting beleidsproducten

Eigen plannen:

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 186.000. Dit wordt veroorzaakt door lagere exploitatiekosten. Door andere prioriteiten (bijvoorbeeld zorgplicht) is alleen de nota waterveiligheid dit jaar afgerond en zijn geen nieuwe plannen opgepakt.

Plannen van derden:

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 41.000. Dit product is volgend op externe ontwikkelingen. Er waren minder externe plannen waarvoor een bijdrage werd gevraagd dan voorzien.

Beheersinstrumenten waterkeringen

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 313.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de hogere doorberekende personeelslasten. Op het beleidsproduct zijn de kosten voor veiligheidstoetsing waterkeringen € 75.000 hoger dan voorzien. Een belangrijke oorzaak hiervoor zijn de niet voorziene werkzaamheden ten behoeve van de zorgplicht, zowel aan ureninzet als aan kosten derden. Het budget voorziet hierin structureel onvoldoende.

Aanleg en onderhoud waterkeringen

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 275.000. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer uren zijn besteed op Onderhoud Regionale Waterkeringen dan begroot. Dit komt omdat bij de begroting geen rekening is gehouden met de extra ureninzet die nodig was om de maatregelen uit de bestuurlijke audit regionale waterkeringen te implementeren. Daarnaast zijn kosten gemaakt voor het project Bergse Linker Rotte kade.

1.2 Programma Watersystemen

Algemeen

De reguliere beheertaken lopen goed. De droge periode in het afgelopen jaar, maar ook de af en toe heftige buien, hebben waterstaatkundig niet geleid tot grote problemen. De vele maatregelen die het hoogheemraadschap in de afgelopen jaren heeft gerealiseerd in combinatie met goed vakmanschap van onze medewerkers, leiden tot dit resultaat. De droogteproblematiek en hieraan gekoppeld de chloridegehalten van het water vragen in toenemende mate aandacht bij het sturen van onze peilen. Het peilbeheer vindt daarom steeds integraler plaats en wordt verder geoptimaliseerd. Hierbij wordt ook nadrukkelijk gekeken naar mogelijkheden om energie en kosten te besparen zonder concessies te doen aan de vastgestelde peilen. In de loop van dit jaar zijn onze waterkwantiteits- en de waterkwaliteitsgegevens via de publieke website op een gebruiksvriendelijke manier te raadplegen.

Met betrekking tot de waterkwaliteit blijft de blauwalg bijzondere aandacht en deskundigheid vragen. Voor de Kralingseplas is ambtelijke en bestuurlijke overeenstemming bereikt om te komen tot een structurele oplossing voor de blauwalgenproblematiek. Ontvangen klachten en meldingen worden over het algemeen snel (95% haalt de norm “binnen 10 dagen opgelost”) en tot tevredenheid

Onze ambities

- 2.1 Optimaal en transparant watersysteembeheer
- 2.2 Via een gebiedsgerichte aanpak van wateropgaven naar oplossingen
- 2.3 De omgeving centraal stellen

van de melder (score gemiddeld 7,5) opgepakt en afgerond. Samen met de gemeenten blijven we werken aan verdere verbeteringen om overlast zoveel mogelijk te beperken. De samenwerking met andere partijen (overheid) verloopt goed. Zo zijn in het afgelopen halfjaar samen met de gemeente Lansingerland opdrachten gegeven aan marktpartijen voor onder andere het dagelijks onderhoud van de watergangen in deze gemeente. Hiermee wordt overlast in de omgeving verminderd. Met de gemeente Rotterdam wordt in een aantal grote en kleine projecten samengewerkt om de stad groener en klimaatbestendig te maken. Hiermee wordt de wateroverlastopgave in de stad verkleind tegen lagere kosten dan wanneer we dit zelfstandig realiseren. Eén van de Rotterdamse projecten waarbij wij participeren is het project “Klimaatbestendige Agniesebuurt”. Gebleken is dat de bewoners zorgen hebben en zich onvoldoende geïnformeerd en betrokken voelen. Om de bewoners beter te informeren en te laten participeren, is de start van het project door de gemeente uitgesteld.

In de verenigde vergadering van november 2015 is ingestemd met de visie Onderhoud watergangen. Er is besloten dat wij private watergangen in het stedelijk gebied en lintbebouwing in het buitengebied, onder voorwaarden faciliterend gaan baggeren, zonder

dat de kosten hiervan op de aanliggende eigenaren worden verhaald. Voor de keuze om watergangen wel of niet op te nemen in het baggerprogramma van het hoogheemraadschap, is een richtlijn door het college vastgesteld. Eind 2017 is voor de eerste keer binnen deze kaders, bij de Hoeksekade in Bergschenhoek, samen met de gemeente voor de particulieren gebaggerd. Medio 2018 gaan we meer informatie geven over de voortgang van de uitvoering van de visie onderhoud watergangen.

In 2017 is in plaats van de geplande 120.000 m³ circa 100.000 m³ baggerspecie verwijderd uit onze hoofdwatergangen en wegsloten. Dit is veroorzaakt door de vertraagde start van de uitvoeringswerkzaamheden van de baggerwerkzaamheden in de gemeente Waddinxveen. Deze werkzaamheden worden nu grotendeels in 2018 uitgevoerd in plaats van 2017.

Ondanks de positieve ontwikkelingen staat een aantal ambities onder druk omdat enkele maatregelen stagneren. Eén van de oorzaken hiervan is de herprioritering als gevolg van onvoldoende beschikbare capaciteit in 2017. In de voorjaarnota 2017 is ingestemd met extra formatie waardoor met enige vertraging deze werkzaamheden worden opgepakt. De verkenning van alternatieven voor de verbetering van de afvoer van de Polder Zestienhoven (gemaal Achterdijk) is hier een voorbeeld van. Een andere oorzaak van het niet tijdig kunnen starten van enkele maatregelen is het lang uitblijven van duidelijkheid met betrekking tot de POP3-subsidie beschikkingen. Voor de projecten 'Realisatie oeverinrichting Rotte' en "integraal plan Bleiswijkse Zoom" betekent dit een vertraging die niet kan worden ingelopen. Bij het nader uitwerken van het integraal plan Bleiswijkse Zoom is gebleken dat het beschikbaar gestelde krediet niet voldoende is om het plan te kunnen realiseren.

Het voorbereiden van het peilbesluit Schiebroek is stopgezet. Dit nieuwe peilbesluit kwam aanvankelijk voort uit een door de provincie opgelegde verplichting om peilbesluiten maximaal eens per 10 jaar te herzien en de overweging om een bijdrage te leveren aan de grondwaterproblematiek in het gebied Berg en Broek. De provinciale verplichting bestaat echter sinds 2015 niet meer en het gebiedsproces rond de grondwaterproblematiek in het gebied Berg en Broek heeft opgeleverd dat het effect van door de gemeente aan te leggen infiltratievoorziening wordt afgewacht. Het vaststellen van het peilbesluit voor de Polder Overschie is vertraagd omdat uit de gebiedsinventarisatie naar voren is gekomen dat aanvullende informatie over het watersysteem moet worden ingewonnen om een kwalitatief goed peilbesluit te kunnen nemen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in het gebied gepland die van invloed (kunnen) zijn op het watersysteem c.q. het peilbeheer.

Het vaststellen van de Nota Watersystemen, de Visie (Zoet)watervoorziening en de Beleidsuitwerking Peilbeheer is in nauw overleg met de verenigde vergadering verschoven van november 2017 naar maart 2018.

De verdere doorontwikkeling van ons beheers- en onderhoudssysteem Ultimo vordert gestaag maar is op onderdelen complexer en omvangrijker dan was voorzien. In 2017 zijn ook, als gevolg van nieuwe ontwikkelingen of kansen die voorbijkwamen, activiteiten opnieuw geprioriteerd. Zo is de laatste maanden van 2017 is met name door het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA), een verkenning uitgevoerd om te komen tot een strategie en een aanpak voor klimaat- en ruimtelijk adaptatie. Samen met de collega overheden partners is de dialoog gestart over kansrijke vormen van ruimtelijke adaptatie. De inzet van zogeheten stresstests

was een onderdeel van deze dialoog. Ook is medio juni 2017 besloten een Europese POP3 subsidie aan te vragen voor diverse “No Regret” maatregelen in de Krimpenerwaard. Eind 2017 heeft de Provincie Zuid-Holland een positieve beschikking van ca. 3,8 miljoen afgegeven voor één van de maatregelen, te weten de realisatie van inlaatvoorzieningen in de Krimpenerwaard. In de eerste helft van

2018 zal de verenigde vergadering hierover nader worden geïnformeerd. Een en ander is bijvoorbeeld ten koste gegaan van het opstellen van het beleid met betrekking tot het vaarweg- en nautisch beheer.

Wat wilde we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

Maatregelen 2017		2017	Uitvoering
2.1	Optimaal en transparant watersysteembeheer		
11	We houden het gebied bewoonbaar en bruikbaar, voorzien in de waterbehoefte en bevorderen de waterkwaliteit door een afgewogen en energie-efficiënt peilregime		
11.1	Vaststellen van het peilbesluit voor de Polder Overschie		Het voorbereidingsproces heeft een half jaar vertraging opgelopen doordat uit een gebiedsinventarisatie bleek dat aanvullende informatie over het watersysteem moest worden ingewonnen om een kwalitatief goed peilbesluit te kunnen voorbereiden. Daarnaast bleek uit gesprekken met de gemeente dat er ontwikkelingen in het gebied gepland zijn die van invloed (kunnen) zijn op het watersysteem c.q. het peilbeheer. De vaststelling van het peilbesluit is voorzien in 2018.
11.2	Vorbereiden van het peilbesluit polder Prins Alexander		In 2017 hebben we de praktijksituatie van het gebied gedetailleerd in kaart gebracht als basis voor het nieuwe peilbesluit. Het nieuwe peilbesluit krijgt daarmee een hoger detailniveau en komt beter overeen met de praktijksituatie dan het huidige peilbesluit. In 2018 wordt het nieuwe peilbesluit verder voorbereid. Bestuurlijke vaststelling is gepland in 2019.
11.3	Vorbereiden van het peilbesluit Schiebroek		Het initiatief om een nieuw peilbesluit voor Schiebroek op te stellen kwam aanvankelijk voort uit een provinciale verplichting om peilbesluiten maximaal eens in de tien jaar te herzien. Hierbij kwam een inhoudelijke aanleiding, namelijk de overweging en het eventuele besluit om het peil lokaal op te zetten en daarmee een bijdrage te leveren aan de grondwaterproblematiek in het gebied Berg en Broek. Bovengenoemde verplichting bestaat sinds 2015 niet meer, en het gebiedsproces rond de grondwaterproblematiek in Berg en Broek heeft opgeleverd dat lokale peilopzet nog wel als optie in beeld is, maar

			dat eerst het effect van door de gemeente aan te leggen infiltratievoorzieningen wordt afgewacht. Daarmee is de voorbereiding van een nieuw peilbesluit voor nog onbepaalde tijd uitgesteld.
11.4	Opstellen rapportage evaluatie peilbeheer		In 2017 is een ambtelijke rapportage van deze evaluatie gereed gekomen. Deze evaluatie heeft het karakter van een quick-scan. In 2018 zal het bestuur hierover worden geïnformeerd.
11.5	Uitvoeren van de meetplannen waterkwantiteit en waterkwaliteit		In 2017 zijn de waterkwantiteitsmetingen en waterkwaliteitsmetingen conform meetplannen uitgevoerd. In de Eendragtspolder zijn extra metingen uitgevoerd in verband met het optreden van een blauwalgenbloei in de zomerperiode.
11.6	Uitvoeren Deltabeslissing Zoetwater		Het hoogheemraadschap werkt met ketenpartners samen aan de uitvoering van de Deltabeslissing Zoetwater. Dit doen wij in het kader van de Bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen West-Nederland uit 2015. Deze samenwerking wordt de komende jaren voortgezet.
11.6.1	Vorbereiden bepaling niveau van waterbeschikbaarheid (regie: provincie)		In 2017 is de Visie Watervoorziening en een onderliggende strategie en programma voor de uitvoering van maatregelen in het kader van het Deltaplan Zoetwater opgesteld. Onderdeel van dit programma is de uitvoering van een studie naar de waterbeschikbaarheid en het in beeld brengen van de watervraag.
11.6.2	Vorbereiden Slim Watermanagement (regie: RWS)		Het hoogheemraadschap is één van de waterbeheerders die een actieve inbreng leveren aan het project Slim Watermanagement. Dat project is gericht op het optimaliseren van het operationele waterbeheer door de uitwisseling van informatie tussen de verschillende waterbeheerders te stimuleren. Waterbeheerders kijken daardoor bij het nemen van beslissingen over de grenzen van hun eigen beheergebied heen. In 2017 zijn de handelingsperspectieven voor het waterbeheer rond de Hollandsche IJssel beschreven. Op basis daarvan is een eerste versie van een on-line informatiescherm ingericht. Het hoogheemraadschap levert daarvoor informatie aan over het waterpeil in de boezems, chloridegehalten en afvoerhoeveelheden. Het informatiescherm verder ontwikkelen.
11.6.3	Monitoren van de uitvoering van maatregelen in het regionale watersysteem		Conform afspraken uit de Bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen West-Nederland (2015) rapporteert het hoogheemraadschap jaarlijks naar de Deltacommissaris over de maatregelen die wij in het regionaal watersysteem uitvoeren om meer klimaat robuust en doelmatig met water om te gaan bij droogte, bijvoorbeeld door het instellen van flexibele peilen en efficiënter

			doorspoelen.
11.7	Vaststellen van de Visie Zoetwatervoorziening		In 2017 is de Visie Watervoorziening opgesteld. De hoofdlijnen hiervan zijn in een informele bijeenkomst van de VV op 11 oktober gepresenteerd en in participatiebijeenkomsten op 25 en 26 oktober besproken met belangstellende stakeholders. De visie wordt in 2018 ter vaststelling aangeboden aan het bestuur.
11.8	Vaststellen van de beleidsuitwerking peilafweging		In 2017 is de Beleidsuitwerking Peilbeheer opgesteld. De hoofdlijnen hiervan zijn in participatiebijeenkomsten op 25 en 26 oktober besproken met belangstellende stakeholders. De beleidsuitwerking wordt in 2018 ter vaststelling aangeboden aan het bestuur.
12	We beheren de watergangen en kunstwerken efficiënt en effectief op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.		
12.1	Actualiseren en publiceren van de kaart voor de Eco-kleurenkoers		De kaart van de 'Eco-kleurenkoers' is geactualiseerd en in het derde kwartaal gepubliceerd.
12.2	Opstellen communicatie-/participatieplan integrale visie onderhoud watergangen		Het communicatieplan voor de eigen organisatie is gereed en aan desbetreffende activiteiten wordt reeds gewerkt. De voorbereiding van gebied specifieke communicatieplannen (gericht op de omgeving) is gestart. Er is een kort filmpje geproduceerd met een eenvoudige uitleg over de nieuwe aanpak van het onderhoud van watergangen.
12.3	Opstellen kader voor onderhoudsplannen van derden		Het is niet gelukt om reeds in 2017 een kader voor onderhoudsplannen van derden op te stellen. Hogere prioriteit is gegeven aan het opstellen van een kader voor risico gestuurd onderhoud en uitwerking van het implementatieplan voor 2018 en daarop volgende jaren. Medio 2018 gaan we meer informatie geven over de voortgang van de uitvoering van de visie onderhoud watergangen.
12.4	Actualiseren legger oppervlaktewatersysteem Schieland en de Krimpenerwaard (hoofd en overige watergangen)		In het tweede kwartaal is een proces gestart om de leggers van de oppervlaktewatersystemen te actualiseren en door te ontwikkelen. De activiteiten zijn gericht op het verkrijgen en behouden van een actuele, betrouwbare en complete legger die voldoet aan de wettelijke eisen (Waterschapswet en Omgevingswet) en voorziet in de eisen en wensen van de

			eigen organisatie. In 2017 is een grondige inventarisatie uitgevoerd van de actualiteit, betrouwbaarheid en compleetheid van de leggers en de onderliggende watersysteemgegevens in het beheerregister. Hieruit is naar voren gekomen dat de opgave om de watersysteemgegevens in het beheerregister én de leggers op orde te krijgen groter is dan vooraf verwacht. In 2018 wordt de aanpak daarom verbreed naar het op orde brengen van de watersysteemgegevens in het beheerregister. Deze aanpak is gericht op de vaststelling van geactualiseerde en vernieuwde leggers in 2020.
12.5	Uitvoeren meetplan project "Inzicht in Baggeraanwas"		Het project Inzicht in Baggeraanwas is een samenwerkingsproject met zeven waterschappen. Het doel van het project is het verbeteren van de kennis over de omvang van de baggeraanwas en de factoren die deze aanwas bepalen. Daarnaast willen we op basis van deze kennis een betere invulling en onderbouwing geven van baggerprogramma's en mogelijkheden benoemen voor het verminderen van de baggeraanwas. We zitten nu in het tweede meetjaar (2017/2018).
12.6	Opstellen en uitvoeren integrale beheer/baggerplannen in samenwerking met gemeenten.		Met alle gemeenten wordt steeds intensiever samengewerkt in het onderhoud. Met gemeente Rotterdam wordt gewerkt aan een gezamenlijk bestek voor het buitengewoon onderhoud en is de meerjarenplanning afgestemd. Met de gemeente Lansingerland wordt in 2018 gestart met de voorbereiding van een gezamenlijk baggerbestek.
12.7	De technische infrastructuur voor efficiëntere besturing gemalen (energiereductie) wordt ontwikkeld.		De technische infrastructuur voor een efficiëntere besturing van de gemalen is operationeel.
12.8	Vorbereiden overdracht van het beheer van gemalen (2de tranche) van gemeente Rotterdam naar het hoogheemraadschap.		Project loopt. Eind 2017 zijn alle objecten bezocht.
12.9	Door ontwikkelen OBS systeem Ultimo.		Conform planning.
12.9.1	Optimaliseren van de werkprocessen en onderhoudsregels (in het onderhoud beheersysteem).		De looproutes langs de gemalen zijn geoptimaliseerd. Alle meetpunten zijn opgenomen in het systeem en de onderhoudsconcepten voor de dieselmotoren zijn opgesteld.
12.9.2	Completeren objectdata in het OBS, met name peilscheidingen (stuwten).		Gebleken is dat de beschikbare gegevens / data van onze watersysteemobjecten onvoldoende is om deze maatregel in zijn totaliteit uit te kunnen voeren. De gegevens van de objecten moeten eerst actueel, betrouwbaar en compleet worden gemaakt alvorens deze maatregel volledig kan worden

			afgerond. Voor het op orde krijgen van onze gegevens zal naar verwachting in 2018 een plan worden opgesteld. De onderhoudsconcepten voor de stuwen zijn zo goed als klaar. De inventarisatie van alle stuwen moet nog starten. Dit zal eind 2018 gereed komen.
12.9.3	Definiëren vervolgstappen OBS zoals de implementatie van lange termijn onderhoudsplanning, de mobiele toepassing van Ultimo en de koppeling met het financiële systeem.		Een bezoek aan een collega waterschap heeft het inzicht gegeven dat de module heel bruikbaar is, maar erg veel gegevens vraagt om daadwerkelijk inzicht te kunnen krijgen. De collega's hebben hier circa 5 jaar over gedaan. Deze inzichten, als ook de afspraken over de aanschaf en implementatie van de module, krijgen aandacht in het programma Asset Management dat eerder is opgestart.
12.9.4	Afronden plan doorontwikkeling onderhoud beheersysteem		De overgang van het oude onderhoudsbeheersysteem naar het nieuwe Ultimo is afgerond. De doorontwikkeling van het nieuwe OBS wordt jaarlijks intern ambtelijk bepaald en geprioriteerd.
12.10	In 2017 zal 120.000 m ³ aan bagger worden verwijderd en de voortgang op het buitengewoon onderhoud watergangen worden gedaan op de nieuwe kritische prestatie indicatoren		In totaal is circa 100.000 m ³ aan bagger verwijderd in 2017. De oorzaak van dit lagere volume is tweeledig: 1. de markttuitvraag van het baggerbestek Schieland heeft 2 maanden langer geduurd dan voorzien. 2. De aannemer van eveneens het Schieland bestek heeft 2 maanden vertraging opgelopen doordat zijn vergunningsaanvragen voor de aanleg van ontvangstdepots niet waren goedgekeurd door omgevingsdienst Midden Holland, waardoor deze opnieuw moesten worden aangevraagd en de uitvoering moest wachten. Hierdoor is er 4 maanden later met de uitvoering gestart dan oorspronkelijk gepland. In 2018 zal de voortgang met de nieuwe kritische prestatie indicatoren worden gemonitord.
13	We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.		
13.1	De calamiteitenbestrijdingsplannen waterkwantiteit en waterkwaliteit zijn getoetst, actueel en up-to-date.		Het CBP Waterkwantiteit is geactualiseerd maar nog niet vastgesteld. Het CBP waterkwaliteit is nog niet geactualiseerd als gevolg van personele wijzigingen en onvoldoende capaciteit. Beide plannen worden in het 1 ^e kwartaal van 2018 vastgesteld.
2.2	Via een gebiedsgerichte aanpak van opgeven naar oplossingen		
14	We weten wat de knelpunten zijn voor zowel waterkwaliteit, waterkwantiteit en grondwater in het gebied.		

14.1	Vorbereiden actualisatie van de watersysteemanalyse van de Zuidplaspolder.		De voorbereiding van de actualisatie van de watersysteemanalyse van de Zuidplaspolder is in 2017 vooral gericht op het actualiseren en aanvullen van informatie over het watersysteem in het beheerregister. Hiertoe zijn onder andere landmeetkundige werkzaamheden uitgevoerd die doorlopen tot medio 2018.
15	We integreren water in ruimtelijke- en beleidsplannen zodat het volwaardig wordt meegenomen en, waar nodig, sturend is.		
15.1	We werken samen met Provincie Zuid-Holland en de gemeente Zuidplas aan de vermindering van de problematiek van het Restveengebied Zuidplaspolder.		In 2017 is overleg gevoerd met gebiedsvertegenwoordigers en is door de gezamenlijke overheden in afstemming met deze vertegenwoordigers opdracht gegeven aan een adviesbureau voor het uitvoeren van een verkenning. Doel van deze verkenning is te onderzoeken welke mogelijkheden van grondgebruik er kunnen passen bij een stabiel (eventueel verhoogd) waterpeil en stabiele bodem(hoogte). Deze verkenning is eind 2017 afgerond. De resultaten vormen de basis voor verdere gesprekken met inwoners, agrariërs en andere ondernemers in het Restveengebied en de betrokken overheden over de toekomst van het gebied.
15.2	We adviseren bij nieuwe vraagstukken voor herinrichting in de Zuidplaspolder (onder andere Rode en Groene Waterparel).		De gemeente Zuidplas bereidt in overleg met provincie en Rotterdam een "bid" voor inzake de rol van de Zuidplaspolder in de provinciale verstedelijkingsopgave. Daarbij wordt een viertal varianten voorbereid in de range van 7.000 - 28.000 woningen. Vanuit het hoogheemraadschap wordt inbreng geleverd met het oog op de waterbelangen. Hiernaast wordt op initiatief van de provincie samengewerkt aan het ontwikkelen van voorstellen voor de inrichting van de zogenaamde Groene Waterparel, waaronder een praktijkproef.
15.3	We werken actief mee aan en adviseren bij de uitvoering van de Gebiedsovereenkomst Veenweiden Krimpenerwaard.		Eind juni is een nieuwe realisatiestrategie vastgesteld, waardoor strakker gestuurd kan en zal worden op tijdige doelrealisatie (2021). In het derde kwartaal is de organisatie hiervoor nader vormgegeven en is voor de diverse onderdelen inhoudelijk een (door)start gemaakt.
15.4	We denken mee en adviseren bij het project Rivier als Getijddepark.		Het regionale programma Rivier als Getijddepark draait nu ruim 2 jaar. Eind 2016 is fase 2 afgesloten met een bestuurlijke conferentie en het boekje "De rivier als getijddepark - groeidocument 2". Er is meegedacht en geadviseerd over Polder de Esch. Bewoners zagen het getijddepark bij Polder de Esch niet zitten vanwege de grote verandering die dit teweeg zou brengen. Er is een vervolgesprek geweest met een vertegenwoordiger van de bewoners over

			nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden nabij het Evides terrein. Deze verkenning van nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden bij het EVIDES terrein is afgerond.
15.5	We werken met de gemeente Rotterdam mee aan de uitvoering van het Programma Rivieroevers (Binnenrotte).		Binnen het Programma Rivieroevers is afgelopen periode gewerkt aan het project waterinlaat Leuvehaven. Intentie van het hoogheemraadschap is de LIFE IP subsidie Deltanatuur hieraan te koppelen. Verder hebben we samengewerkt aan vergroening van de Rotte en aan nieuwe afkoppelprojecten en herinrichtingsprojecten waardoor de wateropgave vermindert.
15.6	We participeren in de haalbaarheidsstudie van de recreatieve vaarverbinding Rijn-Rotte.		In 2017 is de studie uitgevoerd. De eindrapportage is op 15 november in een bestuurlijk overleg besproken. De haalbaarheidsstudie is hiermee afgerond. Afgesproken is dat in de provinciale en gemeentelijke planvorming (bijvoorbeeld in op te stellen Omgevingsvisies en -plannen) rekening wordt gehouden met de wens tot realisatie van de vaarverbinding.
15.7	We anticiperen proactief op ontwikkelingen met betrekking tot de Omgevingswet en de in het kader hiervan te ontwikkelen visies door het Rijk, de provincie en de gemeenten.		In 2017 is een verkenning naar de impact van de Omgevingswet op de samenwerking met Rijk, provincie en gemeenten in de planvorming (Omgevingsvisies, Omgevingsplannen) uitgevoerd. In dat verband zijn gesprekken gevoerd met de gemeenten in ons beheergebied.
15.8	De mitigerende maatregelen met betrekking tot het verdiepen van de Nieuwe Waterweg & Botlek worden voorbereid.		De betrokken partijen (gemeente, Havenbedrijf, Rijkswaterstaat en het hoogheemraadschap zijn tot overeenstemming gekomen over de aanpak en organisatie van het proces van voorbereiding van de mitigerende maatregelen (Integrale Oplossing Leuvehaven). De startovereenkomst tussen partijen is getekend.
15.9	We leveren inbreng in de voorbereiding van de aanleg van de Rijksweg A16 (contractvorming en aanbesteding).		De voorbereiding van de actualisatie van de watersysteemanalyse van de Zuidplaspolder is in 2017 vooral gericht geweest op het actualiseren en aanvullen van informatie over het watersysteem in het beheerregister. Hiertoe zijn onder andere landmeetkundige werkzaamheden uitgevoerd die doorlopen tot medio 2018.
16	We voorkomen zo veel mogelijk wateroverlast en beperken de schade.		
16.1	In het kader van het programma Wateroverlastopgave Rotterdam voeren we de volgende maatregelen uit:		De samenwerking met gemeente en andere partners verloopt goed. De kansen om meer waterberging in de stad toe te voegen worden zover mogelijk benut.
16.1.1	Voorbereiding en uitvoering (deel)projecten in kader van Klimaatbestendige Agniesebuurt (SPONGE).		De gemeente Rotterdam bereidt de (deel)projecten voor. De bewoners van de Agniesebuurt zijn betrokken maar hebben zorgen geuit over de consequenties van de maatregelen voor hun woning. De gemeente heeft dit concrete project

			“on hold” gezet en een participatietraject opgezet om deze zorgen in goede banen te leiden het hoogheemraadschap is actief betrokken.
16.1.2	Vorbereiding en start realisatie project Essenburgpark.		Het watergebiedsplan voor het Essenburgpark is gereed. De voorbereiding en uitwerking ten behoeve van de uitvoering is gestart en in volle gang.
16.1.3	Herinrichting van de Robert Fruinstraat (Waterbestendige straat).		Het planproces loopt. Er zijn verschillende bijeenkomsten met stakeholders en bewoners geweest om de plannen verder uit te werken. Het vasthouden van regenwater en informatie wat bewoners zelf kunnen doen, hebben de aandacht. In de straat komt naar verwachting ook een Urban Water Buffer (ondergrondse opslag van regenwater om later te kunnen gebruiken).
16.1.4	Vergroten waterbewustzijn van burgers en bedrijven.		In 2017 is de webpagina www.hhsk.nl/klimaatbestendige stad gelanceerd. Op deze pagina kunnen bewoners en ondernemers lezen wat het hoogheemraadschap doet en wat ze zelf kunnen doen op dit thema. In de media zijn verschillende artikelen verschenen waar het hoogheemraadschap aan heeft bijgedragen.
16.2	Verkenning alternatieven verbetering afvoer Polder Zestienhoven (gemaal Achterdijk).		Als gevolg van noodzakelijke herprioritering en onvoldoende beschikbare capaciteit is de start van dit project vertraagd. De verkenning zal in het eerste kwartaal van 2018 starten.
16.3	Realisatie gemaal Bergweg-zuid.		Sinds de start van de uitvoering is er een juridisch geschil met de aannemer over de uitleg en werking van het hybride-contract. Oplevering is vertraagd en wordt voorzien in najaar 2018.
16.4	Realisatie gemaal 4e tocht Zuidplaspolder.		Het gemaal is opgeleverd.
16.5	Realisatie stuw spoorloot.		Dit project is later gestart dan voorzien omdat de nuts/leidingbeheerders hun werkzaamheden niet tijdig uitgevoerd hebben. Het project wordt daarom pas in 2018 afgerond.
17	We verbeteren de waterkwaliteit van de KRW-waterlichamen.		
17.1	We werken aan de uitvoering van het programma Kaderrichtlijn Water (KRW) 2016-2021, waaronder de volgende maatregelen:		Zie 17.1.1-17.1.6
17.1.1	Realisatie van natuurvriendelijke oevers door derden toekenning van subsidie.		De verschillende subsidies zijn toegekend. Het totaal van aangevraagde subsidies was hoger dan het voor deze jaarschijf beschikbare budget van € 50.000.
17.1.2	Realisatie oeverinrichting Rotte.		Na de toekenning van POP3-subsidie in juni 2017 is gestart met de voorbereiding van de realisatie. Doordat het proces van aanvraag tot

			toekenning van de subsidie langer heeft geduurd dan gepland, is het project met enkele maanden vertraagd. In 2017 kon daardoor nog niet worden gestart met de realisatie van de inrichting.
17.1.3	Vorbereiding en start uitvoering Integraal plan Bleiswijkse Zoom.		Na de toekenning van POP3-subsidie in april 2017 is gestart met de voorbereiding van het project. Doordat het proces van aanvraag tot toekenning van de subsidie langer heeft geduurd dan gepland, is het project met enkele maanden vertraagd. Uit nader onderzoek in de voorbereiding van het project blijkt dat de kostenraming van de onderdelen baggeren en de vervanging van een inlaat omhoog moet worden bijgesteld ten opzichte van de kostenraming die ten grondslag heeft gelegen aan de POP3-subsidie en het kredietvoorstel voor dit project. In 2018 wordt hierover een voorstel aan het bestuur voorgelegd.
17.1.4	Onderzoek naar het waterlichaam Zuidplas.		De inventarisatie is niet in 2017 gestart, omdat andere onderzoeken (achtergrondbelasting nutriënten en de effecten ervan op de ecologie) een hogere prioriteit hadden. De inventarisatie wordt in 2018 opgepakt samen met het uitwerken van de andere onderdelen die in het kader van de KRW opgepakt moeten worden.
17.1.5	Onderzoek naar het waterlichaam Binnenwegsepolder.		De inventarisatie voor het waterlichaam Binnenwegsepolder is uitgevoerd. De resultaten hiervan worden in 2018 verder verwerkt.
17.1.6	Onderzoek naar het waterlichaam van Polder Bleiswijk		De inventarisatie voor het waterlichaam Polder Bleiswijk is uitgevoerd. De resultaten hiervan worden in 2018 verder verwerkt.
18	We houden de waterkwaliteit ten minste op het huidige niveau en verbeteren waar mogelijk.		
18.1	We participeren in de landelijke ontwikkeling van het afleiden van doelen voor overige wateren.		In 2017 heeft het hoogheemraadschap geparticipeerd in de landelijke ontwikkeling van het afleiden van doelen voor overige wateren.
18.2	We dragen met advies en financiële middelen bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit in stedelijk gebied.		Advies hierover is geleverd in het kader van gemeentelijke rioleringsplannen en in de samenwerking rond de gemeentelijke waterplannen van Krimpen a/d IJssel en Capelle a/d IJssel. Het programma van duikervervanging in de gemeente Capelle a/d IJssel heeft in 2017 doorgelopen. In deze gemeente is ook een natuurvriendelijke oever aangelegd met een financiële bijdrage van het hoogheemraadschap.

19	We hebben een duurzaam, robuust en kosteneffectief watersysteem in de Krimpenerwaard gerealiseerd, gericht op de functies in het gebied, zoals agrarisch gebruik en in het bijzonder nieuwe natuur.		
19.1	We ronden de uitvoering van de water- en natuurinrichtingsmaatregelen in De Nesse, Berkenwoudse driehoek en Oudeland-Zuid af.		In het vierde kwartaal van 2017 is de uitvoering van project NBO afgerond. Voor medio 2018 wordt het project financieel afgesloten, geëvalueerd en vindt de overdracht plaats naar de beheerders en Stuurgroep Veenweiden.
19.2	We bereiden de watermaatregelen voor die samenhangen met de natuurinrichtingsmaatregelen in de Krimpenerwaard.		De watermaatregelen worden grotendeels opgenomen in de integrale inrichtingsplannen voor de natuurgebieden die worden opgesteld door het Programmabureau Veenweiden Krimpenerwaard. Wij hebben hiervoor in 2017 (en in voorgaande) jaren inbreng geleverd met advies.
2.3	Via een gebiedsgerichte aanpak van opgeven naar oplossingen		
20	We staan open voor meervoudig gebruik van het watersysteem door burgers en bedrijven, waar mogelijk.		
20.1	We evalueren bestaand beleid met betrekking tot het medegebruik van het watersysteem		De evaluatie heeft als beeld opgeleverd dat Het hoogheemraadschap voor enkele vormen van medegebruik nog geen vastgesteld beleid heeft. Voorbeelden hiervan zijn varen en zwemmen. In de Nota Watersystemen worden ten aanzien van het medegebruik van watersystemen algemene beleidsuitgangspunten opgenomen. In beleidsuitwerkingen, beleidsregels en algemene regels worden deze uitgangspunten zo nodig verder uitgewerkt (bijvoorbeeld de Beleidsuitwerking Varen)
21	We voeren het vaarwegbeheer uit voor enkele regionale vaarwegen.		
21.1	We stellen beleid met betrekking tot het vaarweg- en nautisch beheer vast.		De nota Beleidsuitwerking Varen is in 2017 in concept gereed gekomen. Bestuurlijke vaststelling is voorzien in 2018.
21.2	We voeren de taken en maatregelen uit als overeengekomen met de provincie.		We hebben onze taken met betrekking tot het vaarweg en nautisch beheer uitgevoerd.
22	We hebben actueel inzicht in de toestand van de aangewezen zwemwateren en leveren onze bijdrage aan veilig zwemwater.		
22.1	De zwemwaterkwaliteit wordt gedurende het zwemseizoen gemonitord en de data worden met de provincie gedeeld via het zwemwaterportaal.		De monitoring van de zwemwaterkwaliteit is uitgevoerd conform de richtlijn en deze data zijn direct beschikbaar gesteld aan de provincie.

22.2	In samenwerking met Groenservice Zuid-Holland (GZH) aan de verbetering van de waterkwaliteit van de zwemplas Krimpenerhout in het kader van het programma Kwaliteitsimpuls Krimpenerhout van de Groenalliantie Midden-Holland.		In 2017 heeft de VV krediet beschikbaar gesteld voor een bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van de zwemplas Krimpenerhout. Deze werkzaamheden maken deel uit van een groter project dat het recreatiegebied Krimpenerhout, Reeuwijkse Plassen en het Loetbos omvat. De werkzaamheden zijn eind 2017 aanbesteed, maar nog niet gegund.
23	We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.		
23.1	Waterkwantiteitsdata worden via een laagdrempelig web portaal beschikbaar gesteld aan burgers.		Sinds medio 2017 zijn de waterkwantiteitsgegevens van het hoogheemraadschap via de website op een gebruiksvriendelijke manier te raadplegen (https://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/kaart/ActueleMetingen/)
23.2	Waterkwaliteitsdata worden beschikbaar gesteld aan burgers via een module waarmee biologische en chemische oppervlaktewatermetingen digitaal beschikbaar worden gesteld.		Sinds eind 2017 zijn de waterkwaliteitsgegevens van het hoogheemraadschap via de website op een gebruiksvriendelijke manier te raadplegen (https://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/kaart/ActueleMetingen/)

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2017	VJN2017	Realisatie	Restant tov VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	2.816	2.764	2.709	55	2%
BP02 Plannen van derden	147	148	174	-26	-18%
BP06 Beheersinstrumenten watersystemen	1.405	1.469	1.465	4	0%
BP07 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.351	7.475	6.955	520	7%
BP08 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.636	4.644	3.467	1.177	25%
BP09 Beheer hoeveelheid water	8.477	8.146	8.329	-183	-2%
BP10 Calamiteitenbestrijding watersystemen	175	175	97	78	45%
BP11 Monitoring watersystemen	1.153	1.182	1.140	43	4%
BP20 Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	173	231	231	0	0%
Afrondingsverschillen zijn mogelijk	26.332	26.234	24.567	1.667	6%

Financiële toelichting

Er is binnen programma 2 een onderschrijding gerealiseerd van circa € 1.700.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere (€ 1.500.000) overige exploitatiekosten (beïnvloedbare kosten). Voornaamste reden is de onderschrijding van het baggerbudget met € 1.300.000 miljoen.

De niet beïnvloedbare kosten vallen per saldo € 150.000 lager uit door lagere doorberekende personeelslasten (€ 75.000), hogere doorberekende indirecte kosten (€ 50.000) en lagere kapitaallasten (€ 130.000). De lagere doorberekende personeelslasten worden veroorzaakt door onderbesteding van de afdelingsbudgetten welke doorbelast worden naar programma 2. De lagere kapitaallasten worden voornamelijk veroorzaakt door de lagere rente.

Zie de toelichting op beleidsproducten voor de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten door urenverschrijvingen) worden niet nader toegelicht.

Toelichting op beleidsproducten

Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 520.000 gerealiseerd. Dit wordt onder andere veroorzaakt door lagere (€ 225.000) overige exploitatiekosten (beïnvloedbaar). Binnen beheerproduct onderhoud waterlopen zijn enkele onderhoudsbestekken goedkoper uitgevallen. Ook binnen de

beheerproducten kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater (minder onderzoek- en advieskosten) en voorzieningen verwante belangen watersystemen (lagere onderhoudskosten molens) vielen de beïnvloedbare kosten lager uit dan begroot. De overige onderbenutting op dit beleidsproduct wordt veroorzaakt door lagere niet beïnvloedbare kosten.

Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 1.177.000 gerealiseerd. Het overschot wordt veroorzaakt doordat minder kilometers watergang zijn onderhouden en minder baggerspecie is verwijderd dan voorzien. De onderschrijding van het gemaximeerde jaarlijks out of pocket budget is € 1.285.000. Een deel van de onderschrijding is een gevolg van de overschrijding van het budget in 2016 met € 430.000, toen een deel van de voorziene opgave 2017 is gerealiseerd. Per saldo resteert (na aftrek overschrijding 2016) nog € 855.000 aan baggerbudget, dat nog wel nodig is voor het onderhoud in de komende jaren.

De onderschrijding van € 855.000 wordt deels veroorzaakt doordat de realisatie van baggerproject Schieland grotendeels in Q1 2018 wordt uitgevoerd, terwijl een deel van de uitvoering was voorzien in 2017. Tevens is een deel van de beschikbare budgetten niet voorzien voor uitgave in 2017 maar is benodigd voor het financieren van de baggerprojecten in voorbereiding van 2018 waarbij baggerproject Zoetermeer de omvangrijkste is.

In de voorjaarsnota 2018 zal worden voorgesteld om het restantbudget 2017 op te hogen in de meerjaren

exploitatiebegroting. De mate van onderhoud fluctueert maar sluit gemiddeld over de jaren aan bij de gestelde doelen in de Visie onderhoud.

Beheer hoeveelheid water

Op dit beleidsproduct is de overschrijding € 183.000 en wordt deels veroorzaakt door hogere beïnvloedbare kosten (€ 80.000). Het onderhoud en overige gebruiksgoederen budget voor beheersproduct onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing is circa € 240.000 hoger uitgevallen door onvoorzien onderhoud (bijvoorbeeld aan de inlaatleiding Anthuriumweg en de waaier van één van de pompen in het gemaal A. Kroes). De energiekosten zijn € 100.000 lager dan begroot en tevens zijn twee incidentele opbrengsten gerealiseerd. Circa € 30.000 voor de verkoop van een maaiboot en een schadevergoeding ten finale kwijting van € 40.000 voor het beëindigen van het geschil over de visheveltrap bij het gemaal A. Kroes met het betrokken adviesbureau. Hiermee is mogelijk een langdurige Bodemprocedure bij de Rechtbank Rotterdam voorkomen.

Calamiteitenbestrijding watersystemen

De onderschrijding van € 78.000 op dit beleidsproduct wordt veroorzaakt doordat in 2017 gemiddeld minder incidenten hebben plaatsgevonden waardoor minder herstel- en onderhoudskosten zijn gemaakt.

Monitoring watersystemen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 45.000 dat wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere onderzoek, advies- en onderhoudskosten dan voorzien.

1.3 Programma Afvalwater

Algemeen

Het transporteren en zuiveren is in 2017 goed verlopen. In 2017 is een beperkt aantal incidenten opgetreden. Het grootste incident in het transportsysteem was een persleidingbreuk bij riooleindemaal Nesselande. Hierbij is de afvoer van een groot gebied gedurende ruim een half etmaal gestagneerd. Door diverse maatregelen, waaronder afvoer van afvalwater met vrachtwagens, heeft dit afgezien van een lokale verontreiniging op de locatie van de breuk, geen verdere problemen veroorzaakt en zijn er geen lozingen geweest vanuit de riolering op oppervlaktewater.

Bij de awzi Haastrecht heeft zich tijdens renovatiewerkzaamheden aan de zuivering een incident voorgedaan waarbij zuiveringsslib in de watergangen bij de zuivering is gekomen. Deze verontreiniging is in overleg met de waterkwaliteitsbeheerder, in dit gebied hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, verwijderd. Daarnaast zijn in 2017 bij awzi Bergambacht en awzi Haastrecht de lozingsnormen kortstondig overschreden.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de overschrijding op awzi Haastrecht, volgens het activiteitenbesluit, een 'toegestane' overschrijding is. De overschrijding van het voortschrijdend jaargemiddelde van de fosfor van de awzi Bergambacht heeft reeds in

Onze ambities

- 3.1 Doelmatige, doeltreffende en robuuste systemen voor afvalwaterverwerking
- 3.2 Samenwerking en innovatie voor een duurzame en
- 3.3 Schoner water door vermindering van emissies

2016 plaatsgevonden, maar ijlt nog na in het voortschrijdend jaargemiddelde over 2017. Het overall nalevingspercentage van de lozingsnormen bedraagt hierdoor 99,9%.

Bij de verwerking van het slib is de ontwatering van het slib minder goed verlopen. Het gemiddelde ontwateringspercentage over 2017 lag met 20,2% onder de geprognosticeerde 22,5%. Hierdoor is er in 2017 circa 9 % meer afvoer geweest naar verwerkingsbedrijf HVC.

De hercertificering van de afvalwaterketen voor het systeem voor Kwaliteit, Arbo, Milieu en Energie is succesvol verlopen. De hercertificering voor kwaliteit en milieu was op basis van een nieuwe ISO normering. Met de hercertificering is het hoogheemraadschap voor de afvalwaterketen nu voor het 15^e opeenvolgende jaar gecertificeerd voor Kwaliteit, Arbo en Milieu. Het energiecertificaat is voor het zesde opeenvolgende jaar verkregen. De samenwerking binnen de afvalwaterketen en drie samenwerkingsregio's verloopt goed. Realisatie van doelstellingen van het Bestuursakkoord Water 2011 liggen op schema. De samenwerking met regio Kortenoord is uitgebreid met de gemeenten Gouda en Waddinxveen.

Er zijn 5 afvalwaterakkoorden afgesloten, met Zuidplas, Lansingerland, Waddinxveen, Krimpen aan de IJssel en delen van de Krimpenerwaard¹. De akkoorden met Gouda en Zoetermeer zijn in een vergevorderd stadium.

In de samenwerkingsregio Rotterdam is de toetreding van Evides tot het programma RoSA voorbereid. In februari 2018 worden de handtekeningen gezet. In 2017 is fase 2 van de regionale studie afgerond. Een studie gericht op de optimalisatie van het totale afvalwatersysteem in de regio en de effecten van grootschalig afkoppelen op riolering, AWZI, watersysteem en omgeving. In 2018 worden vier optimalisatiekansen verder uitgewerkt. Een andere schakel op weg naar de circulaire keten zijn de voorbeeldprojecten met verkenningen naar (lokale) kringloopsluiting en benutten van water, energie en grondstoffen.

Het drinkwaterbedrijf OASEN heeft in juni 2017 een nieuwe drinkwaterzuiveringsinstallatie op de locatie Schuwacht in bedrijf genomen. Het bij het zuiveringsproces vrijkomende afvalwater wordt conform de gemaakte afspraken afgevoerd naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie de Grootte Zaag. Door deze nieuwe drinkwaterzuivering kan nu zacht water worden geleverd aan de bewoners in de Krimpenerwaard. De voordelen van dit zachtere water zijn met een gezamenlijke publiciteitscampagne onder de aandacht gebracht van de bewoners van de Krimpenerwaard.

In 2017 is de nota Duurzaamheid vastgesteld en zijn onder andere de doelstellingen voor energie (besparing en duurzame opwekking),

¹ Afvalwaterakkoorden met de gemeente Krimpenerwaard worden afgesloten per kern, zodra de rioleringsplannen van de gemeente afgerond zijn.

klimaat (vermindering emissies broeikasgassen) en grondstoffen (hergebruik, circulaire economie) vastgelegd.

Het nieuwe energie efficiencyplan (EEP) voor de periode 2017 tot en met 2020 is met een positief advies door de RVO doorgestuurd naar het bevoegd gezag in onze regio. In het eerste kwartaal van 2018 verwachten wij ook van hen een goedkeuring. Het oude EEP voor de periode 2013- 2016 had alleen betrekking op de afvalwaterketen. Het nieuwe EEP geldt voor het gehele waterschap. In het nieuwe EEP zijn daarom naast maatregelen in de afvalwaterketen, ook maatregelen voor bijvoorbeeld de oppervlaktewater gemalen opgenomen.

De energiebesparing en eigen duurzame energieproductie liggen ruim op koers. Op basis van de in 2017 aangeleverde gegevens heeft het hoogheemraadschap in 2016 de grens van 50% eigen duurzame energieopwekking voor heel het hoogheemraadschap bereikt. Met uitvoering van de maatregelen uit het EEP zal in 2020 de eigen duurzame opwekking op circa 75% komen. In 2017 is een aantal grote energiebesparende projecten voorbereid, waaronder het vervangen van de huidige beluchting op de awzi's Kortenoord en Groenendijk door energie efficiëntere beluchting en aanpassing van de luchtbehandeling op Kralingseveer.

Een belangrijk project voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen is de realisatie van de Themista installatie op de awzi Kralingseveer. De realisatie van dit innovatieve project is door langdurige onderhandelingen en contractbesprekingen vertraagd. De start van de bouw zal daarom in 2018 plaatsvinden.

In de vv van november is het nieuwe Uitvoeringsplan emissiebeheer behandeld. In het Uitvoeringsplan wordt beschreven op welke manier

het hoogheemraadschap de aanpak van emissies ter hand wil nemen. Tevens is bepaald op welke aandachtsgebieden we ons willen focussen. Voor de aanpak van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, resten van geneesmiddelen, microplastics en zware metalen richten we ons op de glastuinbouw en melkveehouderij. Samenwerking met gemeenten, volksgezondheid en zorg, (plastic)industrie en hengelsport.

In relatie tot dit Uitvoeringsplan wordt inmiddels druk gewerkt aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer Krimpenerwaard (DAW) dat inzet op de implementatie van waterkwaliteitsmaatregelen door melkveehouders en daarnaast versterking van de landbouwstructuur. Hiervoor is een samenwerking opgezet tussen LTO Krimpenerwaard, AJK, ANV Weidehof, het Collectief Krimpenerwaard, DWLK en het hoogheemraadschap. Ingezet wordt op kennisdelen over kringlooplandbouw, duurzaam graslandbeheer, baggeren en slootschonen, onderwaterdrainage en erfafspoeling om daarmee emissies van nutriënten aan te pakken. We waren lang in afwachting van subsidie uit het Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP), maar dat is nu rond. Begin 2018 is de officiële en feestelijke aftrap van dit project.

In het project 'Westland/Oostland' samen op weg naar een emissieloze kas in 2027' werken we samen met Delfland, de glastuinbouwgemeenten en LTO Glaskracht Nederland aan het beperken van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten. Als onderdeel van dit project is het hoogheemraadschap in 2017 gestart met de gebiedsgerichte aanpak. Samen met de tuinders kijken we nu hoe we effectiever kunnen meten, transparanter kunnen zijn over de resultaten van het meetnet van het

hoogheemraadschap en welke rol de tuinders zelf kunnen spelen bij het meten van de waterkwaliteit. Daarnaast bezoeken onze handhavers de bedrijven om samen met de tuinders de waterstromen in kaart te brengen, om daarmee de risico's op ongewenste lozingen te beperken.

Beide projecten lopen de komende jaren door met het oog op verbetering van de waterkwaliteit in het glastuinbouwgebied en de Krimpenerwaard.

Wat wilde we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

Maatregelen 2017		2017	
3.1	Doelmatige, doeltreffende en robuuste systemen voor afvalwaterverwerking		
24	We waarborgen de kwaliteit van het effluent van de awzi's en voldoen altijd aan de wettelijke eisen.		
24.1	Op de afvalwaterzuiveringsinstallatie Kralingseveer wordt, om de lozingseis voor fosfaatverwijdering te garanderen, de installatie voor chemische defosfatering gerenoveerd.		Naar aanleiding van een onderzoek is er voor gekozen om de installatie niet te renoveren, maar te gaan doseren op de afloop van de slibgistingstanks. Hiervoor dient de doseerinstallatie ter plaatse te worden aangepast. Het ontwerp is gemaakt en de realisatie zal in 2018 plaatsvinden.
24.2	Op de awzi Berkenwoude wordt ten behoeve van de processtabiliteit een buffertank geplaatst, daarnaast wordt de waterharmonica opgeleverd.		De realisatie van de buffertank is vertraagd als gevolg van de vergunningsprocedure. Inmiddels zijn de vergunningen verleend en de aanbesteding is afgerond. De buffertank, evenals de waterharmonica, zal in 2018 worden gebouwd.
25	We beheren de zuiveringskringen efficiënt en effectief op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.		
25.1	Om het gebruik te stimuleren en de voordelen van het onderhoudsbeheersysteem (Ultimo) te realiseren, worden in 2017 de objectdata verder gecombineerd. Tevens wordt een plan afgerond voor de verdere doorontwikkeling van Ultimo.		De objectdata in Ultimo zijn in 2017 zover mogelijk compleet gemaakt. Daarnaast zijn alle verbetervoorstellen geïnventariseerd en geprioriteerd. Dit wordt in 2018 verder uitgewerkt tot een concrete planning en volgorde waarin de voorstellen worden uitgevoerd.
25.2	Om het assetmanagement bij Afvalwaterketen te kunnen verbeteren, worden in 2017 de vervolgstappen nader gedefinieerd en geïmplementeerd, zoals de implementatie van lange termijn asset planning, de mobiele toepassing van Ultimo en de koppeling met het financiële systeem.		In 2017 is de mobiele app GO in gebruik genomen. Voorts zijn zoals bij 25.1 aangegeven de mogelijkheden voor doorontwikkeling geprioriteerd. Op basis van ervaringen van andere waterschappen is besloten de technische implementatie van een module voor langer termijn asset planning (LTAP) te temporiseren.

26	We benutten informatietechnologie en procesautomatisering optimaal voor een stabiel zuiveringsproces en betere prestaties.		
26.1	Optimalisatie en doorontwikkeling van de, binnen de afvalwaterketen gebruikte, procesautomatisering en informatiesystemen.		In 2017 is er met betrekking tot de procesautomatisering voornamelijk aandacht geweest voor het optimaliseren van rapportages, processturing en beheer van de systemen. Daarnaast is een tekeningenbeheersysteem (Meridian) in gebruik genomen en zijn alle tekeningen van AWK hierin ingelezen en voorzien van coderingen volgens onze standaard proces decompositie.
27	We voldoen met de transport- en zuiveringsystemen voor 100% aan de afspraken in de afvalwaterakkoorden.		
27.1	Afronden van afvalwaterakkoorden met gemeente Gouda en Zoetermeer en opstarten afvalwaterakkoord Krimpenerwaard.		Door uitval bij Rijnland heeft akkoord met Zoetermeer stil gelegen. Akkoord Gouda is zo goed als afgerond. Door onderbezetting bij de gemeente is dit akkoord ook nog niet helemaal afgerond
28	We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.		
28.1	We zijn open en transparant en stellen ons beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.		Naast het beschikbaar stellen van de gebruikelijke informatie over beleid en regels is gewerkt aan het de technische realisatie van het op een veilige manier direct zichtbaar maken van gegevens uit de procesautomatisering op de website.
29	We zijn open en transparant en stellen ons beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.		
29.1	Aanleveren alle benodigde gegevens over het transport en zuiveringsproces aan: onze samenwerkingspartners in de keten, het bevoegde gezag en ten behoeve van diverse landelijke monitoren en bedrijfsvergelijkingen.		Ook in 2017 zijn alle benodigde gegevens volledig en tijdig aangeleverd aan het bevoegd gezag, de samenwerkingspartners en ten behoeve van de diverse bedrijfsvergelijkingen en landelijke monitoren.
3.2	Samenwerking en innovatie voor een duurzame en klimaatbestendige afvalwaterketen		
30	We bundelen de krachten met waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven voor een samenhangend en doelmatig werkend (afval)waterketensysteem en realiseren samen de efficiency-doelstellingen uit het Bestuursakkoord Water.		
30.1	Opstellen Regionale Energiestrategie Midden-Holland.		Samen met alle partijen is de RES vastgesteld. 2018 wordt de

			samenwerking voortgezet en uitgebouwd.
30.2	Afronding van herziening van de overeenkomst voor grensoverschrijdend afvalwater met hoogheemraadschap van Delfland en hoogheemraadschap van Rijnland voor de afvoer naar de zuivering Harnaschpolder.		Ambtelijk is inhoudelijk akkoord bereikt over voortzetting onder huidige voorwaarden. Hoogheemraadschap Delfland is nog bezig met actualisatie van huidige overeenkomst.
30.3	Starten met de implementatie van de strategie voor de Rotterdamse afvalwaterketen:		Zie onderstaande punten.
30.3.1	Opstellen van doelstellingen voor de circulaire waterketen.		In 2017 is gestart met raamwerk voor het masterplan RoSA 2020. In 2018 worden ambities en fasering verder gespecificeerd op basis van resultaten en ervaringen met voorbeeldprojecten
30.3.2	Overzicht van voorbeeldprojecten opstellen.		Het ROSA kernteam werkt op diverse fronten aan voorbeeldprojecten, focus op Top10 projecten en op thema's scheiden van hemel- en afvalwaterstromen en haalbaarheid en inpasbaarheid lokale waterzuiveringen
30.3.3	Uitvoering van regionale studie afvalwaterketen.		Regionale studie, fase 2 is afgerond.
31	We voldoen aan het Klimaatakkoord 2010-2020 door de energie-efficiëntie van de zuiveringskringen jaarlijks met 2% te vergroten en in 2020 minimaal 40% van de energiebehoefte uit eigen duurzame opwekking te halen.		
31.1	Realisatie van de installatie Themista op de awzi Kralingseveer.		Met de externe opdrachtnemer is lange tijd onderhandeld over prijs en de contract voorwaarden. Het project heeft hierdoor een forse vertraging opgelopen. De realisatieovereenkomst wordt 25 januari 2018 getekend. Uitvoering is gepland in 2018 en 2019.
31.2	Analyseren en rapporteren over de maatregelen Energie Efficiency Plan 3 (EEP 2012-2016)		Rapportage richting Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is afgerond en Klimaatmonitor is opgeleverd.
31.3	Opstarten maatregelenpakket EEP 4 (2017-2020).		De voorbereiding van drie grote projecten zijn opgestart: vervanging beluchting awzi Kortenoord en awzi Groenendijk en wijzigen luchtlijn awzi Kralingseveer.
32	We winnen nuttige grondstoffen terug uit het afvalwater, zoals fosfaat.		
32.1	Afronding van 1 ^e fase onderzoek voor terugwinnen van metalen uit afvalwater, slib of vliegas. Eind 2017 wordt het samenwerkings- en innovatieve project RINEW, productie gietwater en onderzoek naar terugwinning grondstoffen, afgerond.		Terugwinnen zware metalen loopt volgens plan. Het Project RINEW is afgerond. Het is goed mogelijk om gietwater te produceren uit rioolwater. Het concept onderzoeksrapport is afgerond. Begin 2018 wordt het definitieve eindrapport opgeleverd.

3.3 Schoner water door vermindering van emissies		
33	We minimaliseren (in samenwerking met andere waterschappen, gemeenten en sectororganisaties) de emissies van stoffen aan de bron, zodat deze geen beperkende factor meer vormen voor het bereiken van chemische en ecologische waterkwaliteitsdoelen.	
33.1	Opstellen Emissiebeheer plan, op basis van het 'overall' overzicht voor de waterkwaliteit. Agrariërs in de Krimpenerwaard gaan in werkgroepen aan de slag met de maatregelen voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.	Het Uitvoeringsplan emissiebeheer is opgesteld en behandeld in de Verenigde Vergadering. Na een lang traject voor verlening van POP-subsidie kunnen melkveehouders in de Krimpenerwaard nu in werkgroepen in de slag met kringlooplandbouw, goed graslandbeheer en erfafspoeling. Inmiddels hebben zich 50 agrariërs aangemeld.
33.2	Voor het behalen van de doelstellingen van de 'Emissieloze kas' adviseert het hoogheemraadschap tuinders bij het sluiten van de waterketen. Het hoogheemraadschap beoordeelt de technieken die worden geïnstalleerd voor de verwijdering van gewasbeschermingsmiddelen uit lozingswater.	Adviesgesprekken bij glastuinbouwbedrijven worden door de handhavers van het hoogheemraadschap uitgevoerd en steeds meer ingepland als onderdeel van de zo gehete 'Gebiedsgerichte aanpak'. Deze ingezette aanpak zal de nodige extra handhavingscapaciteit gaan vragen. Het hoogheemraadschap levert de voorzitter van de landelijke beoordelingscommissie voor zuiveringstechnieken voor verwijdering van gewasbeschermingsmiddelen uit lozingswater bij tuinders.
33.3	We gaan aan de slag met gebiedsgerichte monitoring van gewasbeschermingsmiddelen om glastuinbouwbedrijven te informeren en ondersteunen bij het voorkomen van ongewenste lozingen.	Als onderdeel van het project 'Emissieloze kas' geeft het hoogheemraadschap sinds de zomer invulling aan de zo gehete 'Gebiedsgerichte aanpak'. Samen met de tuinders stellen we vast hoe we effectiever kunnen meten, transparanter kunnen zijn over de resultaten van het meetnet van het hoogheemraadschap en welke rol de tuinders zelf kunnen spelen bij het meten van de waterkwaliteit. Daarnaast bezoeken onze handhavers de bedrijven om samen met de tuinders de waterstromen in kaart te brengen, om daarmee de risico's op ongewenste lozingen te beperken.
34	We onderzoeken samen met andere partijen de mogelijkheden om de belasting van het oppervlaktewater door stoffen die risico's kunnen vormen voor het watersysteem en gebruikers, zoals gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics te verminderen.	

34.1	AquaReUse wordt uitgebreid met een module voor de afbraak van gewasbeschermingsmiddelen in het afvalwater van de aangesloten glastuinbouwbedrijven.		Eind december hebben de tuinders van AquaReUse besloten dat zij aan AquaReUse een extra module koppelen voor de afbraak van gewasbeschermingsmiddelen in de reststroom van AquaReUse.
34.2	Op basis van de Hotspotanalyse voor medicijnresten wordt in samenwerking met andere waterschappen onderzocht welke volgende stappen mogelijk zijn.		Het Stowa rapport 'Landelijke Hotspotanalyse geneesmiddelen awzi's (2017-42)' is eind 2017 opgeleverd. Door de STOWA is tevens in November 2017 het rapport 'Verkenning technologische mogelijkheden voor verwijdering van geneesmiddelen uit afvalwater (2017-36)' opgeleverd. Deze rapportages vormen de basis om te gaan onderzoeken welke vervolgstappen op specifieke locaties mogelijk zijn.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2017	VJN2017	Realisatie	Restant tov VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	286	590	650	-60	-10%
BP02 Plannen van derden	23	11	17	-5	-48%
BP12 Getransporteerd afvalwater	4.467	4.439	3.936	503	11%
BP13 Gezuiverd afvalwater	12.516	12.121	11.062	1.059	9%
BP14 Verwerkt slib	5.322	5.363	5.271	92	2%
BP15 Afvalwaterbehandeling door derden	11.113	11.819	11.954	-136	-1%
BP27 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	681	322	347	-25	-8%
BP28 Aanpak diffuse emissies derden	64	55	4	50	92%
	34.472	34.719	33.241	1.478	4%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Er is binnen programma 3 een onderschrijding van circa € 1,4 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door lagere overige exploitatiekosten. In 2017 is een voordeel geboekt van € 300.000 als gevolg van een incidentele teruggave op de energie nota's van de afgelopen jaren (2015 t/m 2017). De overige onderschrijdingen wordt per beleidsproduct nader toelicht.

Toelichting beleidsproducten

Getransporteerd afvalwater

Op dit beleidsproduct is een totale onderschrijding van circa € 503.000 waarvan een onderschrijding van € 520.000 op de beïnvloedbare kosten en een overschrijding van € 17.000 op niet-beïnvloedbare kosten. Binnen het beheerproduct beheer transportstelsel is de totale onderschrijding € 460.000. Dit komt deels (€ 290.000) door onbenut budget op onderhoud, advies en onderzoek. Daarnaast zijn ten gunste van dit beheer product incidenteel opbrengsten (€ 180.000) gerealiseerd. Van het Waterschapshuis is bij de eindafrekening een bedrag ontvangen (€ 40.000). In 2016 is voor elektra abusievelijke een bedrag van € 140.000 te hoog opgenomen voor de jaarnota's en is dit bedrag in 2017 vrijgevallen ten gunste van dit beleidsproduct.

Gezuiverd afvalwater

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 1,059 miljoen. De onderschrijding wordt grotendeels (€ 1,047 miljoen.) veroorzaakt door lagere exploitatiekosten door onderbenutting van diverse budgetten en ontvangsten die niet voorzien waren. Binnen het beheerproduct onderhoud zuiveringsinstallaties is € 330.000 onbenut. Daarnaast is voor elektra naar aanleiding van een correctie op de

meterstanden voor de afvalwaterzuivering Kralingseveer voor de jaren 2015 t/m 2017 een bedrag van circa € 300.000 ontvangen. In 2016 is voor elektra abusievelijke een bedrag van € 430.000 te hoog opgenomen voor de jaarnota's en is dit bedrag in 2017 vrijgevallen ten gunste van dit beleidsproduct. Dit levert een incidenteel voordeel op.

Verwerkt slib

Op dit beleidsproduct is ondanks een substantiële toename van de afvoer naar de eindverwerker, een onderschrijding € 92.000 van het totaalbudget opgetreden. Deze onderschrijding wordt veroorzaakt door lagere niet beïnvloedbare kosten (circa € 224.000). Binnen dit beleidsproduct zijn de exploitatiekosten overschreden met ruim € 132.000 door toegenomen slibverwerking en onderhoud.

Afvalwaterbehandeling derden

Op dit beleidsproduct worden de kosten voor het grensoverschrijdend afvalwater (GOA) geregistreerd. Op dit product is een overschrijding van € 136.000 waarvan € 82.000 op de exploitatielasten. Dit komt omdat een bedrijf dat recentelijk is aangesloten meer ve's heeft geloosd dan was geraamd. Dit levert ook weer extra belastingopbrengsten op, zie toelichting belastingen. Ook heeft er een tussentijdse bijstelling van circa € 250.000 plaatsgevonden (de jaren 2012 tot met 2017) met Waterschap Hollands Delta .

1.4 Programma Wegen

Algemeen

Ook in 2017 is er werk gemaakt van de ambities uit het Waterbeheerplan en liggen we voor het taakveld wegen op koers. Er traden geen omstandigheden op die ingrijpen nodig maakten om op koers te blijven. Er hebben zich geen ernstige, verwijtbare ongevallen voorgedaan en bij de uitvoering van ons werk hebben we de omgeving betrokken.

Gebiedspartners hebben steeds meer behoefte aan de onderlinge afstemming van projecten. Dit heeft gevolgen voor de planning, doorlooptijd en projectomvang. De bestaande afstemming met onze partners (waaronder nutsbedrijven), over de meerjarenplanningen, is daarom geïntensiveerd en verbeterd. De samenwerking met de gemeente Krimpenerwaard op het vlak van gladheidsbestrijding is geïntensiveerd. Door de strooiacties gezamenlijk te starten en coördineren vanaf ons steunpunt Zuidbroek wordt een hogere kwaliteit van de gladheidsbestrijding bereikt waar de weggebruikers belang bij hebben.

Er hebben zich op onze wegen geen extreme situaties voorgedaan waarvoor direct ingrijpen noodzakelijk was. Op locaties waar aandachtspunten met betrekking tot de verkeersveiligheid zijn, hebben we maatregelen genomen vanuit regulier beheer en

Onze ambities

- 4.1 Doelmatig uitvoeren van wegbeheer gericht op de bereikbaarheid van wegen
- 4.2 Bijdragen aan een betrouwbaar en veilig wegennetwerk
- 4.3 Wegbeheer afstemmen op de omgeving en de gebruiksfuncties

onderhoud. Naar aanleiding van een ernstig ongeval op de Lekdijk in 2016 is er een project gestart om te komen tot een verkeersveiliger weginrichting. Samen met de aanwonenden zijn maatregelen bedacht en uitgevoerd, volgens het principe van Natuurlijk Sturen. Hierbij worden omgevingskenmerken ingezet voor de inrichting en beleving van de weg om de weggebruikers te beïnvloeden en verkeersveilig gedrag te stimuleren.

Om de kwaliteit van wegen en wegbruggen te waarborgen was het noodzakelijk de Schoonhovense Opweg en Oudelandseweg te reconstrueren en een viertal bruggen te vervangen. Deze projecten zijn uitgevoerd conform het investeringsprogramma. Tevens zijn de voorbereidingen gestart van de projecten voor 2018. Om de overdracht van de wegentaak te bevorderen zijn in 2017 opnieuw een aantal stappen gezet. Er is met de gemeente Krimpenerwaard en Krimpen aan den IJssel afgesproken komend jaar de financiële gevolgen voor burgers en bedrijven gezamenlijk in beeld te brengen. Daarnaast heeft in opdracht van de Unie van Waterschappen en het Ministerie een inventarisatie plaatsgevonden naar de mogelijkheden en belemmeringen om de wegen over te dragen.

Wat wilde we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

Maatregelen 2017		2017	Toelichting
4.1	Doelmatig uitvoeren van wegbeheer gericht op de bereikbaarheid van wegen		
35	We waarborgen continu de bereikbaarheid van de weg, zodat weggebruikers zich veilig kunnen verplaatsen.		
35.1	Uitvoeren van inspecties conform het inspectieplan.		Maandelijkse worden de wegen visueel geïnspecteerd en worden de bevindingen vastgelegd. Eén keer per jaar worden de wegen uitgebreid geïnspecteerd, worden boringen en draagkrachtmetingen (sterkte en restlevensduur) verricht.
35.2	Actualiseren van de onderhoudsprogramma's wegen en kunstwerken.		Met de resultaten uit de inspecties zijn de onderhoudsprogramma's indien nodig aangepast en geactualiseerd. Ook input vanuit derden zoals gemeenten, provincie en netwerkbeheerders zijn in de actualisatie meegenomen.
35.3	Uitvoeren van dagelijks onderhoud, groot onderhoud en reconstructies aan de wegen, bermen en bebakening.		Het dagelijkse onderhoud is conform planning uitgevoerd. Niet alle voor 2017 geplande wegconstructies en brugvervangingen zijn uitgevoerd. Betreft Zuidbroekse Opweg, deze wordt in combinatie met Oosteinde opgepakt. Bij de bruggen betreft het Achterbroek (2 st) en Westeinde (1 st). Deze worden in voorjaar 2018 uitgevoerd.
36	We besparen kosten en verhogen de kwaliteit van dienstverlening door integrale taken samen uit te voeren met medeoverheden.		
36.1	Intensivering van de samenwerking met gebiedspartners.		Met verschillende partners is de relatie versterkt en zijn afspraken gemaakt voor nadere samenwerking.
36.2	Participatie in landelijke en regionale werkgroepen.		Het hoogheemraadschap neemt deel aan diverse landelijke en regionale werkgroepen.
36.3	Continueren en uitbreiden gezamenlijke gladheidsbestrijding in de Krimpenerwaard.		In 2017 is de gezamenlijke gladheidsbestrijding voortgezet en verder geoptimaliseerd.
37	We hebben binnen de planperiode duidelijkheid over de taakoverdracht.		
37.1	We voeren een nadere verkenning van de overdracht wegentaak uit.		Met de gemeenten Krimpen aan den IJssel en Krimpenerwaard is overeenstemming bereikt voor het uitvoeren van een gezamenlijk onderzoek naar de eventuele financiële en fiscale gevolgen van een eventuele overdracht van het wegentaak van het hoogheemraadschap naar de beide gemeenten.

			Begin 2018 wordt dit gezamenlijke onderzoek uitgevoerd.
37.2	Op ambtelijk en bestuurlijk niveau vindt er afstemming plaats met gemeenten.		Het resultaat onder 37.1 is het gevolg van ambtelijk en bestuurlijk overleg met de gemeenten.
38	We beheren de wegen en kunstwerken efficiënt en effectief, op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.		
38.1	Implementatie van essentiële onderdelen van assetmanagement voor wegen en wegbruggen.		In 2017 is een webbased beheersysteem geïmplementeerd een van de bouwstenen voor verder invulling van assetmanagement binnen de wegentaak van het hoogheemraadschap.
4.2	Bijdragen aan een betrouwbaar en veilig wegennetwerk		
39	We voorkomen ongevallen door onveilige situaties aan te pakken.		
39.1	Bij reconstructieprojecten worden wegen ingericht volgens het vastgestelde categoriseringsplan en Duurzaam Veilig.		Bij de uitgevoerde reconstructies zijn de uitgangspunten van Duurzaam Veilig en het categoriseringsplan meegenomen.
39.2	We verlenen vergunningen o.b.v. wegenverordening.		In 2017 is de wegenverordening aangepast en vastgesteld.
40	We dragen bij aan een wegennetwerk van voldoende kwaliteit.		
40.1	De wegen worden op een doelmatige wijze onderhouden waarbij de verkeersveiligheid leidend is.		Het onderhoud is in afstemming met de omgeving doelmatig en programmatisch uitgevoerd. Hierbij vindt een toetsing plaats aan kwaliteitsnormen (CROW) zoals verwoord in het vigerende beleid.
41	We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.		
41.1	Uitvoeren preventieve gladheidsbestrijding in samenwerking met gemeenten.		In 2017 is de gladheidsbestrijding in samenwerking met gemeenten uitgevoerd. Vanuit steunpunt Zuidbroek worden alle wegen binnen het areaal van het waterschap en de gemeenten gestrooid.
41.2	Afhandelen klachten en meldingen binnen de geldende servicenormen.		Ontvangen klachten en meldingen worden over het algemeen snel (96% haalt de norm binnen 10 dagen" opgelost en de meldingen worden met hoge klantgerichtheid (score 8,7) en algemene tevredenheid van de melder (score 7,3) opgepakt en afgerond.
41.3	Voorkomen van langdurige stremmingen door een vlotte afhandeling van incidenten.		Er is geen sprake geweest van (langdurige) stremmingen. Bij incidenten is zo snel mogelijk de weg weer berijdbaar gemaakt.
4.3	Wegbeheer afstemmen op de omgeving en gebruiksfuncties		

42	We betrekken de omgeving bij de realisatie van onze projecten en maatregelen.		
42.1	Verzorgen van doelgerichte communicatie naar burgers en bedrijven bij uitvoeringsprojecten.		De afhandeling van meldingen en klachten wordt op een adequate wijze uitgevoerd en er wordt gestuurd op de geldende behandel termijnen. De afhandeling van meldingen en klachten zijn uitgevoerd binnen de geldende servicenorm.
42.2	Uitvoeren burgerparticipatie bij locaties waar verkeersveiligheid moet worden verbeterd.		Bij verschillende locaties is er sprake geweest van burgerparticipatie om de verkeersveiligheid te verbeteren. Bijvoorbeeld aan de Hogedijk en Gouderakse Tiendweg.
42.3	Opstellen en bekendmaken tijdelijke verkeersbesluiten.		In 2017 is het proces van opstellen tijdelijke verkeersbesluiten verbeterd en worden genomen besluiten gepubliceerd.
43	We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.		
43.1	Inventarisatie van beheergegevens en beschikbaar stellen hiervan via internet.		Algemene areaalgegevens, informatie over projecten en stremmingen/omleidingen worden beschikbaar gesteld via internet.
43.2	Implementatie van softwarepakket voor beheer en onderhoud van het wegenareaal in bedrijfsvoering.		In 2017 is een onderhoudsbeheerpakket voor wegen en bruggen geïmplementeerd. In 2018 wordt de doorontwikkeling richting assetmanagement onderzocht en verder vorm gegeven.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2017	VJN2017	Realisatie	Restant tov VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	38	33	35	-2	-7%
BP02 Plannen van derden	18	21	19	2	9%
BP16 Beheersinstrumenten wegen	179	175	74	101	58%
BP17 Aanleg en onderhoud wegen	3.188	3.193	2.989	204	6%
BP18 Wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid	453	456	402	54	12%
	3.876	3.877	3.518	359	9%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Er is binnen programma 4 een onderschrijding van € 359.000. Dit wordt veroorzaakt omdat minder is uitgegeven op onderhoud. Vanwege de relatief zachte winter was schade aan het wegdek laag en is minder aan noodzakelijk onderhoud uitgevoerd. Daarnaast heeft inruil van een aantal voertuigen en machines een opbrengst opgeleverd van € 46.000. In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten besproken. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten door urenverschrijvingen) worden niet nader toegelicht.

Toelichting beleidsproducten

Beheersinstrumenten wegen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 101.000 omdat minder inzet is geweest als gevolg van activiteiten met een hogere prioriteit op andere taakvelden.

Aanleg en onderhoud wegen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 204.000. De onderschrijding wordt veroorzaakt door lagere kosten onderhoud kunstwerken wegenbeheer voor € 216.000 en onderhoud wegen, wegbermen en bermsloten € 203.000. Een aantal geplande werkzaamheden zijn uitgesteld en er is meer werk zelf gedaan in plaats van uitbested.

Wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid

Binnen de wegenverkeersregeling is een onderschrijding van € 52.000, deze wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder op

onderhoud is uitgegeven. Er was dit jaar minder winterschade aan wegmarkeringen.

1.5 Programma Omgeving & Organisatie

Voor programma 5 zijn geen ambities geformuleerd in WBP 2016-2021

Algemeen

Bij de uitoefening van onze wateropgave betrekken we actief onze omgeving en bieden we ruimte aan burgers om initiatieven te ontwikkelen, hetgeen via de bijdrageregeling veelvuldig is gedaan. Verder is bij projecten en uitvoeringsprogramma's een actief communicatie beleid gevoerd. is intranet qua opzet actueel en toegankelijk en wordt veelvuldig gebruikt gemaakt van sociaal media.

Omgevingswet

De omgevingswet zal per 2021 worden ingevoerd. Om dit voor elkaar te krijgen is een projectorganisatie opgezet en zijn verschillende werkgroepen ingericht. Deze werkgroepen werken aan zowel de juridische producten zoals de waterschap verordening en het projectbesluit, en samen met Rijnland wordt ook in kaart gebracht welke digitale data op orde moeten worden gebracht en hoe de digitale infrastructuur zal moeten worden aangelegd. De kredietcrisis is definitief voorbij. Dat laat zich vertalen in een aangetrokken arbeidsmarkt waarbij het lastig is juristen en ICT'ers te vinden. De bemensing van de werkgroepen heeft dan ook de aandacht.

De digitalisering in de samenleving

De samenwerking van het hoogheemraadschap en Rijnland heeft ertoe geleid dat de digitalisering geprofessionaliseerd is. Er is gezamenlijk geïnvesteerd in de aanschaf van systemen en het investeren op informatieveiligheid. Het hoogheemraadschap heeft daarnaast de invoering van het zaakstelsel afgerond, en het papierenarchief voor de toekomst voorbereid, door de aanleg van een digitaal archief voor alle toekomstige in- en uit gaande documenten.

Kwijtschelding

Op 29 juni 2016 heeft de verenigde vergadering van Schieland en de Krimpenerwaard besloten de kwijtschelding met ingang van 1 januari 2017 te beperken tot de watersysteem- en wegenheffing. In de VJN is rekening gehouden dat door de afschaffing kwijtschelding het bedrag aan oninbare voorderingen zou toenemen. De daadwerkelijke oninbaarheid valt echter erg mee. Dit heeft een fors voordeel opgeleverd.

Wat wilde we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan (programma 5)?

Maatregelen 2017	2017	Toelichting
5 <i>Er zijn voor programma 5 geen WBP ambities geformuleerd</i>		
44 We gaan meer in gesprek met de omgeving.		
44.1 We organiseren bijeenkomsten en werkbezoeken waarbij we, bestuurders én ambtenaren, actief de regio ingaan.		is gerealiseerd
44.2 We nodigen onze omgeving actief uit om mee te denken met en bij te dragen aan voor hen belangrijke ontwikkelingen en onderwerpen (via de participatie-aanpak).		Op projecten als Kijk en Bergse Linker Rottekade hebben we intensief contact met burgers en bedrijven. Ook op beleidsmatig niveau hebben we contact gezocht.
44.3 We gaan in persoonlijk overleg door het toepassen van de informele aanpak bij vrijwel alle ontvangen correspondentie van burgers en bedrijven.		Bij vrijwel alle correspondentie wordt de informele aanpak gekozen.
45 We vergroten waterbewustzijn en interesse voor waterbeheer.		
45.1 We werken op doorlopende basis aan het vergroten van het waterbewustzijn door actief informatie te verzenden en op te halen via zowel oude als nieuwe communicatiemiddelen.		Dit wordt actief gedaan via de traditionele- en sociale media.
45.2 Als onderdeel van het educatieprogramma gaan we onder meer met de jeugdbestuurder optrekken met lagere en middelbare scholen inzake educatieprogramma's.		Is gerealiseerd. De jeugdbestuurder heeft gastlessen verzorgd, het Rotterdams scholieren heeft waterdebat georganiseerd en is betrokken bij diverse evenementen. Daarnaast heeft hij een aantal blogs geschreven.
45.3 We nemen actief deel aan grote evenementen die gelinkt zijn aan water zoals de Week van Ons Water (voorjaar en najaar) en aan de Wereldhavendagen.		Daar hebben we succesvol aan bijgedragen.
45.4 In de regionale bladen sluiten we aan bij de leefwereld van de mensen in onze regio (bijvoorbeeld watermaatregelen in de stad en in de regio) maar ook door actieve communicatie over bijvoorbeeld onze acties bij extreme weersomstandigheden (acties ter voorkoming van wateroverlast) op onze informatiekkanalen als website en facebook.		Zowel op onze eigen pagina in de lokale bladen als via free-publicity en social media sluiten we aan op de leefwereld van de inwoners en bedrijven in ons gebied. Waar mogelijk sluiten we aan op actualiteit.
45.5 Via de laagdrempelige bijdrageregeling duurzaam waterbeheer draagt het hoogheemraadschap actief bij aan het waterbewustzijn en duurzaam. waterbeheer.		De bijdrageregeling is goed gebruikt dit jaar. O.a. voor de regentonnenactie, de peilschaal bij het zwembad in Gouderak en duurzame schoolpleinen.

45.6	Naar aanleiding van de resultaten van de 'awareness'- en het klanttevredenheidsonderzoek zullen we instrumenten inzetten om het bewustzijn te vergroten.		Dit hebben we actief gedaan via de traditionele en sociale media, maar ook via acties en evenementen. Denk aan de aftrap van de tuinweek waar we in tuincentra meer dan 1000 plantjes hebben uitgedeeld om mensen bewust te maken van een watervriendelijke tuin, maar ook de actie 'Middelland Hoosbuiproof' waar we in de wijk flyers hebben uitgedeeld en bewoners een cheque konden winnen met hun ideeën voor een Hoosbuiproof tuin. Op de Wereldhavendagen was het thema ook 'Maak uw tuin Hoosbuiproof' en was de watertafel , waarmee we lieten zien wat er gebeurt bij wateroverlast, erg populair. In november hebben we lampjes uitgedeeld aan fietsers in de Krimpenerwaard om te attenderen op veilig de weg op. In december was er een campagne op Social Media over wat er niet thuishoort in het riool. Er zijn talloze gastlessen en rondleidingen geweest. De waterwandelingen tijdens de Weken van Ons Water in mei en oktober waren heel snel volgeboekt. Via de subsidieregeling is er onder meer aandacht geweest voor een schoonmaak van de Rotte en is een grote peilschaal onthuld in zwembad De Baan in Gouderak.
46	We vergroten zichtbaarheid en herkenbaarheid van het waterschap.		
46.1	We zetten onze communicatiemiddelen in diverse media integraal in. We werken gestructureerd aan de hand van een jaarkalender aan publiciteit voor het hoogheemraadschap door iedere maand waterthema's die in de maatschappij leven op te nemen in de waterwerken.		Conform planning
46.2	We vergroten onze zichtbaarheid door de inzet van digitale middelen (Twitter, Facebook, corporate website) en offline middelen zoals maandelijkse advertentie in regionale bladen en informatiekranten (bijvoorbeeld bij KIJK).		Maandelijks staat de Waterwerken in de lokale kranten. Daarnaast plaatsen we meerdere keren per weken stukken op de website, en op Facebook en maken we Tweets en wordt relevante informatie getweet. Project KIJK heeft een eigen projectkrant. We zoeken actief naar mogelijkheden voor 'free-publicity' en onderhouden goede contacten met de lokale- en regionale journalisten.
46.3	We zetten onze aansprekende projecten zoals Dijkversterking KIJK en Themista en internationale projecten zoals USAR (nuttige toepassingen vinden voor de baggerspecie) en Sponge 2020 regelmatig in de schijnwerpers om vooral onze innovatieve en duurzame aanpak voor het voetlicht te brengen.		Via diverse middelen communiceren over onze projecten die aanspreken. We zetten de website, Facebook en Twitter hierbij in en verwijzen naar de onderlinge media om het bereik te vergroten.

47	We staan open voor initiatieven van derden en ruimte voor burgerparticipatie.		
47.1	De participatieaanpak zal in 2017 via diverse projecten verder inhoud krijgen.		Bij KIIK worden stakeholders zeer actief betrokken in het proces, ook bij de Bergse Linker Rottekade en de Agniesebuurt vindt participatie plaats. Verder bij de reconstructie van wegen worden aanwonenden en hulpdiensten actief betrokken om mee te denken over de inrichting en hun belangen in te brengen. Die worden zoveel mogelijk meegenomen in het ontwerp en de planning. Via de bijdrageregeling is zelfs sprake van burgerinitiatief en participeren wij in deze projecten.
47.2	Grote projecten zullen gekozen worden om een hoge mate de omgeving te betrekken. Dit dient onder meer als training on the job, maar tevens als een spin off zodanig dat medewerkers "omgevingsbewustzijn" als een regulier onderdeel van hun werk zien.		Bij dijkversterking KIIK wordt hier volop op ingezet. 2017 is jaar geweest van verkenningen, waarbij samen met bewoners en andere stakeholders is gesproken op welke wijze de versterking van IJsseldijken kan worden vormgegeven en hoe we omgaan met bereikbaarheid van bewoners en bedrijven. De omgevingsgerichte wijze waarop project- en omgevingsteam omgaan met stakeholders, ketenpartners en leveranciers wordt zoveel mogelijk gedeeld met de interne organisatie. Vacatures binnen project- en omgevingsteam KIIK worden ingevuld door 'eigen' medewerkers het hoogheemraadschap.
47.3	Om omgevingsbewustzijn beter te borgen in de organisatie zal een verplichte structuur worden gemaakt, zodanig dat voor grote projecten bij bestuur zal worden aangegeven welke niveau van samenspraak met bewoners zal worden nagestreefd.		De structuur is geborgd in het format van D&H. Daarin moet men aangeven welke mate van samenspraak met bewoners wordt nagestreefd.
47.4	Medewerkers zullen getraind worden om met onder meer mediation-technieken in overleg met bewoners en bedrijven te gaan.		Een deel van de organisatie (met name degenen die de meeste externe contacten hebben) is getraind. Een kleiner deel is dat nog niet.
48	We realiseren de benodigde ICT voorzieningen om de doelen 10, 23, 29 en 43 ten aanzien van het digitaal beschikbaar stellen van beleid, regels en gegevens uit te kunnen voeren. (organisatie doel).		
48.1	Met ingang van 2017 is de samenvoeging op ICT gebied met Rijnland gerealiseerd. Gewerkt wordt aan een gezamenlijke ICT architectuur waarbij wordt voorgesorteerd op de invoering van de omgevingswet.		Digitale dienstverlening wordt ingedeeld in vijf stappen (plateaus) die gefaseerd worden gerealiseerd. Plateau 0 is het reeds lopende project implementatie Zaaksysteem. Plateau 1 behelst een samenhangend digitaal dienstenaanbod voor burgers en bedrijven waarbij gebruik wordt gemaakt van verplichte

			overheidscomponenten (zoals Mijn Overheid). Dat betekent dat alle diensten digitaal beschikbaar zijn. Voor de zeven belangrijkste diensten geldt aanvullend dat het gehele proces digitaal moet verlopen (van aanvraag tot en met afhandeling). Implementatie van dit plateau is in 2017 voorbereid en wordt in 2018 uitgerold, onder andere door het inrichten van een Persoonlijke Internetpagina in voor burgers en bedrijven die contact hebben met het waterschap. De overige plateaus (2, 3 en 4) betreffen respectievelijk het aansluiten op het digitaal stelsel van de Omgevingswet, het actief beschikbaar stellen van openbare gegevens en documenten en zaakgericht werken in ketens van overheden. Implementatie van Plateau 2 is momenteel gepland voor 2019. De plateaus 3 en 4 zijn nog niet gepland.
48.2	Gezamenlijk wordt een digitale snelweg aangelegd met als resultaat dat burgers zijn vergunningaanvraag digitaal kan indienen en zijn besluit digitaal kan ontvangen.		Zie toelichting 48.1.
48.3	Verder uitrollen van het zaakgericht werken binnen het hoogheemraadschap voor alle processen waarbij externe klanten zijn betrokken.		Het zaakstelsel is gereed voor de klantmeldingen. Het zaakstelsel VTH wordt maart 2018 geïmplementeerd.
48.4	Realiseren van een gebruikersvriendelijk klantportaal op onze corporate website.		Onderdeel van 48.1, helaas zijn producten als mijnoverheid.hhsk.nl niet gemoderniseerd en is het klantportaal nog niet op de website(s) geplaatst
48.5	Maken van een gebruikersvriendelijk klantportaal op onze website.		Onderdeel van 48.1.
48.6	Actieve deelname aan landelijke overleggen over de ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening (onder meer in het kader van het Digitaal Stelsel Omgevingswet) en waar nodig/mogelijk het vertalen van die ontwikkelingen naar concrete projectvoorstellen.		Het aanleggen van een Digitale Stelsel Omgeving (landelijk) en de voortvloeiende acties voor het hoogheemraadschap zijn belegd bij ICT Rijnland. Door ziekte is hier vertraging opgelopen. Door verdere uitstel van de omgevingswet zullen nieuwe plannen moeten worden gemaakt.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2017	VJN2017	Realisatie	Restant tov VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	1.039	993	636	356	36%
BP22 Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	500	501	621	-120	-24%
BP23 Vergunningen en meldingen	1.429	1.520	1.522	-3	0%
BP24 Adviezen vergunningen	281	450	220	230	51%
BP25 Toezicht	2.121	2.287	2.169	118	5%
BP26 Handhaving	322	44	38	6	14%
BP29 Belastingheffing	3.275	2.910	2.991	-81	-3%
BP30 Invordering	815	822	792	30	4%
BP31 Bestuur	1.888	1.973	1.940	33	2%
BP32 Externe communicatie	1.231	1.485	1.497	-12	-1%
BP35 Algemeen	-828	-860	-932	71	-8%
	12.072	12.123	11.495	629	5%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Binnen programma 5 is een onderschrijding van € 629.000. De voornaamste oorzaak is een hogere bijdrage ontvangen van € 390.000 van onder andere RBG, incidenteel hogere leges opbrengsten (€ 180.000), vrijval van een pensioenvoorziening (€ 100.000) en hogere rentebaten (€ 66.000), de opbrengsten uit eigendommen vielen lager uit dan voorzien (€ 186.000). Zie de toelichting op beleidsproducten voor de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of

doorberekende personeelslasten door urenverschrijvingen) worden niet nader toegelicht.

Toelichting beleidsproducten

Eigen plannen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijding van € 356.000 en wordt veroorzaakt door de vertraging van het traject 'Netcentrisch werken'. Zowel de overige exploitatiekosten en de doorberekende personeelslasten (minder ureninzet) vallen hierdoor lager uit dan begroot.

Beheer Keurkwartet en VTH-beleid

Dit beleidsproduct heeft een overschrijding van € 120.000. Dit wordt veroorzaakt door hogere doorberekende personeelslasten.

Adviezen en vergunningen

Dit beleidsproduct heeft een onderschrijding van € 230.000. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder uren op dit beleidsproduct is geschreven.

Toezicht

Dit beleidsproduct heeft een onderschrijding van € 118.000. De onderschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door lagere exploitatiekosten. De kosten voor advies en onderzoek zijn lager dan begroot.

Belastingheffing

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 81.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de kosten belastinginning hoger zijn dan geraamd. Dit komt door niet begrote bijdrage aan waarderingskamer (van de Unie van Waterschappen) en hogere interne doorbelasting.

Bestuur

Ondanks de onderschrijding van dit budget zijn verschillende voor- en nadelen gerealiseerd. Uit de nieuwe actuariële berekeningen blijkt dat het saldo van de pensioenvoorziening ruimer is dan het doelvermogen. Dit resulteert in een vrijval van € 100.000 dit jaar. De externe reis- en verblijfskosten zijn € 40.000 lager en de doorberekende personeelslasten zijn € 75.000 lager dan begroot. Er zijn minder opbrengsten uit eigendom gerealiseerd € 186.000. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat in de begroting 2017 € 200.000 is opgenomen

aan verkoop van grond en opstallen. Echter, in 2017 heeft nagenoeg geen verkoop plaatsgevonden.

1.6 Ondersteunende producten

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	Begroting		Realisatie	Restant tov VJN	% Restant
	2017	VJN 2017			
BP51 Centraal management	1.976	1.491	1.645	-154	-10%
BP52 Personeel en organisatie	2.050	1.987	1.599	388	20%
BP53 Interne voorlichting	132	124	129	-5	-4%
BP54 Algemeen-bestuurlijke en -juridische ondersteuning	776	1.172	1.375	-203	-17%
BP55 Concerncontrol en financieel beleid	1.917	2.653	3.177	-524	-20%
BP56 Informatiebeleid en automatisering	3.896	3.747	3.966	-219	-6%
BP57 Huisvesting	1.767	2.065	1.869	196	9%
BP58 Interne faciliteiten	1.581	1.548	1.356	192	12%
BP59 Dienstauto's en -fietsen	569	531	471	60	11%
	14.663	15.319	15.587	-268	-2%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Er is binnen ondersteunende producten een overschrijding gerealiseerd van € 268.000. De doorberekende personeelslasten zijn circa € 755.000 hoger. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere inleenkosten. De overige exploitatie kosten zijn circa

€ 455.000 lager en de kapitaallasten zijn circa € 30.000 lager. Zie de toelichting op beleidsproducten voor de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten.

Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten door urenverschrijvingen) zullen niet nader worden toegelicht.

Toelichting beleidsproducten

Centraal management

De totale overschrijding op dit beleidsproduct is € 154.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een overschrijding van € 171.000 van de niet beïnvloedbare kosten.

Personeel en organisatie

Op dit beleidsproduct is sprake van een onderschrijding van € 388.000. Een deel van de onderschrijding wordt veroorzaakt door niet-beïnvloedbare kosten € 150.000. Er is € 48.000 minder uitgegeven aan diverse personeelskosten zoals studie, opleiding, geschenken en beloningen vanwege uitstroom van personeel in het afgelopen jaar.

Omdat minder gebruik is gemaakt van externe werving en selecties bureaus, advies en automatisering, communicatiemiddelen en verzekeringen voor het personeel, is de onderschrijding op het totale exploitatie budget (beïnvloedbaar) € 238.000.

Er is een extra (niet voorziene) dotatie gedaan van € 85.000 aan de wachtgeldvoorziening. Meer voormalig personeelsleden ontvingen wachtgeld dan voorzien waardoor een extra dotatie nodig is om de voorziening op peil te houden.

Algemeen bestuurlijke- en juridische ondersteuning

De overschrijding van € 203.000 wordt veroorzaakt door hogere doorberekende personeelslasten als gevolg van hogere inleenkosten

en minder geactiveerde uren. Juristen hebben minder uren besteed aan projecten dan begroot. Daarentegen zijn extra kosten gemaakt aan grote juridische geschillen, procedures en het vastgoedbeleid.

Concerncontrol en financieel beleid

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 524.000 gerealiseerd. In 2017 is het hoogheemraadschap van Delfland begonnen met de implementatie van Prosa, het gezamenlijk financieel systeem van Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard. Delfland heeft hiervoor eenmalig € 120.000 instapkosten betaald. Deze instapkosten waren niet begroot. In 2018 wordt een besluit genomen over toetreding van Delfland in het samenwerkingsverband financiële administratie tussen Rijnland en Schieland. Ook was de bijdrage door Rijnland € 30.000 hoger dan begroot omdat we meer kosten moesten verrekenen als gevolg van gestegen licentiekosten. Om de administratie tijdelijk te bemensen, is tijdelijk beroep gedaan op uitzendkrachten. Hiervoor is voor circa € 550.000 ingehuurd. Daarnaast is extra ingehuurd ad € 120.000 om verbeteringen in Prosa door te voeren en om processen opnieuw te beschrijven.

Informatiebeleid en automatisering

Het beleidsproduct Informatiebeleid en automatisering heeft € 219.000 meer gekost dan begroot. Binnen Beheerproduct Centraal (geo) grafische informatie is dit veroorzaakt door de niet gebudgetteerde kosten voor “basisregistratie waterschappen 2017”. Dit zijn kosten van het gebruik van basisregistraties door de RBG en de waterschappen, die in 2017 stevig zijn verhoogd. Daarnaast heeft op gebied van “Informatiebeleid” het Rijk inzake de kosten van

de BGT de kosten van 2015 en 2016 eenmalig in het jaar 2017 in rekening gebracht.

Huisvesting

Op dit product is een onderschrijding gerealiseerd van € 196.000. Met name de advieskosten (€ 67.000) vallen lager uit, dit als gevolg van vertraging van de implementatie van Ultimo voor gebouwbeheer en onderhoud. Ook de realisatie op de budgetten voor belastingen (OZB, riool) zijn lager dan begroot (€ 47.000). In 2017 zijn minder doorbelast uren (€ 40.000) aan huisvesting toe te rekenen. Het restant (€ 42.000) is vooral toe te rekenen aan lagere rente & afschrijvingen en overige.

Interne faciliteiten

De onderschrijding is circa € 192.000. Dit wordt veroorzaakt door lagere exploitatiekosten (beïnvloedbaar). Kosten voor de catering, vergader service en kosten koffie automaat zijn lager uitgevallen. De kosten voor product D&I waren € 62.000 lager dan begroot. In 2017 is bij beheerproduct kantoorbeheer een onderschrijding van € 49.000 gerealiseerd op diverse budgetten zoals postverzending en leasekosten kopieerapparaten.

Dienstauto's en fietsen

Hoofdzakelijk wordt het voordeel van € 60.000 veroorzaakt door lagere leasekosten voertuigen doordat een de bestelling van een 7 tal nieuwe Pick-ups later uitgevoerd is dan gepland en de levering van nieuwe poolwagens erg vertraagd is (circa 7 maanden) door toedoen van de leasemaatschappij en de dealer.

2 De paragrafen

In dit hoofdstuk wordt verantwoording afgelegd over hetgeen in de overeenkomstige paragrafen, behalve de kostentoerekening, van de programmabegroting 2017 is opgenomen.:

- 2.1 [Financiering](#)
- 2.2 [Risicomanagement](#)
- 2.3 [Weerstandvermogen](#)
- 2.4 [Waterschapsbelastingen](#)
- 2.5 [Incidentele baten en lasten](#)
- 2.6 [Verbonden Partijen](#)
- 2.7 [Onttrekkingen aan bestemmingsreserve](#)
- 2.8 [Bedrijfsvoering](#)
- 2.9 [EMU-saldo](#)

2.1 Financiering

Renteontwikkeling

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in 2016 de herfinancieringsrente gewijzigd naar 0,00 procent. Deze rente vormt de basis voor de tarieven op de geldmarkt alsmede de beleningsrente. Kort geld blijft dus een goedkope financieringsbron.

In 2017 was de verwachting dat er geen serieuze rente stijging was voorzien voor de Euribor rente en dat er weinig verandering zou optreden voor zowel de korte als lange rente.

Financieringsbehoefte

Bedragen x € 1.000

	2017
Afname vaste activa (afschrijving)	-17.842
Aflossingen leningen u/g	-1.076
Netto investeringen	16.500
Aflossingen leningen o/g	14.776
Mutaties reserves en voorzieningen	-2.967
Financieringsbehoefte	9.392

In het verslagjaar is geen langlopende geldlening van € 15 miljoen aangetrokken zoals gepland in de Voorjaarsnota 2017. Door het

achterblijven van investeringsuitgaven en lagere uitgave op goederen en diensten, hoefde er in het verslagjaar 2017 geen langlopende lening aangetrokken te worden. Daarnaast zorgde de extra belastingopbrengsten dat er geen financiering aangetrokken hoefde te worden. Er is één kasgeldlening aangetrokken van in totaal € 15 miljoen tegen negatieve rente van -0,37 procent met een looptijd van drie maanden.

Toetsing kasgeldlimiet

Een deel van de financieringsbehoefte kan gedekt wordt met een rekeningcourant krediet of kasgeldlening. De huidige rente op geldmarkt maakt het ook aantrekkelijk om kortgeld hierdoor aan te trekken. Met de negatieve rent op kort lopende leningen ontvang het hoogheemraadschap geld. Echter op grond van de Wet Fido is voor waterschappen het maximumbedrag voor het aantrekken van kort geld bepaald op 23 procent van het begrotingstotaal. Voor 2017 is de kasgeldlimiet op € 23,3 miljoen vastgesteld.

In het verslagjaar werd de kasgeldlimiet niet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds 2014 moeten de waterschappen middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taken nodig hebben, en voor zover die het drempelbedrag te boven gaan, in de schatkist aanhouden.

Voor het hoogheemraadschap is het drempelbedrag vastgesteld op € 756.750 (0,75 procent van € 100,9 miljoen). In 2017 bleef het hoogheemraadschap onder dit drempelbedrag. Er zijn dus geen middelen in de schatkist aangehouden.

Toetsing rente/risiconorm

De rente/risiconorm bindt de looptijd van leningen aan een minimum. De wet Fido is een bedrag ter grootte van een percentage

van het begrotingstotaal van het waterschap aan het begin van het jaar. In de 'Uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden' is dit percentage voor de waterschappen vastgesteld op 30 procent. Hieruit volgt dat voor het hoogheemraadschap een rente risiconorm van € 30,3 miljoen (30% van het begrotingstotaal van € 101,7 miljoen) in 2017. Met de aflossing van bestaande leningen in 2017 van € 14,8 zijn wij hier binnen gebleven.

Kengetallen	2017	2016
Solvabiliteit (eigen vermogen in percentage van het totaal vermogen)	14%	13%
Liquiditeit (Kortlopende vorderingen en geldmiddelen in percentage van de schulden op korte termijn)	33%	50%
Schuldratio (netto schuld in percentage van de totale belastingopbrengsten)	2,16	2,30 ² (2,03)

De liquiditeit geeft aan in hoeverre het hoogheemraadschap in staat is om kortlopende schulden te voldoen. De solvabiliteit geeft dit aan voor de langlopende schulden. De schuldratio is iets afgenomen doordat de netto investeringen lager zijn dan de afschrijvingen.

² In de jaarrekening 2016 was het schuldratio berekend op basis van de totale baten. Vanaf jaarrekening 2017 wordt het schuldratio berekend als netto schuld in percentage van de totale belastingopbrengsten.

2.2 Risicomanagement

In de risicoparaagraaf wordt een aantal zaken vermeld, waarover bij het samenstellen van deze jaarrekening nog (financiële) onzekerheid bestaat. Deze risico's kunnen van invloed zijn op het toekomstige jaarresultaat.

Ontwikkeling loonkosten (CAO en werkgeverslasten)

Onderhandelingen over een nieuwe CAO (op 31-12-2016 liep de vorige CAO af) zijn gestrand. Tijdens het opstellen van het (concept) jaarverslag zijn er geen ontwikkelingen op dit gebied bekend. Een mogelijke loonstijging ten gevolge van CAO-afspraken is afhankelijk van de definitieve afspraken tussen de CAO-partners. Wij achten de kans reëel dat een nieuwe CAO voor het hoogheemraadschap een kostenverhogend effect heeft. Uitgaande van het meeste recente bod van de werkgevers, bedraagt het financiële risico van een nieuwe CAO naar inschatting ten hoogste € 0,3 mln.

Programma 1: Waterveiligheid

Kadeophoging in Gemeente Zuidplas

Bron: Voorjaarsnota 2017

Er loopt een geschil met de eigenaar van een woning direct gelegen aan de kade van de Ringvaart nabij gemaal Abraham Kroes over schade aan de woning ten gevolge van een in 2012 uitgevoerde kadeophoging. De rechter heeft in kort geding uitspraak gedaan. De mogelijkheid bestaat dat er nog een bodemprocedure wordt aangespannen.

De vordering van de eigenaar kan oplopen tot € 250.000 aan schadevergoeding. Daarbovenop moeten er rekeninghouden worden gehouden met kosten voor het raadplegen van deskundigen

en advocaat- en proceskosten. HHSK is nog in gesprek met de eigenaar en probeert tot een vergelijk te komen.

Dijkversterking Krimpen

Nu de dijkversterking Krimpen is volbracht, dreigt een geschil tussen aannemer, onderaannemer en het hoogheemraadschap. De opgetreden vertraging en onvoorziene risico's hebben volgens de (onder)aannemer tot extra kosten geleid die voor rekening van het hoogheemraadschap zouden moeten komen. Dat vormt een financieel risico.

Ten aanzien van de tweede fase ligt er nog een claim van € 700.000 van de aannemer. Afdoening (schikking) lijkt haalbaar in de eerste helft van 2018.

Programma 2: Watersysteem

Geen risico's uit het boekjaar 2017 voor programma 2

Programma 3: Afvalwater

Grensoverschrijdend afvalwater

Op basis van de laatste gegevens van de RBG zijn de belangrijkste bijstellingen over 2017 bekend. Dit betreft een meerjarige bijstelling GOA Dokhaven Hollandse Delta van in totaal circa € 250.000. Daarmee resteert er (nagenoeg) geen risico voor de resultaten van 2017.

Programma 4: Wegen

Geen bekende risico's uit het boekjaar 2017 voor programma 4

Programma 5: Omgeving en organisatie

Geen bekende risico's uit het boekjaar 2017 voor programma 4

2.3 Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de organisatie om (financiële) tegenvallers op te kunnen vangen. Bij het hoogheemraadschap bestaat dit uit de algemene reserves en de onbenutte belastingcapaciteit.

Algemene reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als 'weerstandvermogen' van een organisatie. De algemene reserves dienen in eerste instantie om eventuele toekomstige algemene financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Ze bestaan uit de volgende bodemreserves:

Watersysteembeheer	€ 2.500.000
Zuiveringsbeheer	€ 2.000.000
Wegenbeheer	€ 500.000
Totaal	€ 5.000.000

Voor mogelijke risico's wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen (2.6) en naar de risico's vermeld bij de niet uit de balans blijvende verplichtingen als het juridische procedures betreft.

Omdat het hoogheemraadschap door de onbenutte belastingcapaciteit relatief eenvoudig middelen kan aantrekken, is er in theorie een onbepaalde weerstandscapaciteit. Uit oogpunt van de benodigde weerstandscapaciteit zijn omvangrijke algemene reserves, naast de tariefegalisatiereserves, dan ook niet noodzakelijk. Wel kan het wenselijk zijn om naast de tariefegalisatiereserves nog enige algemene reserves aan te houden voor het opvangen van eventuele tegenvallers worden. Dit geeft extra ruimte om tariefschommelingen te voorkomen. Op grond van bovengenoemde omstandigheden kan geconcludeerd worden dat het weerstandsvermogen van het hoogheemraadschap voldoende is

geweest. Er was daarom geen aanleiding om de huidige bodemreserves te vergroten.

2.4 Waterschapsbelastingen

Belastingopbrengsten

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017	VJN 2017	Rekening 2017	Rekening 2016	Verschil 2017
watersysteemheffing	43.855	43.855	46.030	43.019	2.175
zuiveringsheffing	37.611	37.611	39.523	38.684	1.912
wegenheffing	4.459	4.459	4.494	4.444	36
Totaal	85.925	85.924	90.047	86.147	4.123

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

De Regionale Belasting Groep (RBG) heft en int alle waterschapsbelasting in opdracht van het hoogheemraadschap. In vergelijking met 2016 nam de totale belastingopbrengst toe met ruim € 3,9 miljoen. Dit is een toename van 4,53% ten opzichte van de jaarrekening 2016. De totale belastingopbrengst in 2017 is circa € 4,12 miljoen hoger dan begroot; een verschil van 4,8%. In deze totale opbrengsten is een verwachte hogere opbrengst uit voorgaande jaren verwerkt van circa € 925.000.

Dit positieve resultaat is vooral het gevolg van hogere belastingopbrengsten voor Watersystemen (€ 2.175.621) en Zuiveringsheffing (€ 1.912.016). Binnen watersystemen zit het positieve resultaat voornamelijk in de categorie gebouwd (€ 1.667.788) dit i.v.m. met een verbeterde registratie bij de

gemeenten. Hierdoor zijn de voorheen ontbrekende objecten alsnog aangeslagen voor 2016 en 2017. Bij de ingezetenen (€ 332.965) is er circa 1% meer ingezetenen en bij ongebouwd, natuur en verontreinigingsheffing 4% (€ 92.515) minder dan geprognostiseerd. Het restant wordt veroorzaakt door een lagere oninbaarheid (€ 184.259) en kwijtschelding (€ 83.125) dan begroot. Bij zuiveringsheffing zit het voordeel voornamelijk in zuiveringsheffing bedrijven zuiveren van water voor groot productiebedrijf en huishoudens i.v.m. circa 1% meer ingezetenen dan geprognostiseerd (€ 1.048.038) en in een lagere oninbaarheid (€ 748.099) en kwijtschelding (€ 115.878) dan begroot.

oninbaarheid zijn faillissementen, schuldsaneringen en belastingschuldigen waarvan geen woon- of verblijfplaats bekend is.

Kwijtschelding en oninbaar

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017	Rekening 2017	Rekening 2016	Vershil 2017
Kwijtschelding	2.499	2.306	4.900	-2.594
Oninbaar (dotatie voorziening)	1.698	739	879	-140
Totaal	4.197	3.045	5.779	-2.734

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

Kwijtschelding: In 2017 is circa € 192.344 minder kwijtgescholden dan begroot. Dat is € 2,59 mln. minder dan vorig jaar en daarmee een daling van 52,9%.

Oninbaar: In 2017 was € 739.000 oninbaar. Aan de voorziening voor dubieuze debiteuren is € 190.000 toegevoegd. Het totaal komt daarmee op € 3,07 miljoen. De belangrijkste redenen voor

2.5 Incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Programma	jaarrekening	incidentele lasten	incidentele baten	jaarrekening excl. Incidentele baten/lasten
Programma 1: Waterveiligheid	13.605	-	-	13.605
<i>incidentele lasten</i>				
<i>incidentele baten</i>				
Programma 2: Oppervlakte- en grondwater	24.567	-	71	24.638
<i>incidentele lasten</i>				
		-		
<i>incidentele baten</i>				
Verkoop maaiboot	31			
Schadevergoeding finale kwijting van leverancier	40			
	71			
Programma 3: Afvalwaterketen en emissies	33.241	-	-	33.241
<i>incidentele lasten</i>				
		-		
<i>incidentele baten</i>				
		-		
Programma 4: Wegenbeheer	3.518	-	46	3.564
<i>incidentele lasten</i>				
		-		
<i>incidentele baten</i>				
Verkoop voertuigen en machines	46			

	46				
Programma 5: Omgeving en organisatie		11.482	-	441	11.923
<i>incidentele lasten</i>					
	-				
<i>incidentele baten</i>					
Terugave resultaat RBG	341				
Vrijval pensioenvoorziening	100				
	441				
Subtotaal		86.413	-	558	86.971
Belastingopbrengsten		89.838-	-	-	89.838-
<i>incidentele lasten</i>					
	-				
<i>incidentele baten</i>					
	-				
Waarvan ondersteunende producten		3.425-	-	558	2.867-
<i>incidentele lasten</i>		15.587	85-	14-	15.659
extra dotatie wachtgeldvoorziening	85-				
	85-				
<i>incidentele baten</i>					
Verkoop dienstauto	37				
bijdrage Delfland aan samenwerkingsovereenkomst financiële eenheid	120				
	14-				
Exploitatieresultaat programmarekening (tekort)		3.425-	85-	545	2.867-

2.6 Verbonden partijen

Vanuit publiek belang gaat het hoogheemraadschap banden aan met derde partijen, verbonden partijen genoemd. Het doel hiervan is om een publieke taak uit te voeren. Het hoogheemraadschap heeft bij deze verbintenis een financieel en een bestuurlijk belang. Met het vaststellen van de nota verbonden partijen (vv 27 maart 2013) scheidt de verenigde vergadering als algemeen bestuur van het hoogheemraadschap een kader voor het aangaan, besturen en evalueren van verbonden partijen en deelnemingen. In de bijlage van dit jaarverslag staat een uitgebreid overzicht van de ontwikkelingen bij elke verbonden partij. Onderstaand een overzicht van de verbonden partijen met een korte toelichting.

1. Stichting Beheer Registergoederen Schieland

De stichting beheert en exploiteert installaties die door het hoogheemraadschap installaties zijn overgedragen of in gebruik zijn gegeven. En alles wat daarmee rechtstreeks of zijdelings verband houdt of bevorderlijk kan zijn in de ruimste zin van het woord.

2. Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

De NWB is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. De bank arrangeert kort- en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van haar vermogenspositie en triple-A-rating van Moody's en AA+rating van Standard & Poor's.

3. Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

Het Waterschapshuis heeft de taak om samenwerking tussen ICT en waterschappen te bevorderen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast streeft het HWH naar een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven. HWH ondergaat een transitie naar een flexibeler personeelsbestand c.q. kostenstructuur (HWH 2.0). Het hoogheemraadschap volgt dit verbeterproces binnen HWH nauwlettend.

4. Gemeenschappelijke regeling de Regionale Belasting Groep

De Regionale Belasting Groep heft en int sinds 2010 belastingen voor de deelnemende lokale overheden, het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.

5. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 (GR)

De GR behartigt en coördineert de belangen van de deelnemende waterschappen rond de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen. De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de HVC Groep en het afstemmen van de activiteiten die met of door HVC voor de deelnemende waterschappen worden uitgevoerd.

De GR oefent een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen HVC is niet alleen direct gebonden aan het aandeelhouderspercentage in HVC, maar vooral aan de invulling

daarvan. In dat kader wordt geparticipeerd in de Raad van Commissarissen van HVC en maken vertegenwoordigers van de waterschappen deel uit van zowel het bestuurlijk Innovatieplatform als het ambtelijk Kennisplatform van HVC.

6. Gemeenschappelijke regeling AQUON

Het doel van de gemeenschappelijke regeling AQUON is om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en kennisontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.

7. Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en andere overheidsgerelateerde organisaties, zoals de VNG.

Resultaat: De doelstellingen, prestaties en resultaten van de verbonden partijen geven - met uitzondering van de Unie van Waterschappen en de gemeenschappelijke regeling AQUON - geen aanleiding tot verdere opmerkingen.

2.7 Onttrekkingen aan bestemmingsreserve

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op de balans ([paragraaf 3.2](#)).

2.8 Bedrijfsvoering

Audit

Op basis van 'artikel 109a Waterschapswet' en de Verordening 'Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Schieland en de Krimpenerwaard' heeft het college de verplichting om periodiek onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid. Het college heeft bij de programmabegroting 2017 aangegeven onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van Toezicht en Handhaving. Het onderzoek wordt ter kennisgeving aan de verenigde vergadering van juni 2018 aangeboden.

Personeel en Organisatie

In januari 2017 is HHSK overgegaan naar een nieuwe e-HRM systeem. In dat systeem zit naast de personeels- en salarisadministratie ook het verzuimproces, de verlofaanvraag en het gespreksproces.

Vorig jaar is een start gemaakt met talentontwikkeling. Er zijn een aantal waterschappen maar ook een aantal bedrijven bezocht om kennis van buiten naar binnen te halen. Om het management kennis te laten maken met dit onderwerp zijn drie bureaus uitgenodigd die op hun eigen manier dit onderwerp hebben gepresenteerd. Daarnaast zijn er ook een koffiepraatje met medewerkers georganiseerd.

In het kader van het verbeteren van de gespreksproces hebben er gesprekken in de WOR maar ook met medewerkers plaatsgevonden. Middels rondetafelgesprekken zijn we in gesprek gegaan met medewerkers over hoe zij de huidige formele

gesprekken ervaren. Wat zij willen behouden, verbeteren en vernieuwen maar ook hoe zij tegen het huidige beloningsbeleid aankijken.

Personeelsverloop en vacatures	Instroom	36
	Doorstroom	20
	Uitstroom	28
	Vacatures	43

Ziekteverzuim	ZVP	ZMF
	5,13%	1.26

Informatieveiligheid en bedrijfscontinuïteit

De samenwerking op het gebied van Informatisering & Automatisering (I&A) met Rijnland is formeel gestart per 1-1-2017. De I&A-medewerkers van HHSK zijn in dienst gekomen van Rijnland. De I&A-ondersteuning van de twee waterschappen verloopt naar wens. Het rekencentrum van HHSK is in 2017 zonder problemen verhuisd en de kredietvoorstellen voor o.a. gezamenlijke infrastructuur en verbeterde informatieveiligheid zijn goedgekeurd. Het samen optrekken bij alle ICT activiteiten is gestart en werpt al de eerste vruchten af, maar is nog steeds in ontwikkeling.

De twee waterschappen geven samen sturing aan de werkzaamheden van de gezamenlijke I&A-organisatie door middel van de gezamenlijke i-raad. In de i-raad wordt vanuit één architectuur en één I&A-visie gestuurd op het projectportfolio en de omvang en kwaliteit van het reguliere werk. Hierbij wordt tevens het juiste niveau van informatiebeveiliging bewaakt.

Op het gebied van informatiebeveiliging is er in 2017 veel gebeurd. Op nationale en internationale schaal hebben grote virusuitbraken duidelijk gemaakt dat veel ICT-systemen kwetsbaar zijn. Een onderzoek van de Rijnlandse rekenkamercommissie heeft ook in de gezamenlijke infrastructuur een aantal kwetsbaarheden aan het licht gebracht. De organisatie anticipeert hierop door een combinatie van korte termijn acties en structurele maatregelen op het gebied van ICT, fysieke beveiliging en gedrag van medewerkers. Net als in de fysieke beveiliging is '100% bescherming tegen digitale inbraken' niet mogelijk. Informatiebeveiliging is daarmee nooit 'perfect' en vraagt om continue aanpassingen op actuele dreigingen en ontwikkelingen.

Eind 2017 heeft HHSK om de kwaliteit van de informatiebeveiliging verder te kunnen verhogen en deelgenomen aan de landelijke audit aan de hand van de Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen (BIWA). Samenwerkingspartner hoogheemraadschap van Rijnland en wij zelf komen in deze vergelijking met andere waterschappen als beste twee naar voren.

Het hoogheemraadschap heeft ook meegedaan aan de landelijke 'sectorscan'. Deze scan geeft een beeld van de mate waarin de waterschappen anticiperen op de digitale transformatie die zich in de samenleving voltrekt. Het algehele beeld is dat er in de komende periode een extra inspanning nodig is om te blijven voldoen aan de verwachtingen die burgers en bedrijven aan de overheid stellen. Samenwerking tussen de waterschappen is daarbij in toenemende mate van belang.

2.9 EMU-saldo

Het wetsvoorstel Houdbare overheidsfinanciën (Hof) is op 23 april 2013 door de Tweede Kamer aangenomen. Deze wet bepaalt dat het Rijk en de decentrale overheden, dus ook de waterschappen, een gelijkwaardige inspanning leveren ten aanzien van de Europese begrotingseisen uit het aangescherpte Stabiliteits- en Groeipact. Het EMU-tekort van de decentrale overheden moet dalen tot 0,2% van het bbp in 2017. De decentrale overheden hebben aangegeven over meer investeringsruimte te moeten beschikken in verband met de uitvoering van wettelijke taken en het nakomen van (inter-)nationale verplichtingen. Het kabinet is de decentrale overheden hierin tegemoetgekomen door bij het sluiten van het 'Financieel Akkoord 2013' in te stemmen met een bijgesteld 'saldopad' van -0,5% in 2014 en 2015. In de jaren daarna zou het verder moeten worden afgebouwd tot -0,4% in 2017 en -0,3% in 2017. Het financieel akkoord is in 2015 geëvalueerd en de afspraken zijn herbevestigd: in 2017 mogen de decentrale overheden samen een ruimte van maximaal 0,4% in het landelijke EMU-tekort innemen.

Ook is besloten dat er voor 2017 geen verdeling van de 0,4% over gemeenten, provincies en waterschappen komt. Toch heeft de Unie van Waterschappen een berekening gemaakt voor de individuele referentiewaarden van de waterschappen. De EMU-referentiewaarde van het hoogheemraadschap in 2017 bedraagt € 14,6 miljoen negatief. Dit is bepaald door de Unie van Waterschappen.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat het werkelijke EMU-saldo over 2017 uitkomt op een positief van € 2,68 miljoen. Dat is € 17,28 miljoen verschil met de referentiewaarde 2014 en is € 18,85 miljoen

hoger (positief) dan geprognostiseerd (€ -16,17 mln.) in de voorjaarsnota. Dit verschil komt vooral doordat de werkelijke investeringssubsidies hoger waren dan begroot en de bruto investeringsuitgaven achter bleven dan begroot.

EMU-Saldo

bedragen X
€ 1.000

	Programma begroting 2017	VJN 2017	Rekening 2017	Rekening 2016
EMU-exploitatiesaldo	3.919-	4.282-	3.634	2.640-
Invloed investeringen				
-/- bruto-investeringsuitgaven	25.800	33.980	26.251 ³	29.183
+ investeringssubsidies	20.000	6.560	9.752	3.018
+ verkoop materiële - en immateriële activa	-	-	-	-
+ afschrijvingen	16.911	15.793	15.872	16.834
Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	310	110	85	1.422
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	100	82
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	288	373	312	357
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	-	-	-	-
Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst	-	-	-	-
+ boekverlies	-	-	-	-
EMU-saldo	7.214	16.172-	2.680	10.988-

³ Zie ook toelichting op de realisatie bij € 3.3 investeringen

3 Jaarrekening 2017

3.1 Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt op basis van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. De opgenomen bedragen zijn in euro's, afrondingsverschillen zijn mogelijk.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Vergelijkende cijfers

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van de het voorgaande jaar.

Schattingen door het management

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het

management van het hoogheemraadschap zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het management schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste een inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de betreffende jaarrekeningposten in de toelichting.

De in deze jaarrekening opgenomen schattingen hebben vooral, maar niet uitsluitend, betrekking op:

- De levensduur en restwaarde van vaste activa;
- De voorziening voor oninbaarheid van de vorderingen (reguliere vorderingen en belastingvorderingen);
- De omvang van de benodigde voorziening voor arbeidsgerelateerde verplichtingen.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met subsidies, bijdragen en de cumulatieve afschrijvingen.

Immateriële vaste activa	Aantal jaar afschrijving
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	5
Verkiezingen	4

Materiële vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. Eventuele bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs voor zover voldoende zekerheid bestaat over de toekenning hiervan.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt in beginsel geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf de eerste maand volgend op de maand waarin het activum in gebruik is genomen. De economische levensduur en de afschrijvingsmethode zijn vastgelegd in de Nota Afschrijvingsbeleid en worden periodiek opnieuw beoordeeld. Tevens vindt jaarlijks de beoordelen van (indicaties van) eventuele bijzondere waardeverminderingen plaats.

Aan bouwprojecten met een doorlooptijd van minimaal een jaar wordt gedurende de vervaardiging van het actief rente toegerekend aan de vervaardigingsprijs. Op gronden wordt niet afgeschreven. De kosten van onderhoud aan de vaste activa worden in het exploitatieresultaat opgenomen in het jaar waarin deze zich voordoen. Er wordt voor de kosten van onderhoud derhalve geen voorziening gevormd.

Materiële vaste activa	Aantal jaar afschrijving
<i>Gronden</i>	
Gronden	0
Terreinen	15
<i>Vervoermiddelen</i>	
Voertuigen	7
<i>Machines, apparaten en werktuigen</i>	
Machines en vaartuigen	8
Overig materieel	5
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Kantoorgebouwen en centrale werkplaatsen	40
Veiligheidsvoorzieningen en inventaris	10
Mechanische- / elektrisch onderdelen	15
<i>Woonruimten</i>	
Dienstwoningen	40
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Primaire waterkeringen	25-40
Overige waterkeringen	10-30
Bouwkundige voorzieningen	40
Mechanische- / elektrotechnische voorzieningen	15
Kunstwerken waterkering	25-30
Watergangen	40
Kunstwerken waterbeheersing	40
Saneringswerkzaamheden waterbodems	40
Gemalen: bouwkundig	40
Gemalen: mechanisch-elektrisch	15
Gemalen: elektrisch	10

Transportsystemen	40
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: bouwkundig	40
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: mechanisch-elektrisch	15
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: elektrisch	10
Rioolgemalen: bouwkundig	40
Rioolgemalen: mechanisch-elektrisch	15
Rioolgemalen: elektrisch	10
Slibverwerkingsinstallaties: bouwkundig	40
Slibverwerkingsinstallaties: mechanisch-elektrisch	15
Slibverwerkingsinstallaties: elektrisch	10
Reconstructiewerkzaamheden wegen	20
Wegbruggen	40
Overige bruggen	30
Vaarwegen en havens	
Vaarwegen en havens	40
Overige materiële vaste activa	
Hardware	5
Software	6

Toelichting:

Voor investeringen die als materiële vaste activa worden aangemerkt is de gebruiksduur van een investering leidend voor de afschrijvingstermijn. Niet voor iedere categorie is één afschrijvingstermijn te hanteren, met name voor uitgaven aan waterkeringen zijn de omstandigheden van een investering bepalend voor de afschrijvingstermijn. Bij sommige categorieën is daarom niet één termijn genoemd maar staan een minimum- en maximumtermijn aangegeven.

De toegepaste afschrijvingsmethoden zijn lineair.

Financiële vaste activa

De kapitaalbelangen, niet zijnde deelnemingen en aandelen, met een duurzaam karakter worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deelnemingen en aandelen zijn gewaardeerd tegen de historische aanschafprijs.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijke geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van gemiddelde uitkomsten vanuit het verleden.

De reserves en voorzieningen worden in drie groepsindelingen onderscheiden:

- Algemene reserves
- Bestemmingsreserves
- Voorzieningen

3.2 Reserves

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als algemeen weerstandvermogen en hebben geen specifieke bestemming. De algemene reserves dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen. Ze bestaan uit drie bodemreserves voor het watersysteembeheer, zuiveringenbeheer en wegenbeheer.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen die, in tegenstelling tot de algemene reserves, een vooraf bepaalde bestemming hebben. De bestemmingsreserves bestaan uit:

- Drie tariefegalisereserves voor de beheerstaken watersysteem-, zuiverings- en wegenbeheer;
- Afkoopsommen erfpachten;
- Subsidie slibverbrandingsinstallatie;
- Reserve-egalisatie Cross Border Lease (CBL).

Tariefegalisereserves

De tariefegalisereserves zijn bedoeld om hevige fluctuaties in de tarieven zo veel mogelijk op te vangen. Van jaar tot jaar wordt het verloop van de tariefegalisereserves getoetst aan het kostenverloop uit de meerjarenbegroting.

Afkoopsommen erfpachten

De mogelijkheid bestaat om erfpachten voor een periode van twintig tot vijftig jaar af te kopen. Het afkopen van erfpachten is een voortdurend proces, waarbij de ontvangsten jaarlijks wisselen.

Het bedrag aan erfpachtcanons dat hierdoor niet wordt ontvangen, wordt jaarlijks - na resultaatbestemming - gecompenseerd door een toevoeging aan de tariefegalisereserve watersysteembeheer.

Subsidie slibverbrandingsinstallatie

In de periode van 1992 tot en met 1997 ontving het hoogheemraadschap subsidie voor de bouw van de slibverbrandingsinstallatie tot een totaalbedrag van € 4,5 miljoen. De bijdrage vanuit de reserve is gerelateerd aan de totale afschrijvingsduur van de slibverbrandingsinstallatie van 25 jaar, zoals deze door DRSH Zuiveringsslib nv wordt gehanteerd. Deze bijdrage wordt na resultaatbestemming toegevoegd aan de tariefegalisereserve zuiveringenbeheer.

Reserve-egalisatie Cross Border Lease (CBL)

De functie van deze reserve is het afstemmen van kosten en baten van deze constructie. Bijkomend effect is dat deze reserve in zekere mate bijdraagt aan risicodekking. Jaarlijks valt een deel van dit reserve vrij en wordt, na resultaatbestemming, toegevoegd aan de tariefegalisereserve zuiveringenbeheer.

Schulden

De schulden worden opgenomen tegen de nominale waarde van de betreffende schuld. Voor de rubricering van de schulden is het onderscheidend kenmerk tussen een langlopende schuld een kortlopende schuld gebaseerd op de rentetypische looptijd.

Vorzieningen

Vorzieningen worden gerekend tot het vreemd vermogen en worden gevoed door dotaties ten laste van de exploitatie. Bij voorzieningen gaat het om onzekere verplichtingen, die in de toekomstige jaren onregelmatig gespreid zijn. De voorzieningen zijn tegen nominale en contante waarde opgenomen.

Voorziening arbeidgerelateerde verplichtingen

Pensioenvoorzieningen bestuur

Deze voorziening is gevormd door een jaarlijkse dotatie ten laste van de exploitatie om (in de toekomst) pensioen uit te keren aan gepensioneerde hoogheemraden of om aan de verplichting van waardeoverdracht te kunnen voldoen. Ook wordt jaarlijks de hoogte van deze voorziening aan de hand van recente actuariële berekeningen getoetst en als contante waarde opgenomen

Voorziening wachtgeldverplichtingen

Deze voorziening is gevormd om (in de toekomst) wachtgelden uit te keren aan voormalige bestuursleden en personeel. Jaarlijks wordt de hoogte van deze voorziening getoetst aan de hand van recente actuariële berekeningen en volgens nominale waarde opgenomen.

Voorziening spaarverlof

Deze voorziening is in 2013 gevormd door de opbrengst van gekochte verlofdagen van personeel en dient om (in de toekomst) bij opname van deze verlofdagen de inhuur van menskracht te financieren en is als nominale waarde opgenomen.

Resultaatbepaling

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. In afwijking hiervan worden de ontvangen dividenden toegekend aan het jaar waarin ze ontvangen worden. Nog te ontvangen subsidies worden pas verantwoord wanneer harde toezeggingen ontvangen zijn en deze bedragen ook daadwerkelijk ontvangen gaan worden.

3.3 Investerings

Geactiveerde projecten 2017

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving Subproject	Krediet	Realisatie	Saldo
P01	RWK 10j ROT049 Rottedijk	328	359	-31
P01	RWK 10j PPA013 Pr. Beatrixstr.	435	467	-32
P01	Reconstructie PWK 2016	400	392	8
P01	RWK Mjp ZPP015-16 R'dijk	360	395	-35
P01	Reconstructie PWK 2017	400	392	8
P01	RWK MJP PPA023b Esse Hoog	375	410	-35
P01	Reconstructies corr. 2015&2016	118	118	0
P01	RWK Mjp TMP001 Boezemsloot	105	103	2
P01	Gebundelde kaden Bergse Linker Rottekade III en overige	25	25	0
P02	KRW personeel	60	40	20
P02	Iris Baggermodule	60	60	0
P02	Pers. ond. Zuidplaspolder	97	100	-3
P02	Ophogen waterscheiding	98	81	17
P02	Stuw Albert Hartweg	550	496	54
P02	Renovatie kunstwerken 2014	283	283	0
P02	Inlaat Overschie	20	13	7
P02	Aanschaf/impl DAWACO	100	100	0
P02	Zuidplasweg	120	116	4
P02	Abr Kroes 800xA tekeningen over van Renovatie kunstwerken	77	77	0
P02	Fin.bijdr. Rdm Waterplein Frederiksplein	135	135	0
P03	AWK tekeningenbeheerssysteem	75	75	0
P03	Bijdrage reg afkop. verhard opp	400	283	117
P03	Bemonsteringsapparatuur	100	100	0
P03	SSS II aanpassingen KV en KO	1.603	1.575	28
P03	Diverse verv RG 2014	400	400	0

P03	Zuiv info systeem AWK	200	111	89
P03	KV ren en ophogen terrein	255	254	1
P03	KV pilot en voorb Themista	235	234	1
P03	Verv transp onvoorzien 2015	100	79	21
P03	Bijdr.reg afkop. verh. opp.'14	134	128	6
P04	Materieel WW 2015	373	372	1
P04	Reconstructie Westeinde	365	365	0
P04	Reconstr BeijerschewegNoord	1.010	532	478
OP	Renoveren werkkamers dir+best.	83	87	-4
OP	region. samenwerking ZH3 '14	180	166	14
OP	Vervanging vast meubilair	320	314	6
OP	Vervanging Los Meubilair	610	607	3
OP	Verbeteren DMS en substitutie	125	122	3
Deelactiveringen				
Programma	Omschrijving Subproject	Krediet	Realisatie	Saldo
P01	Reconstructie PWK2015	482	183	299
P01	RWK mjp ZPP017a+b Ooststringdijk	1.372	1.372	0
P01	RWK RKP001 Boezemsloot Ommoord	172	172	0
P02	gemaal Overbuurtsche Polder NW	1.478	1.478	0
P02	Aanleg NVO KRW 2010-2015	886	886	0
P02	Uitv maatr Dgwp Pr Alex	197	197	0
OP	Renov. kantoor Maasboulevard	395	263	132
Totaal		15.694	14.518	1.176

Toelichting

Het saldo van de 38 geactiveerde projecten en 7 deelactiveringen bedraagt € 18,7 miljoen. Ten opzichte van de oorspronkelijke gevoteerde kredieten is er een onderschrijding van circa € 1.18 mln. (7,49%).

Bruto investeringen

Bedragen x € 1.000

	Krediet	Realisatie	Saldo
Totaal alle investeringen	278.9	205.8	65.9

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Van het totale gevoteerde krediet van € 278,9 miljoen resteert per 31 december 2017 nog € 65,9 miljoen. Het totaal van de gevoteerde investeringskredieten die wordt afgesloten bedraagt € 14,52 miljoen.

Gerealiseerde uitgaven ten opzichte van de planning per programma 2017

In de onderstaande tabel de gevoteerde kredieten, gerealiseerde uitgaven, het uitgavenpatroon 2017 en stand Programmabegroting 2017 van de in 2017 lopende projecten per programma

Bedragen x € 1.000

Programma	Gevoteerd krediet	Totale realisatie	% realisatie t.o.v. krediet	Uitgaven patronen PB2017	Realisatie huidig jaar	Realisatie % huidig jaar
1 Waterveiligheid	185.723	155.809	84%	15.025	12.922	86,0%
2 Oppervlakte en grondwater	57.335	26.071	45%	11.342	6.698	59,1%
3 Afvalwaterketen	16.028	8.357	52%	4.625	1.339	28,9%
4 Wegenbeheer	8.314	5.365	65%	3.047	2.543	83,5%
5 Omgeving en organisatie *	11.538	10.218	89%	1.180	1.397	118,4%
Totaal	278.937	205.819	74%	35.219	24.898⁴	70,7%

*(Incl. ondersteunde producten)

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

⁴ Een aantal boekingen zijn rechtstreeks in het grootboek geboekt en niet via de projectmodule. Daardoor sluit het grootboek (€ 26.5251) niet aan met projectmodule (€ 24.898). De verschillen worden veroorzaakt door:

1. De terug levering van rioolgemaal en persleidingen Aventurijnweg (vanuit SBRS): €1.076.000.
2. Een verschil van € 276.047 als gevolg van de conversie.

Investeringsresultaat 2017

Investeringsresultaat 2017		Bedragen x € 1.000		
Programma	Uitgaven- patronen PB2017	Realisatie	Restant	Restant %
Programma 1 Waterveiligheid	15.025	12.922	2.103	14,0%
Programma 2 Watersystemen	11.342	6.698	4.644	41,0%
Programma 3 Afvalwaterketen	4.625	1.339	3.286	71,1%
Programma 4 Wegen	3.047	2.543	504	16,5%
Programma 5 Omgeving & organisatie	1.180	1.397	-217	-18,4%
Totaal	35.219	24.898	10.320	29,3%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk.

De gerealiseerde investeringsuitgaven zijn 70,69% van de begrote uitgaven.

Programma 1

De realisatie bedraagt 86 % van de geraamde uitgavepatronen, de onderbesteding van € 2.103.000 kan als volgt worden verklaard:

- Dijkversterking Bergambacht-Schoonhoven: in 2017 een onderbesteding van € 1.598.000. (In de programmabegroting 2017 was een uitgaven van € 2.500.000 begroot). Er zal bij dit project een voordeel zijn ten opzichte van de geraamde uitgaven. Dat zal overigens niet of nauwelijks leiden tot een voordelig saldo, omdat het ook de ontvangsten vanuit het Hoogwaterbeschermingsplan beïnvloedt. Op dit moment loopt er nog een procedure met de aannemer. De zitting is uitgesteld. Daardoor zijn de laatste uitgaven niet in 2017 gedaan, maar zullen deze op een later moment plaatsvinden.

- Dijkversterking Krimpen 1e en 2e fase. In 2017 zijn de uitgaven achtergebleven (ca € 1.1 miljoen) t.o.v. de prognose. Verwacht werd dat de overdracht van de weg naar de gemeente Krimpenerwaard en een bijdrage aan de gemeente Krimpen a/d IJssel voor de nieuwe huisvesting van de scouting had kunnen plaatsvinden. Daarnaast is het geschil met de opdrachtnemer nog niet afgerond. Naar verwachting worden de restpunten afgerond in 2018. Het project zal dan vervolgens ook financieel met het HWBP worden afgerond. De overschrijding zal overigens iets geringer zijn dan het destijds genoemde percentage van 8,8 procent.
- Dijkversterking Capelle-Moordrecht. Een onderbesteding van € 769.000 (ten opzichte van een uitgavenpatroon van € 2.800.000). Het werk is inmiddels afgerond en er zal een voordelig saldo zijn. Daardoor zijn ook de laatste uitgaven voor 2017 onder de raming gebleven. Het dijkvak Capelle-Moordrecht valt onder een ander financieringsregime dan de dijkversterking Krimpen en de dijkversterking Bergambacht-Ammerstol-Schoonhoven (BAS).
- Dijkversterking Krachtige IJsseldijk Krimpenerwaard. In 2017 is € 862.000 meer uitgegeven dan opgenomen in de programmabegroting. Er wordt verwacht dat de kosten van de verkenningsfase als geheel (over de jaren heen) binnen het krediet blijven.

Programma 2

Bij de opstelling van de programmabegroting 2017 is rekening gehouden met een uitgave van circa. € 11.342.000. De realisatie

bedraagt ca. € 6.700.000. Dat is 59% van de raming. Het verschil van circa € 4.700.000 laat zich als volgt verklaren:

Bij het programma Wateroverlast 2015 is sprake van een totale onderbesteding van circa € 3.500.000. De belangrijkste projecten die dit veroorzaken zijn:

1. De verbetering waterafvoer en de bouw van een Gemaal Bergweg-Zuid. Hier is een onderbesteding van € 1.277.000. Door een verschil van mening met de aannemer over de scopewijziging op verzoek van Rijkswaterstaat heeft dit werk een aantal maanden stil gelegen.
2. De aanleg van het Gemaal Vierde Tocht. Hier is een onderbesteding van € 1.065.000 omdat het aanbestedingsresultaat mee viel. Verder is gekozen voor een andere oplossing voor het toegangspad, waardoor het (in afwijking van de eerdere planopzet) niet nodig was om grond aan te kopen.
3. Het gemaal Essenburgsingel. Hier is een onderbesteding van € 287.000 als gevolg van de langdurige discussie met de opdrachtnemer over de afronding van de restpunten. Het restant van de onderschrijding is verspreid over een tiental kleinere projecten. De oorzaak hier is divers en betreft zaken als: scopewijzigingen; onverwachte technische problemen en herprioritering als gevolg van gebrek aan capaciteit.

Bij het cluster Wateroverlastopgaven Rotterdam is onderschrijding van € 270.000. Dit wordt met name veroorzaakt door het project Agniesebuurt. Hier is een achterstand ontstaan omdat meer tijd nodig was voor de planuitwerking.

Binnen het cluster uitvoering peilbesluiten en leggers is een onderbesteding van ca. € 540.000. De belangrijkste oorzaak is de maatregel peilbesluit Bergambacht. Hier is een onderbesteding van € 311.000. Dit verschil is voor een deel toe te schrijven aan het gunstige aanbestedingsresultaat van ruim € 200.000 en voor een ander deel aan de vertraging als gevolg van nutspartijen.

Bij de verschillende investeringen in het kader van de Kaderrichtlijn Water 2010-2015 en 2016-2021 is de vertraging, Als gevolg van trage subsidie beschikkingen, de belangrijkste oorzaak van de onderbesteding. De onderschrijding bedraagt totaal circa € 340.000.

Bij de renovatie van kunstwerken is de totale onderbesteding circa € 115.000. Binnen dit cluster zitten enkele tientallen projecten. De oorzaken zijn ook hier scopewijzigingen; onverwachte technische problemen; herprioritering als gevolg van gebrek aan capaciteit bij de projectleiders.

Programma 3

Binnen programma 3 is in 2017 totaal € 1.339.000 uitgegeven (29%). De totale onderbesteding bedraagt € 3.286.000. Hieronder zijn de oorzaken van de belangrijkste onderbestedingen per project beschreven.

- De belangrijkste onderbesteding betreft het project Themista. De onderbesteding bedraagt circa € 2.300.000. De onderhandelingen en het opstellen van het contract heeft

langer geduurd. Hierdoor schuift een belangrijk deel van de uitvoering door naar 2018.

- De uitgaven planning van de renovatie afvalwaterzuivering Haastrecht was met de begroting van 2017 abusievelijk niet gecorrigeerd met de werkelijke uitgaven. De uitvoering was gepland voor 2017 en 2018. De onderbesteding voor 2017 bedraagt circa € 400.000.
- De uitvoering van het project buffertank Berkenwoude is met name vertraagd door de vergunningprocedure. De bouw zal hierdoor pas in 2018 plaatsvinden. De hierdoor veroorzaakte onderbesteding bedraagt € 186.000
- De uitvoering van de verbouwing van de voorlichtingsruimte en de koelinstallatie is door prioritering voor enkele ongeplande werkzaamheden vertraagd. De hierdoor veroorzaakte onderbesteding bedraagt € 78.000
- De vervanging van de persleiding Gouderak is als klein onderdeel van een groot riool en herbestratingsproject uitgevoerd. De hiervoor door de gemeente in rekening gebrachte kosten liggen ruim onder de eerder door de gemeente gemaakte kostenraming. De onderbesteding op dit project bedraagt hierdoor € 185.000

Programma 4

De realisatie bedraagt 83,5 % van de raming.

De oorzaak is, dat wegenreconstructies sterk seizoengebonden zijn. Bij renovaties van wegen en bruggen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met het agrarische seizoen en kunnen de werkzaamheden pas in het najaar starten. Daarnaast is in de zelfde periode kans ook een grote kans, dat het werk in verband met

slechte of winterse weersomstandigheden (regen of te lage temperatuur) moet worden uitgesteld en dat een nieuwe afspraak met de aannemer moet worden gemaakt.

Door de grote hoeveelheden regen in september 2017 is het werk vertraagd. Het werk zal in het 1e kwartaal van 2018 tot een afronding zal komen. Daardoor zal een deel van de uitgaven in de eerste maanden van 2018 worden gedaan.

Programma 5 (en ondersteunende producten)

De realisatie bedraagt 118,4 % van de raming.

De oorzaak van dit hoge percentage is, dat er in 2016 achterstanden in de uitvoering van de plannen zijn ontstaan. Deze zijn in 2017 voor een groot deel ingelopen. In de programmabegroting voor 2017 waren de geraamde kasuitgaven voor 2017 nog niet aan dit gegeven aangepast.

3.4 Exploitatiereningen

In dit hoofdstuk worden de Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten en de Exploitatierkening naar programma's en kostendragers

Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Begroting 2017		Rekening 2017	Rekening 2016
		primair	na wijziging		
	Lasten				
2.1	Rente en afschrijvingen	23.106	22.106	21.961	23.488
2.2	Personeelslasten	26.527	27.524	27.492	26.510
2.3	Goederen en diensten van derden	43.233	43.622	39.761	41.687
2.4	Bijdragen aan derden	7.821	8.004	8.255	7.542
2.5	Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	310	110	85	1.422
	Totaal lasten	100.996	101.365	97.553	100.650
	Baten				
3.1	Financiële baten	1.120	1.120	1.201	1.347
3.2	Personeelsbaten	329	697	596	727
3.3	Goederen en diensten aan derden	2.625	2.731	2.906	3.189
3.4	Bijdragen van derden	1.442	1.573	2.036	1.425
3.5	Waterschapsbelastingen	85.925	85.925	90.047	86.147
3.6	Interne verrekeningen	5.638	5.038	4.401	5.175
	Totaal baten	97.078	97.083	101.188	98.010
	Exploitatieresultaat	-3.919	-4.282	3.634	-2.640

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Exploitatieresultaat

Het saldo van baten en lasten is circa € 3,6 miljoen positief. De lasten zijn circa € 3,8 miljoen lager dan begroot en de baten circa € 4,1 miljoen hoger dan begroot. Het exploitatieverschil is daardoor circa € 7,9 miljoen positiever uitgekomen dan begroot.

Hieronder volgt een toelichting op het resultaat per kosten- en opbrengstsoort.

Hieronder volgt een toelichting op het resultaat per kosten- en opbrengstsoort.

Lasten

Rente en afschrijving

De kapitaalslasten laten een restant zien van circa € 145.000. De rentekosten zijn € 225.000 lager dan begroot, wat veroorzaakt wordt doordat er geen langlopende leningen zijn afgesloten in 2017. Er is tegen het eind van het jaar een kortlopende lening afgesloten met een negatieve rente. Er is minder en later geleend omdat de er minder is uitgegeven op goederen en diensten. De afschrijvingskosten zijn € 80.000 hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat lopende het jaar projecten zijn geactiveerd terwijl in de begroting is uitgegaan van 1 januari 2018.

Personeelslasten

Bedragen x € 1.000			
	Budget VJN	Realisatie	Restant
Loonkosten personeel	19.849	17.842	2.007
Sociale premies	4.287	4.387	-100
Opleidingen	505	446	59
Totale Loonsom	24.641	22.675	1.966
Inhuur	1719	3.765	-2.046
Voormalig bestuur en personeel	263	312	-49
Overige personele kosten	902	741	161
Subtotaal	2.884	4.818	-1.934
Totaal Personele lasten	27.524	27.492	33

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

De totale personeelslasten laten een kleine onderschrijding zien van € 33.000. De personeelslasten bestaan uit verschillende componenten. de belangrijkste worden toegelicht.

Aan loonkosten voor eigen personeel is circa € 2 miljoen minder uitgegeven, omdat de formatie wordt gebudgetteerd en de werkelijke bezetting lager was. De vacatureruimte die daardoor ontstaat, kan worden benut om te werven of om inleenkrachten in te huren. Minder loonkosten heeft ook effect op de sociale lasten die daardoor lager uitvallen dan begroot.

In 2017 is voor circa € 3,8 miljoen ingehuurd (€ 2 miljoen meer dan begroot) en dat is 16,6% van het totale loonsombudget. Het budget voor inhuur is bestemd voor het inhuren van projectleiders. Het opvangen van werkzaamheden door vacatures en het vervangen

van medewerkers bij langdurige ziekte, wordt financieel gedekt uit de vacatureruimte.

De overige personeelskosten laten een voordeel zien van circa € 161.000. Er is onder andere minder uitgegeven aan Arbo kosten en studie- en opleidingskosten.

Goederen en diensten van derden

Bij goederen en diensten is ten opzichte van de begroting een onderschrijding van circa € 3,9 miljoen gerealiseerd.

Voordelen:

De organisatie kent een lagere besteding van circa € 2,6 miljoen van de budgetten onderhoud door derden. Voornamelijk veroorzaakt door onderschrijding van het baggerbudget met € 1,3 miljoen binnen programma 2 en door lagere onderhoudskosten binnen programma's 3 en 4.

Overige voordelen:

- Circa € 250.000 lagere kosten binnen de budgetten duurzame en overige gebruiksgoederen;
- Circa € 230.000 lagere kosten binnen de budgetten belastingen, huren en rechten en verzekeringen;
- Circa € 145.000 lagere kosten binnen budgetten overige diensten door derden.
- Circa € 300.000 incidenteel opbrengst als gevolg van teruggave energiekosten (correctie op de meterstanden) bij programma 3

- Circa € 400.000 abusievelijk in 2016 teveel aan kosten opgenomen voor de eindafrekeningen en jaarnota's energie bij programma 3.

Bijdragen aan derden

De bijdragen aan derden zijn € 251.000 hoger dan begroot. Bij programma 3 wordt dit veroorzaakt door hogere bijdragen aan bedrijven (subsidie regeling voor zuiveren van afvalwater door een bedrijf uit Zoetermeer). Er is meer afvalwater gezuiverd dan begroot. Tevens hogere bijdrage aan derden gerealiseerd bij de ondersteunende producten. Zie toelichting ondersteunende producten.

Toevoegingen aan voorzieningen

Op totaalniveau is € 25.000 minder toegevoegd aan de voorzieningen. De volgende mutaties hebben plaatsgevonden:

- Extra dotatie van € 85.000 aan de wachtgeldvoorziening (zie toelichting ondersteunende producten);
- Geen toevoeging aan de spaarverlofvoorziening (begroot: € 110.000) omdat het saldo van de voorziening voldoende is om aan de verwachte verplichtingen te kunnen voldoen.

Baten

Financiële baten

De rentebaten zijn circa € 82.000 hoger dan begroot.

Personeelsbaten

Het hoogheemraadschap ontvangt opbrengsten voor het uitlenen van personeel en uitkeringen op grond van sociale wetten. De personeelsbaten zijn € 101.000 lager dan begroot doordat de

detacheringsopbrengsten wat te hoog zijn ingeschat in de programmabegroting 2017 en dit abusievelijk niet is gecorrigeerd in de voorjaarsnota.

Goederen en diensten aan derden

Er is € 175.000 minder opbrengst gerealiseerd dan begroot. Dit verschil wordt veroorzaakt door verschillende voor en nadelen. Onderstaand de belangrijkste verschillen.

Nadelen:

- Circa € 200.000 minder huuropbrengst eigendommenbeheer; Zie nadere toelichting programma 5 Bestuur.
- Circa € 430.000 minder opbrengst programma 3 .
Er is bij programma 3 circa € 50.000 minder gerealiseerd dan begroot voor opbrengsten levering gietwater (Aquareuse). De bedrijven hebben minder gietwater afgenomen. Daarnaast zijn er voor € 340.000 opbrengsten als negatieve kosten geboekt bij goederen en diensten van derden. Deze wordt in de jaarrekening gecorrigeerd.

Voordelen:

- Circa € 180.000 meeropbrengst leges;
- € 150.000 vanuit de samenwerkingsovereenkomst financiële eenheid door de incidentele niet begrote bijdrage (€ 120.000) van hoogheemraadschap Delfland;
- Incidentele opbrengst van € 46.000 programma 4 door inruil materieel Zuidbroek;
- Incidentele opbrengst uit verkoop maaiboot (€ 31.000).

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden zijn circa € 464.000 hoger dan begroot. Dit is het saldo van aan de ene kant niet ontvangen of gecrediteerde bijdragen en aan de andere kant ontvangen bijdragen die niet zijn geraamd. Meeropbrengst zit voornamelijk in product belastingen, door een positief resultaat van de RBG.

Waterschapbelastingen

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op de balans ([paragraaf 2.4 Waterschapsbelastingen](#)).

Interne verrekeningen

Het nadeel komt uit op € 637.000. Dit wordt volledig veroorzaakt door minder geactiveerde personeelslasten, voorkomend uit geschreven uren op projecten. Een voordeel binnen de interne verrekeningen van € 100.000 is gerealiseerd door een vrijval vanuit de pensioenvoorziening (zie toelichting programma 5).

3.5 Exploitatierekening naar programma's en kostendragers

Bedragen x € 1.000

Programma's	Begroting 2017		Jaarrekening 2017			
	primair	VJN 2017	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Wegen-beheer
Programma 1: Waterveiligheid	13.092	13.254	13.605	13.605	0	0
Eigen plannen	223	255	69	69	0	0
Plannen van derden	98	138	97	97	0	0
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.236	1.397	1.710	1.710	0	0
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.288	11.230	11.505	11.505	0	0
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	247	234	224	224	0	0
Programma 2: Oppervlakte- en grondwater	26.332	26.234	24.567	24.566	0	0
Eigen plannen	2.816	2.764	2.709	2.709	0	0
Plannen van derden	147	148	174	174	0	0
Beheersinstrumenten watersystemen	1.405	1.469	1.465	1.465	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.351	7.475	6.955	6.955	0	0
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.636	4.644	3.467	3.467	0	0
Beheer hoeveelheid water	8.477	8.146	8.329	8.329	0	0
Calamiteitenbestrijding watersystemen	175	175	97	97	0	0
Monitoring watersystemen	1.153	1.182	1.140	1.140	0	0
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	173	231	231	231	0	0
Programma 3: Afvalwaterketen en emissies	34.472	34.719	33.241	176	33.065	0
Eigen plannen	286	590	650	0	650	0
Plannen van derden	23	11	17	0	17	0
Getransporteerd afvalwater	4.467	4.439	3.936	0	3.936	0
Gezuiverd afvalwater	12.516	12.121	11.062	0	11.062	0
Verwerkt slib	5.322	5.363	5.271	0	5.271	0
Afvalwaterbehandeling door derden	11.113	11.819	11.954	0	11.954	0
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	681	322	347	173	173	0

Aanpak diffuse emissies derden	64	55	4	2	2	0
Programma 4: Wegenbeheer	3.876	3.877	3.518	98	0	3.420
Eigen plannen	38	33	35	0	0	35
Plannen van derden	18	21	19	0	0	19
Beheersinstrumenten wegen	179	175	74	0	0	74
Aanleg en onderhoud wegen	3.188	3.193	2.989	98	0	2.890
Wegenverkeersregeling en -veerksveiligheid	453	456	402	0	0	402
Programma 5: Omgeving en organisatie	12.072	12.123	11.482	6.979	4.064	439
Eigen plannen	1.039	993	636	573	64	0
Plannen van derden	0	0	0	0	0	0
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	500	501	621	621	0	0
Vergunningen en meldingen	1.429	1.520	1.509	1.132	241	136
Adviezen vergunningen	281	450	220	165	35	20
Toezicht	2.121	2.287	2.169	1.931	217	22
Handhaving	322	44	38	32	6	0
Belastingheffing	3.275	2.910	2.991	1.495	1.346	150
Invordering	815	822	792	209	561	21
Bestuur	1.888	1.973	1.940	615	1.198	127
Externe communicatie	1.231	1.485	1.497	718	703	75
Algemeen	-828	-860	-932	-512	-307	-112
Totaal nettolasten	89.844	90.207	86.413	45.425	37.129	3.858
Dekking						
Belastingopbrengsten: Watersysteemheffing	43.855	43.855	46.031	46.031	-	-
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	37.611	37.611	39.523	-	39.523	-
Belastingopbrengsten: Wegenheffing	4.459	4.459	4.494	-	-	4.494
Totaal belastingopbrengsten	85.925	85.925	90.047	46.031	39.523	4.494
Exploitatieresultaat voor bestemming (tekort)	3.919	4.282				
Exploitatieresultaat voor bestemming (overschot)			3.634	606	2.394	636

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

3.6 Balans

BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA		
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	5.871	9.365
Materiële vaste activa	228.436	224.315
Financiële vaste activa	120	1.196
	234.427	234.876
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen	17.829	24.589
Liquide middelen	10	6
	17.839	24.595
Totaal activa	252.266	259.471
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserves	5.000	5.000
Bestemmingsreserves	27.733	30.373
Exploitatieresultaat	3.634	2.640-
	36.367	32.733
VOORZIENINGEN	3.621	3.948
LANGLOPENDE SCHULDEN	158.734	173.510
KORTLOPENDE SCHULDEN	53.544	49.280
Totaal passiva	252.266	259.471

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting op de balans per 31 december 2017

VASTE ACTIVA

Bedragen x € 1.000

omschrijving	stand 31-dec-16	investering/ desinvestering	overboeking onderhanden werken	afschrijvingen/ aflossingen	bijdragen van derden	stand 31-dec-17
Vaste activa						
Immateriële vaste activa						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	7.081	-	1.664	3.707	-	5.038
Overige immateriële vaste activa	605	-	-	304	-	301
	7.686	-	1.664	4.011	-	5.339
Onderhanden werken	1.679	517	1.664	-	-	532
	9.365	517		4.011	-	5.871
Materiële vaste activa						
Gronden en terreinen	11.745	-	1.812	14	-	13.543
Vervoermiddelen	52	-	-	46	-	6
Machines, apparaten en werktuigen	910	-	262	179	-	992
Bedrijfsgebouwen	8.454	-	6.596	747	-	14.303
Woonruimten	4	-	-	1	-	3
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	155.256	1.065	14.909	9.422	-	161.807
Overige materiële vaste						

activa	4.343	-	756	1.450	-	3.649
	180.764	1.065	24.335	11.861	-	194.303
Onderhanden werken	43.551	24.669	24.335-	-	9.751	34.133
	224.315	25.734		11.861	9.751	228.436
Financiële vaste activa						
kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	120	-	-	-	-	120
leningen aan ambtenaren	-	-	-	-	-	-
leningen aan overigen	1.076	-	1.076	-	-	-
	1.196	-	-	1.076	-	120
Totaal vaste activa	234.876	26.251	-	16.948	9.751	234.427

VLOTTENDE ACTIVA

Bedragen x € 1.000
31-dec-17

Bedragen x € 1.000
31-dec-16

Vorderingen

Deze rekening is als volgt onder te verdelen:

Debiteuren

Bedrijfsdebiteuren ¹⁾

Belastingdebiteuren RBG

Af: voorziening dubieuze debiteuren

	506	2.616
	12.889	16.765
	3.369	3.552
	<u>9.520</u>	<u>13.213</u>
	10.026	15.829
	-	119

Belastingen, sociale - en pensioenpremies

Overlopende activa

Nog te ontvangen bedragen van:				
Rijk	6		-	
overige openbare lichamen	<u>494</u>		<u>666</u>	
		500		666
Nog te ontvangen inkomsten		3.624		3.300
Vooruitbetaalde kosten		3.685		670
Diversen		<u>6-</u>		<u>5</u>
				7.803
				<u>8.641</u>
Totaal vorderingen en overlopende activa		<u>17.829</u>		<u>24.589</u>

1) Voor de invordering van deze debiteuren zijn de daartoe geëigende maatregelen genomen.

	Bedragen x € 1.000	Bedragen x € 1.000
	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
<u>Liquide middelen</u>		
Het totaal van deze post is als volgt gespecificeerd:		
Kas	1	3
Banken	9	3
Overige rekeningen-courant	-	-
Totaal liquide middelen	<u>10</u>	<u>6</u>

EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen is als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000

omschrijving	stand 31-12-16	vermeer- ingen	verminder- ingen	stand 31-12-17 vóór bestemming	exploitatie- resultaat	stand 31-12-17 na bestemming
<u>Algemene reserves</u>						
Bodemreserves						
watersysteembeheer	2.500	-	-	2.500	-	2.500
zuiveringsbeheer	2.000	-	-	2.000	-	2.000
wegenbeheer	500	-	-	500	-	500
Totaal algemene reserves	5.000	-	-	5.000	-	5.000
<u>Bestemmingsreserves</u>						
Tariefegalisatiereserve						
watersysteembeheer	11.878	105	1.846	10.137	715	10.852
zuiveringsbeheer	8.807	-	963	7.844	2.593	10.437
wegenbeheer	3.615	367	-	3.982	635	4.617
	24.300	472	2.809	21.963	3.943	25.906
Afkoop erfpacht	5.458	-	105	5.353	110-	5.243
Subsidie						
slibverbrandingsinstallatie	541	-	180	361	181-	180
Egalisatiereserve cross border						
lease	74	-	18	56	18-	38
Totaal bestemmingsreserves	30.373	472	3.112	27.733	3.634	31.367
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	35.373	472	3.112	32.733	3.634	36.367

VOORZIENINGEN

De voorzieningen zijn als volgt
samengesteld:

Bedragen x € 1.000

omschrijving	stand 31-12-16	vermeerderingen		verminderingen		stand 31-12-17
		interne	externe	interne	externe	
<u>Voorziening voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</u>						
Pensioenvoorzieningen bestuur	3.202	-	-	100	158	2.943
Voorziening wachtgeldverplichtingen	281	85	-	-	153	213
Voorziening spaarverlof	465	-	-	-	-	465
Totaal voorzieningen	3.948	85	-	100	312	3.621

	Bedragen x € 1.000	Bedragen x € 1.000
	31-dec-17	31-dec-16
LANGLOPENDE SCHULDEN		
<i>Geldleningen bij binnenlandse banken</i>		
Saldo per 1 januari	173.510	168.644
Bij: afgesloten geldleningen	-	20.000
Af: aflossingen	<u>14.776-</u>	<u>15.134-</u>
Totaal langlopende schulden	<u>158.734</u>	<u>173.510</u>
De rentelasten voor de geldleningen bedroegen voor 2015 € 5,8 miljoen.		
	Bedragen x € 1.000	Bedragen x € 1.000
	31-dec-17	31-dec-16
KORTLOPENDE SCHULDEN		
De specificatie luidt als volgt:		
<i>Kasgeldleningen</i>	10.000	-
<i>Rekening-courant</i>		
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	12.445	9.385
Derden	<u>1</u>	<u>-</u>
	12.446	9.385
<i>Crediteuren</i>	6.025	4.794
<i>Belastingen, sociale - en pensioenpremies</i>	53	1.571
<i>Overlopende passiva</i>		
Ontvangen voorschotbedragen van:		
Europese Unie	1.058	287
Rijk	14.129	25.341
Provincies	<u>3.126</u>	<u>-</u>
	18.313	25.628
Vooruitontvangen inkomsten	-	2
Nog te betalen kosten	6.707	7.897
Diversen	<u>-</u>	<u>3</u>
	25.020	33.530
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>53.544</u>	<u>49.280</u>

3.7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen (NUBBV)

Het waterschap is verplicht om in de toelichting op de balans inzicht te geven over de verplichtingen na het jaar 2017. Deze verplichtingen zijn niet opgenomen in een balanspost.

De NUBBV behandelt de volgende onderwerpen:

- A. Garantstellingen
- B. NUBBV als onderdeel van de reserves
- C. Subsidieverplichtingen (indien van toepassing)
- D. Overige NUBBV

A. Garantstellingen

N.V. HVC:

Per 1 januari 2010 is DRSH Zuiveringsslib N.V. gefuseerd met N.V. HVC. Ingeval van aansprakelijkstelling in verband met de garantstellingsovereenkomst gesloten met de Nederlandse Waterschapsbank NV, is de volgende verdeelsleutel overeengekomen:

Deelnemer	%
Hoogheemraadschap van Rijnland	31%
Waterschap Hollandse Delta	28%
Hoogheemraadschap van Delfland	24%
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	10%
Waterschap Rivierenland	7%
Totaal	100 %

Het restantbedrag van de geldleningen bedraagt per 1 januari 2017 € 38,8 miljoen. Per 31 december 2017 is dit € 29,4 miljoen.

Regionale Belasting Groep (RBG)

De deelnemers van de RBG staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente en aflossing, boeten en kosten van de door de RBG af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening-courant op te nemen gelden, naar verhouding van de bijdrage van de deelnemers op 1 januari van het jaar waarin de rente en aflossing verschuldigd is, ter waarde van:

Deelnemer	%
Hoogheemraadschap van Delfland	47,6%
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	23,8%
Gemeente Delft:	12 %
Gemeente Vlaardingen:	8,2%
Gemeente Schiedam:	8,4%

Het totaalbedrag van de kortlopende en langlopende schulden is eind 2017 ongeveer € 6,6 miljoen.

Stichting Beheer Registergoederen Schieland (SBRS)

Het hoogheemraadschap heeft zich garant gesteld voor het saldo in rekening-courant van SBRS bij de Nederlandse Waterschapsbank.

AQUON

Het hoogheemraadschap heeft zich garant gesteld voor het saldo in rekening-courant van AQUON bij de Nederlandse Waterschapsbank en voor de aangetrokken langlopende leningen. Het totale bedrag van de kortlopende en langlopende schulden is eind 2017 € 14,3 miljoen.

Garantstelling Unie van Waterschappen

Het hoogheemraadschap heeft zich voor vier procent garant gesteld voor een doorlopend krediet van de Unie van Waterschappen bij de Nederlandse Waterschapsbank. Het krediet mag maximaal € 2 miljoen zijn.

B. NUBBV als onderdeel van de reserves

Cross Border Lease

Op 1 oktober 1998 is door het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW) een Cross Border Lease-transactie (CBL) afgesloten met investeerders en banken in de Verenigde Staten. Deze transactie betreft een overeenkomst voor de verhuur en huur van twintig rioolwaterzuiveringsinstallaties, waarmee in 1998 een financieel rendement is behaald van circa € 15 miljoen. Van dit financieel voordeel van circa € 15 miljoen had voormalig ZHEW een reserve CBL gevormd. Bij fusie is het restant van deze reserve op basis van de eigendomsverhouding verdeeld onder de rechtsoptvolgers.

Op 01-01-2005 heeft het hoogheemraadschap het daaruit voortkomend bedrag van € 272.024 (2,8%) op de balans als CBL-reserve opgenomen.

De Cross Border Lease-overeenkomst is dusdanig opgezet dat hierdoor geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt en dat hieruit geen nieuwe financiële consequenties ontstaan. Het beheer en onderhoud en verzekering van betreffende CBL-installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen. Daarnaast is er de verplichting tot periodieke rapportage aan de investeerders en banken in de Verenigde Staten.

In verband met de splitsing van het beheersgebied van het Zuiveringsschap heeft het Waterschap Hollandse Delta zich voor 100% garant gesteld tegenover de investeerders en banken voor alle rechten en plichten voortvloeiend uit de CBL-transactie. Daarnaast is een CBL-overeenkomst gesloten tussen het waterschap Hollandse Delta, het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en het waterschap Rivierenland over de verdeling van aansprakelijkheden en beheersafspraken.

Voor Cross Border Lease zijn garanties afgegeven voor alle uit de transactie voortvloeiende verplichtingen. Bij het afsluiten van het Cross Border Leasecontract zijn sublease verplichtingen aangegaan voor een totaalbedrag van € 290 miljoen. Die zijn volledig zijn gedekt met deposito's.

De verdeling van de aansprakelijkheden tussen de drie rechtsoptvolgers van het ZHEW gebeurt op basis van het geïnvesteerde vermogen en is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Verdeling aansprakelijkheid	Sublease verplichtingen
Hollandse Delta	84,00%	243.600
Rivierenland	13,20%	38.280
Schieland en de Krimpenerwaard	2,80%	8.120
Totaal	100%	290.000

De genoemde aansprakelijkheidspercentages dienen te worden aangepast wanneer één of meer installaties niet meer aan de CBL zouden zijn onderworpen.

C. Subsidieverplichtingen

Niet van toepassing.

D. Overige NUBBV

Hieronder vermelden we de belangrijkste verplichtingen die groter zijn dan € 250.000. Het totaalbedrag aan niet uit de balans blijkende verplichtingen is in totaal € 10,27 miljoen.

Uit het systeem blijkt dat op investeringen en exploitatie voor een bedrag van circa € 6,81 miljoen aan verplichtingen zijn geregistreerd. In de verplichtingen zitten jaarlijkse bijdragen en opdrachten.

Jaarlijkse bijdrage aan:

- STOWA van ca. € 0,27 mln.
- Aquon van ca. € 0,52 mln.
- HVC van ca. € 2,56 mln.
- Unie van Waterschappen van c.a. € 0,42 mln.

Opdrachten:

- Opdrachten verstrekt voor maaiwerkzaamheden aan de primaire waterkering van ca. € 0,58 mln. (€ 0,29 mln. per jaar tot en met 2019).
- Opdrachten verstrekt voor de uitvoeringswerkzaamheden aan het gemaal Bergweg-Zuid van ca. € 2,13 mln.
- Geplande grondverwerving van ca. € 0.33 mln.

Daarnaast zijn, vanuit het financieel systeem alle Europees tot stand gekomen contracten geïnventariseerd die nog doorlopen na 2017. Hieruit volgt een totale restwaarde van nog doorlopende meerjarige contracten van € 3,5 miljoen.

Opdrachten:

- Contracten lopen voor de vervanging en onderhoud van een WKK-installatie Awzi van ca. € 0,45 mln.
- Lease wagenpark tot en met 2019 van ca. 1,42 mln.
- Contracten lopen voor grondonderzoek en beoordeling PWK 2017-2023 van ca. € 0,35 mln.
- Overige contracten tezamen € 1.24 mln.

3.8 WNT-verantwoording

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op het hoogheemraadschap van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor het hoogheemraadschap is € 181.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening van de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hiernaast vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Bezoldiging topfunctionarissen:

Boekjaar: 2017	M.J.H. van Kuijk
Functie(s)	Secretaris-directeur
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Gewezen top functionaris (fictieve) dienstbetrekking?	nee ja
Bezoldiging	
Beloning	€ 128.051
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 893
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.953
Totaal bezoldiging	€ 145.897
Individueel WNT maximum	€ 181.000
Motivering indien overschrijding norm	n.v.t.

3.9 Controleverklaring

Wat op een later moment toegevoegd.

3.10 Vaststelling

Dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en de Krimpenerwaard verklaren zich met vorenstaande rekening, evenals de daarbij behorende toelichtende bescheiden akkoord en doen daarvan verantwoording aan de Verenigde Vergadering van het hoogheemraadschap.

Rotterdam, 22 mei 2018

Dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en de Krimpenerwaard,

secretaris-directeur,

dijkgraaf,

M.J.H. van Kuijk

mr. J.H. Oosters

Aldus vastgesteld door de verenigde vergadering van Schieland en de Krimpenerwaard.

Rotterdam, 27 juni 2018

secretaris-directeur

voorzitter

M.J.H. van Kuijk

mr. J. H. Oosters

Jaarverslag 2017:

BIJLAGE 1 VERBONDEN PARTIJEN

Uitvoeringsinformatie verbonden partijen

Aanvulling op hoofdstuk 8.9 Verbonden partijen, van de programmabegroting 2017.

Het algemeen bestuur heeft in de kaderstellende Nota verbonden partijen Schieland en de Krimpenerwaard (vastgesteld 27 maart 2013) bepaald welke informatie over verbonden partijen het minimaal nodig heeft en daartoe een format vastgesteld. Die uitgebreide informatie, met beleidsinformatie, laatst bekende financiële gegevens en de risico's (beleidsmatig/operationeel, juridisch en financieel) van elke verbonden partij, vindt u in deze bijlage.

1 Stichting Beheer Registergoederen Schieland

Stichting Beheer Registergoederen Schieland	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Stichting Beheer Registergoederen Schieland
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Stichting
Ingangsdatum	1993
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Bedrijfsvoering
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De stichting heeft ten doel het beheer en de exploitatie van installaties die aan de stichting door het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard ten titel van beheer als zodanig zijn overgedragen dan wel in gebruik zijn gegeven en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.
Bestuurlijk belang	Op 12 december 2008 verklaarden de voorzitter van de stichting, de dijkgraaf van HHSK en een vertegenwoordiger van de belastingdienst, een vaststellingsovereenkomst te hebben gesloten als bedoeld in artikel 900 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. HHSK en de stichting zullen zich voor een periode van 10 jaar, eindigend op 1 juli 2018, verplichten om geen nieuwe sale-and-leaseback constructies zoals in het geschil was, aan te gaan. De portefeuillehouder Financiën is secretaris van stichting.
Deelnemende partijen	n.v.t.

Relatie met programma	Programma's 2 en 3 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Geen

Financiële gegevens

Financieel belang	Sale-and-leaseback constructie, belang 100%.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Begroting			Rekening	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2012			€ 1.700.000	€ 6.857.000
2013			€ 912.000	€ 6.250.000
2014			€ 617.000	€ 5.521.000
2015			€ 238.000	€ 4.043.000
2016			€ 121.000	€ 1.098.000

Resultaten Begroting				Resultaten Jaarrekening		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2012	€ 527.000	€ 624.000	€ -97.000	€ 527.000	€ 650.000	€ -123.000
2013	€ 467.000	€ 997.000	€ -530.000	€ 467.000	€ 1.254.000	€ -787.000
2014	€ 412.000	€ 712.000	€ -300.000	€ 412.000	€ 707.000	€ -295.000
2015	€ 317.000	€ 701.000	€ -384.000	€ 317.000	€ 697.000	€ -380.000
2016	€ 87.000	€ 98.000	€ -11.000	€ 86.500	€ 202.900	€ -116.400
2017	€ 0	€ 6.300	€ -6.300			
2018						

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	n.v.t.
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	De financiële risico's zijn laag, omdat deze zijn beperkt tot het beheer van de eigen registergoederen. Er zijn geen aanvullende afspraken waardoor het risico oploopt. Ook zijn er geen afspraken betreffende incidentele uitgaven als gevolg van reorganisaties of andere omstandigheden.
Overige risico's.	n.v.t.

2 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	1954
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Bedrijfsvoering
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de Nederlandse publieke sector. Voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en triple-A rating van Moody's en AA+ rating van Standard and Poor's.
Bestuurlijk belang	Via de algemene vergadering van aandeelhouders beïnvloed HHSK het beleid van de NWB Bank. De NWB heeft 2 soorten aandelen te weten aandeel A, dat recht geeft op 1 stem en aandeel B dat recht geeft op 4 stemmen. HHSK heeft 610 aandelen A en 430 aandelen B.
Deelnemende partijen	35 overheden (Provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden).
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	<ul style="list-style-type: none"> • De nettowinst is met 14% toegenomen tot € 122,5 mln (2016 € 107,4 mln.). Dit als gevolg van een verbetering van het renteresultaat. • Standard & Poor's en Moody's hebben de rating vastgesteld AAA voor de NWB. Dit is gelijk aan de rating van de Nederlandse Overheid.

Financiële gegevens

Financieel belang			HHSK heeft een belang van 2,8% in het aandelenkapitaal van de NWB. HHSK is hiermee verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.			
Financiële kerngegevens			Zie hieronder.			
Vermogen in bedragen						
Begroting				Rekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen		Eigen vermogen	Vreemd vermogen	
2010				€ 1.135.000.000	€ 56.223.000.000	
2011				€ 1.188.000.000	€ 66.508.000.000	
2012				€ 1.226.000.000	€ 74.858.000.000	
2013				€ 1.256.000.000	€ 71.750.000.000	
2014				€ 1.303.000.000	€ 86.946.000.000	
2015				€ 1.399.000.000	€ 89.713.000.000	
2016				€ 1.507.000.000	€ 92.581.000.000	
2017				€ 1.628.000.000	€ 85.168.000.000	
Resultaten Begroting						
Resultaten Begroting				Resultaten Jaarrekening		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2010			n.b.	€ 134.000.000	€ 43.000.000	€ 91.000.000
2011			n.b.	€ 113.000.000	€ 38.000.000	€ 75.000.000
2012			n.b.	€ 83.000.000	€ 43.000.000	€ 40.000.000
2013			n.b.	€ 81.000.000	€ 47.000.000	€ 34.000.000
2014			n.b.	€ 101.000.000	€ 52.000.000	€ 49.000.000
2015			n.b.	€ 171.000.000	€ 76.000.000	€ 95.000.000
2016			n.b.	€ 193.000.000	€ 86.000.000	€ 107.000.000
2017			n.b.	€ 218.000.000	€ 95.500.000	€ 122.500.000
2018			n.b.			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.				N.v.t.		
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.				Het hoogheemraadschap loopt slechts risico over het ingebrachte kapitaal. De waarde van de aandelen kan afnemen. De kans daarop achten we gering evenals de impact en wordt daarom niet meegenomen bij de overwegingen rond het weerstandsvermogen.		
Overige risico's.				N.v.t.		

3 Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis

Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 januari 2013
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder ICT
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder ICT
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.
Bestuurlijk belang	Een zetel met stemrecht in het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemende partijen	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie (ICT). Per 1 januari 2017 is Hunze en Aa toegetreden waardoor alle waterschappen deelnemen.
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	De ombouw van Het Waterschapshuis (HWH) naar HWH 2.0 is in volle gang. Samen met de waterschappen is de weg ingeslagen om te komen tot een flexibele expertorganisatie waar kennis van ICT, waterschappen en projectleiding zijn geborgd. Een organisatie bestaande uit een kleine vaste kern, die zorg draagt voor de instandhouding, en een flexibele schil voor de invulling van de programma's en projecten. Dit proces was 1 januari 2017 grotendeels afgerond.
Financiële gegevens	
Financieel belang	De totale kosten zijn op basis van drie verschillende

	kostenverdeelsleutels verdeeld over de waterschappen, te weten (1) een evenredige n.a.v. het aantal deelnemers, (2) een verdeling naar oppervlakte en (3) de 45/55 verdeelsleutel: aan 45% van de organisatiekosten wordt door elk waterschap gelijk bijgedragen. De overige 55% van de kosten worden naar rato van de omvang van de belastingopbrengst van elk waterschap verdeeld. Het kostenaandeel van HHSK bedraagt 2,6% van de totale kosten.					
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.					
Vermogen in bedragen						
Begroting				Rekening		
Jaar	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	
2011				€ 2.279.638	€ 16.887.906	
2012				€ 324.431	€ 8.256.102	
2013				€ 1.334.458	€ 7.720.149	
2014				€ 1.471.895	€ 5.288.030	
2015				€ 1.273.317	€ 7.438.213	
2016				-€ 10.045	€ 9.626.124	
2017				€ 0	€ 11.290.025	
Resultaten Begroting				Resultaten Jaarrekening voor bestemmingreserves		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2011				€ 18.237.198	€ 18.126.320	€ 110.878
2012	€ 20.190.186	€ 20.114.186	€ 76.000	€ 22.075.930	€ 24.031.136	-€ 1.955.206
2013	€ 20.902.369	€ 20.902.369	€ 0	€ 20.762.054	€ 19.752.028	€ 1.010.025
2014	€ 18.223.865	€ 18.223.865	€ 0	€ 17.736.189	€ 17.598.753	€ 137.436
2015	€ 15.474.463	€ 15.474.463	€ 0	€ 14.564.123	€ 14.382.203	€ 181.738
2016	€ 14.392.482	€ 14.392.482	€ 0	€ 17.489.124	€ 18.107.250	-€ 620.836
2017	€ 15.902.950	€ 15.902.950	€ 0	€ 17.646.660	€ 17.683.881	-€ 37.255
2018	€ 16.910.581	€ 16.910.581	€ 0			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.				HWH maakt een transitie door naar een flexibeler personeelsbestand c.q. kostenstructuur (HWH 2.0). De financiële gevolgen daarvan zijn nog niet uitgekristalliseerd. Het ingezette verbeterproces binnen HWH wordt door HHSK nauwlettend gevolgd.		
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.				Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk.		

	Het is mogelijk dat de begroting wordt overschreden, wat echter een geringe impact heeft voor HHSK (2,6%), dus niet van belang is voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.
Overige risico's.	<p>Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.</p> <p>Er is een kleine kans dat ICT-projecten minder succesvol zijn dan bedoeld. De impact op het imago van het individuele waterschap achten we beperkt.</p>

4 Gemeenschappelijke Regeling De Regionale Belastinggroep

Gemeenschappelijke Regeling De Regionale Belastinggroep	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	De Regionale Belastinggroep
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	2010
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën (voorzitter), portefeuille Waterveiligheid (lid AB) en portefeuillehouder Watersysteembeheer (plv. lid AB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De Regionale Belasting Groep heft en int sinds 2010 belastingen voor de deelnemende lokale overheden.
Bestuurlijk belang	<p>Een zetel in het Dagelijks Bestuur, tevens voorzitter DB.</p> <p>Twee zetels met (gekwaliceerd) stemrecht in het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling.</p>
Deelnemende partijen	Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van

	Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Het algemeen bestuur van de RBG heeft in 2017 de notitie groei vastgesteld. In 2018 worden met de inliggende gemeenten gesprekken (ambtelijk) gevoerd over samenwerking op het vlak van belastingheffing en -invordering.

Financiële gegevens

Financieel belang	<p>Gebaseerd op een gemiddelde van diverse kerngegevens zoals aantal ingezetenen, bedrijven en WOZ objecten is de verdeelsleutel met betrekking tot de bijdrage aan de RBG, voor 2018 bepaald op 23,8%.</p> <p>Vanaf het moment van oprichting (2010) heeft de RBG een positief jaarrekeningresultaat. Deze resultaten zijn terug gevloeid naar de deelnemers. Het jaarrekeningresultaat 2017 voor bestemming is uitgekomen op een bedrag van € 1.624.400. Van dit positieve jaarresultaat wordt € 304.800 terug gestort aan Schieland en de Krimpenerwaard. Het restant aan het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.</p>
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Begroting			Jaarrekening	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	(K) Vreemd vermogen
2010			€ 154.900	€ 2.953.800
2011			€ 260.500	€ 4.935.600
2012			€ 406.700	€ 3.059.600
2013			€ 690.200	€ 4.532.800
2014			€ 2.257.700	€ 5.585.600
2015			€ 2.604.400	€ 13.478.900
2016			€ 2.322.900	€ 7.922.400
2017			€ 3.231.900	€ 5.421.500

Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening voor bestemmingsreserves		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2010	10.925.000	10.925.000	0	10.995.000	10.840.100	€ 154.900
2011	11.043.300	11.043.300	0	11.473.000	11.367.400	€ 105.600
2012	11.998.000	11.998.000	0	12.383.100	12.236.900	€ 146.200

2013	14.193.700	14.193.700	0	14.482.300	13.887.600	€ 594.700
2014	16.860.000	16.860.000	0	19.015.000	16.852.600	€ 2.162.400
2015	17.844.500	17.844.500	0	18.974.000	17.890.000	€ 1.245.300
2016	18.374.700	18.374.700	0	19.793.400	18.829.600	€ 963.800
2017	19.662.500	19.662.500	0	20.025.900	18.400.500	€ 1.625.400
2018	18.938.200	18.938.200	0			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.			Vanaf 2015 is het financiële belang in de RBG 23,8%.			
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.			<p>Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Zij staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door de RBG af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van het financieel belang in de RBG.</p> <p>Op basis van de resultaten van de afgelopen jaren, achten we de kans gering dat de door HHSK begrote kosten voor de RBG worden overschreden. Ook de impact achten we beperkt, dus is dit risico niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>			
Overige risico's.			<p>Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.</p> <p>Aangezien de RBG fungeert als 'voorportaal' van HHSK in de heffing en inning van de waterschapbelastingen, is er een risico op imagoschade voor HHSK. Dit risico wordt beoordeeld als aanvaardbaar.</p>			

5 Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	2009
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder Waterkwaliteit
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Waterkwaliteit, Dijkgraaf (RvC, NV HVC)
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Afvalwaterketen en emissies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	<p>De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de be- en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen.</p> <p>De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de GR deelnemende waterschappen worden uitgevoerd.</p> <p>De GR oefent daartoe een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen HVC is niet alleen direct gebonden aan het percentage van het aandeelhouderschap in HVC, maar vooral aan de manier waarop het aandeelhouderschap wordt ingevuld. In dat kader wordt mede geparticipeerd in de Raad van Commissarissen van HVC en maken vertegenwoordigers van de waterschappen deel uit van zowel het bestuurlijk Innovatieplatform en het ambtelijk Kennisplatform van HVC.</p>
Bestuurlijk belang	Een zetel met stemrecht in het dagelijks en algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. De dijkgraaf is commissaris in de Raad van

	Commissarissen N.V. HVC.
Deelnemende partijen	Naast HHSK participeren de waterschappen Hollandse Delta en Rivierenland, de hoogheemraadschappen van Delfland en Rijnland in de GR Slibverwerking 2009.
Relatie met programma	Programma 3 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	De GR beoogt in 2018 onder meer fosfaat terug te winnen uit de as van de slibverbranding door HVC.

Financiële gegevens

Financieel belang	<p>In september 2011 hebben de participerende waterschappen hun gezamenlijk belang van in N.V. HVC overgedragen aan de GR Slibverwerking 2009. De van de N.V. HVC ontvangen garantstellingprovisie, is de GR verschuldigd aan de waterschappen die garant staan voor het totaal van de leningen. In 2017 is voor HHSK € 30.471 aan garantstellingprovisie begroot (10% van de totale garantstellingprovisie van de GR).</p> <p>De GR staat garant voor de leningen afgesloten ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties, die NV HVC heeft afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank (als gevolg van aandeelhouderschap B).</p> <p>Na afloop van de opt-out periode per 31 december 2012 is besloten om de conversie naar het aandeelhouderschap A niet te laten plaatsvinden. De GR slibverwerking heeft de aandelen B behouden en het belang in NV HVC is daarmee ca. 12%.</p> <p>Bij besluit van Algemene Vergadering van Aandeelhouders in september 2015 is besloten overeenkomstig het voorstel van RVC om het eigen vermogen te versterken. Dit zal gebeuren door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. geen uitkering van dividend 2. een bijdrage van HVC door bezuiniging in de bedrijfsvoering.
-------------------	---

Financiële kerngegevens	Zie hieronder.
-------------------------	----------------

Vermogen in bedragen

Begroting deelneming			Rekening	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2011	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 18.044

2012	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 18.044
2013	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 18.044
2014	€ 0	€ 18.044	€ 77	€ 65.571
2015	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 81.647
2016	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 54.506
2017	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 59.723
2018	€ 0	€ 18.044		

In totaal 397 aandelen B voor alle waterschappen, HHSK heeft hiervan 40 aandelen a € 45,45, Overname deelneming gefinancierd door NV HVC.

Exploitatatiebegroting				Exploitatieresultaat		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2011	€ 514.957	€ 514.957	€ 0	€ 514.957	€ 514.957	€ 0
2012	€ 514.957	€ 514.957	€ 0	€ 555.148	€ 555.148	€ 0
2013	€ 521.635	€ 521.635	€ 0	€ 521.763	€ 521.763	€ 0
2014	€ 522.080	€ 522.080	€ 0	€ 535.696	€ 535.619	€ 77
2015	€ 488.565	€ 488.565	€ 0	€ 504.606	€ 505.976	€ -1.370
2016	€ 456.090	€ 456.090	€ 0	€ 462.984	€ 462.984	€ 0
2017	€ 344.420	€ 344.420	€ 0	€ 349.895	€ 349.895	€ 0
2018	€ 333.510	€ 333.510	€ 0			

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.	N.v.t.
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.	<p>Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk.</p> <p>Het is mogelijk dat de begroting wordt overschreden, wat echter een geringe impact heeft voor HHSK, dus niet van belang is voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p> <p>De GR Slibverwerking staat per 31 januari 2017 garant voor een bedrag van € 29.151.000 aan verstrekte geldleningen aan HVC. Het materieel risico is per waterschap afhankelijk van het percentage aandelen . Voor Schieland en de Krimpenerwaard is dat 10% (circa € 3 miljoen).</p> <p>De kans dat de hoofdelijke aansprakelijkheid en/of de garantstelling in 2018 wordt geëffectueerd achten we minimaal, dus is het risico niet van belang voor overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>
Overige risico's.	Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke

	<p>regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.</p> <p>In het geval van deze GR zijn er verder geen bijzondere risico's.</p>
--	--

6 Gemeenschappelijke Regeling Aquon

Gemeenschappelijke Regeling Aquon	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Aquon
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 juli 2011
Portefeuillehouder in d&h	Portefeuillehouder Waterveiligheid
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Waterveiligheid
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Watersystemen
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De gemeenschappelijke regeling heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en –ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Bestuurlijk belang	Zetel in het Algemeen Bestuur met stemrecht.
Deelnemende partijen	De waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Hollandse Delta en Rivierenland en de hoogheemraadschappen van Delfland, Rijnland, de Stichtse Rijnlanden en Schieland en de Krimpenerwaard.
Relatie met programma	Programma's 2 en 3, 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Inmiddels is het aantal locaties in 2016 teruggebracht naar twee. In 2018 vindt de afronding plaats van de implementatie van de aanbevelingen uit de strategische herijking Aquon 2.0 plaats. Daarnaast is de focus gericht op het opstellen van een business

	case voor de concentratie van de activiteiten op één locatie.					
Financiële gegevens						
Financieel belang			Het kostenaandeel van HHSK schommelt tussen 4,8 en 5,1% afhankelijk van de zgn. meetvraag			
Financiële kerngegevens			Zie hieronder.			
Vermogen in bedragen						
Begroting				Rekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen		
2011			€ 0	€ 18.497.155		
2012			€ 0	€ 14.668.664		
2013			€ 0	€ 16.263.767		
2014			€ 1.918.324	€ 18.988.889		
2015			€ 2.447.564	€ 14.719.801		
2016			€ 1.165.101	€ 17.165.757		
2017			€ 293.592	€ 16.284.803		
Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening voor bestemmingsreserves		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2011	€ 10.338.270	€ 10.338.270	€ 0	€ 10.707.922	€ 10.707.922	€ 0
2012	€ 20.171.077	€ 20.171.077	€ 0	€ 24.665.369	€ 24.665.369	€ 0
2013	€ 23.769.358	€ 23.769.358	€ 0	€ 24.700.778	€ 24.700.778	€ 0
2014	€ 21.188.282	€ 21.188.282	€ 0	€ 21.482.390	€ 19.564.066	€ 1.918.324
2015	€ 20.413.491	€ 20.413.491	€ 0	€ 21.264.430	€ 20.735.190	€ 529.240
2016	€ 20.065.400	€ 20.065.400	€ 0	€ 19.471.976	€ 20.754.439	€ - 1.282.463
2017	€ 20.194.000	€ 20.194.000	€ 0	€ 21.086.448	€ 21.952.594	€ 866.146
2018	€ 20.956.000	€ 20.956.000	€ 0			
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.			N.v.t.			
Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.			Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Ten eerste staan de deelnemers garant voor de aangegane langlopende leningen (en het rekening courant krediet) naar rato van het aandeel in de jaarlijkse meetvraag. De kans dat aanspraak zal worden gedaan op deze garantstelling achten we			

	<p>minimaal.</p> <p>Ten tweede is het mogelijk dat de begroting wordt overschreden.</p> <p>Beide risico's zijn klein en achten we daarom niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>
Overige risico's.	<p>Het bestuurlijk risico van een gemeenschappelijke regeling wordt getypeerd als hoog.</p> <p>Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Wel kan het hoogheemraadschap het eigen AB-lid ontslaan.</p>

7 Unie van Waterschappen

Unie van Waterschappen	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1927
Portefeuillehouder in d&h	Dijkgraaf
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Dijkgraaf (voorzitter dagelijks bestuur)
Ambtelijk coördinator/accounthouder HHSK	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en andere aan de overheid gerelateerde organisaties zoals de VNG.
Bestuurlijk belang	Eén stem in de algemene ledenvergadering (evenredige vertegenwoordiging).
Deelnemende partijen	Alle Nederlandse waterschappen
Relatie met programma	Alle programma's van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Geen bijzonderheden.
Financiële gegevens	

Financieel belang			<p>Contributie welke jaarlijks in de algemene ledenvergadering tegelijk met de begroting wordt vastgesteld.</p> <p>Bij ontbinding van de Unie zijn de waterschappen naar rato van contributiebetaling aansprakelijk voor eventuele tekorten na vereffening.</p> <p>Het aandeel van HHSK in de contributiebijdrage in 2018 bedraagt € 416.844.</p>			
Financiële kerngegevens			Zie hieronder.			
Vermogen in bedragen						
Begroting				Rekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen		Eigen vermogen	Vreemd vermogen	
2010				€ 3.322.446	€ 11.514.480	
2011				€ 3.111.040	€ 11.639.185	
2012				€ 2.773.969	€ 11.877.844	
2013				€ 839.995	€ 11.913.790	
2014				€ 812.645	€ 12.959.268	
2015				- € 169.857	€ 11.700.521	
2016				€ 718.128	€ 11.110.404	
2017						
Resultaat Begroting						
Resultaat Begroting				Resultaat Jaarrekening		
Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2010			-€ 228.630			-€ 150.417
2011			-€ 610.368			-€ 211.406
2012			-€ 440.000			-€ 337.072
2013			-€ 189.000	€ 8.846.000	€ 10.779.000	- € 1.934.000 (afwaardering pand)
2014	9.174.000	9.463.000	-€ 289.000	€ 9.230.905	€ 9.258.253	- € 27.348
2015	9.364.000	9.364.000	€ 0	€ 9.420.142	€ 10.302.643	- € 882.501 (afwaardering pand)
2016	9.501.000	9.501.000	€ 0	€ 10.703.686	€ 9.815.701	€ 887.985
2017	9.641.000	9.641.000	€ 0			
2018	9.921.000	9.921.00	€ 0			
Resultaat in bedragen						
Beleidsmatige, juridische en financiële risico's						
Veranderingen in het belang dat het				N.v.t.		

<p>hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.</p>	
<p>Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.</p>	<p>In 2015 is de Unie een (doorlopende) kredietfaciliteit van twee miljoen euro aangegaan met de Nederlandse Waterschapsbank onder garantiestelling door alle waterschappen. Elk waterschap is hoofdelijk aansprakelijk voor deze garantstelling. De kans dat de hoofdelijke aansprakelijkheid en/of de garantstelling in 2018 wordt geëffectueerd achten we minimaal, dus is het risico niet van belang voor overwegingen rond het weerstandsvermogen.</p>
<p>Overige risico's.</p>	<p>De bestuurlijke risico's zijn laag, aangezien bestuurders slechts aansprakelijk zijn als er sprake is van wanbeleid.</p> <p>In het geval van deze vereniging zijn er verder geen bijzondere risico's.</p>

Bijlage 2 Gevoteerde investeringsplannen 2017

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsplannen (PB2017)	Gevoteerde investetingsplannen 2017	Verschil te voteren vs. Gevoteerde plannen	Begroot uitgavenpatroon (PB2017)	Gerealiseerd uitgavenpatroon 2017*	Verschil begroot vs. Gerealiseerd uitgavenpatroon
Programma 1						
Hoogwaterbeschermingsprogramma						
Pilot actuele sterkte KUK	0	1.560	-1.560	0	1.016	-1.016
Pilot actuele sterkte KUK subsidie	0	-1.560	1.560	0	0	0
Reconstructie primaire wk	400	400	0	400	392	8
Reconstructie regionale wk	1.525	1.685	-160	1.135	558	577
Te activeren uren personeel	163	0	163	163	0	163
Totaal programma 1	2.088	3.645	-1.557	1.698	1.966	-268
Programma 2						
Wateroverlastopgave	2.500	1.679	821	690	110	580
Verbeteringen Stedelijk Water	300	100	200	75	0	75
Uitvoer Kaderrichtlijn water 2016-2021	0	2.936	-2.936	0	95	-95
Peilbesluiten en leggers	250	0	250	175	0	175
Renovatie kunstwerken WS	1.000	1.000	0	500	39	461
Te activeren uren personeel	225	0	225	524	0	524
Materieel HHSK	50	80	-30	50	0	50
Totaal programma 2	4.325	5.795	-1.470	2.014	244	1.770
Programma 3						
Renovatie awzi's	4.895	870	4.025	960	24	936
Renovatie transportstelsels	200	100	100	200	50	150
Uitv. studies en efficiëntiepl	100	500	-400	25	280	-255
Bijdragen aan gemeenten	730	39	691	130	0	130
Te activeren uren personeel	112	0	112	112	0	112
Subsidies/Bijdrageregelingen	100	0	100	0	0	0
Totaal programma 3	6.137	1.509	4.628	1.427	353	1.074
Programma 4						
Reconstructie polderwegen	750	1.850	-1.100	1.850	1.720	130
Vervanging wegbruggen	700	850	-150	700	612	88
Aanpak black en grey spots	100	0	100	0	0	0
Materieel HHSK	227	227	1	327	72	255
Totaal programma 4	1.777	2.927	-1.150	2.877	2.405	472
Programma 5						
Reconstructie eigendommen derden	0	355	-355	0	78	-78
Totaal programma 5	0	355	-355	0	78	-78
Ondersteunende producten						
Huisvesting	145	200	-55	145	42	103
Informatievoorziening	780	0	780	180	0	180
Materieel GIS	80	0	80	80	0	80
Totaal ondersteunende producten	1.005	200	805	405	42	363
Totaal alle programma's	15.332	14.430	902	8.421	5.088	3.333

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

* gerealiseerde uitgaven op investeringen die in 2017 verhoogd zijn